

אהלי טהרות

פרשת בלק תש"פ

מסכת כלים פרק י"ז מ"א-מ"ה

משולחן מלכים

בירור עובדא ממרן החזו"א זיע"א

ממנו וסככו בה. ואא"ז וצוק"ל היה מספר שלגודל דחקו הסתמך גם הוא על פסק זה וסיכך בהם, אולם לא היה שלם עמו. ומיד במוצאי החג (י"ט ראשון) ירד ונסע למורו ורבו רבינו החזו"א זלה"ה ושאלו כדת מה דינם של אלו הנסרים, ענה לו החזו"א במשנה מפורשת במס' כלים דהוי כלי גם באופן כזה, וכך היה אא"ז מספר כל שנה. ואכן החליף מיד את הסכך ואת הישנים דהיינו הג"ל השאיר למזכרת על גג ביתו עד היום הזה. ועתה מחפשים אנו באופן דחוף מאוד לדעת היכן הוא מקור המשנה ונלאיתי למצוא. ואקווה למצוא חן וחסד בעיני מרן שליט"א לאלפינו בינה במקור המשנה הזו. הכו"ח בכבוד הראוי מול הדר"ג שליט"א ומייחל למענה

ישראל ברים בן הגאון רבי מרדכי שליט"א
נכד אא"ז הגאון הצדיק מוה"ר אברהם חיים וצוק"ל

שאלה: אל מעלת כבוד הגאון האדיר רבי דוב לנדו ראש ישיבת כנסת ישראל סלאבדאקא אבא בזאת בשאלת מעשה רב ששמעתי כמה וכמה פעמים מאא"ז מו"ר הגאון הצדיק רבי אברהם חיים ברים וצוק"ל תלמידו של מרן החזו"א זלה"ה, וזה תו"ד, באחת השנים שהיו ימי מחסור ודחק לא היה לו די מעות עבור קניית סכך לסוכתו. ובאותה שנה הגה אחד בעיה"ק ירושלים רעיון, ולקח את הפלטות (משטח) העצים הבאים עם הספינה להובלת הנייר לבעלי הדפוס, שכך היה הסדר (וגם היום נהוג כך) שמשמשים ערימות הנייר לאלפים על פלטת (משטח) עץ ושוב מכסים אותם מלמעלה בפלטה כזו וכורכים מסביב בחוט ברזל עב. ובאופן כזה אפשר לטלטלם ואפילו לזרקם מאניה לאניה וכו' בלי חשש שיקמטו וינזקו. והנ"ל לקח פלטות אלו מבעלי הדפוס וחתכם לבלאפונים (נסרים) דקים כמנהג ירושלים מאז ומכרם בזול לעניי העיר. ועפ"י פסק של גדול מורה ודאין שכולם הסתמכו על פיו אכן קנו

תשובה: בס"ד אור ליום ועש"ק פ' מטו"מ תשס"ד
למעכ"ת מכובדי מגזע תרשישים הרה"ג ר' ישראל ברים שליט"א שוכט"ס

יקרתו הגיעתני, איני זכור אופן זה, אך כמדודי דיש לדון מדברי תוס' סוכה כ' א' ד"ה תנן דפי' ההיא דדף של נחתומין דתנן בכלים ומיייתי לה בב"ב ס"ו א' [וע"ש רשב"ם ותוס' ²] דפשוטי כלי עץ הרחבים העשויים להניח עליהם דבר כדף של נחתומין מטמאין מדרבנן. ועי' מ"ב תרכ"ט כ"ה ³. [וצע"ש בדבריו סק"ח וי' וצ"ב ⁴]. ואולי היה הנדון ⁵ שאינו עשוי אלא לשימוש חד פעמי. ועל זה יל"ע היטב מתני' דכלים פט"ז מ"ה חותל וכו' ובר"ש ⁶ ובמפרשי המשנה שם ודו"ק. ואעתיק הרשום אצלי על משנה זו, וכעת ל"ע.
ר"ש ולזרקו טהור. יל"ע א"כ מתני' אמאי הוצרכה לאשמועין באינו יכול עד וכו' הא דומיא דהכי אף ביכול טהור ⁷. ויל"ע בכלי עראי דידן ⁸. [ועי' תוספתא בר"ש לעיל פי"א מ"ג פלוגתא דר"מ ורבנן בכלי שעשוי לגנוב מן המכס ⁹. ודו"ק. ועי' בכלי חרס שעשאו לבשל בו קדשים ודו"ק ¹⁰]. ע"כ.

בברכה דוש"ת דוב לנדו

דרי"ש למר אביו הגאון הצדיק מוה"ר מרדכי שליט"א

- המעשה עם הוראת החזו"א נדפס בספר מרבה חיים מתורת הגרא"ח ברים וצ"ל סוכה ס"ו ד.
- שביאר טומאת דף של נחתומין באו"א.
- שהביא להלכה להחמיר בפשוטי כלי עץ הרחבים. והחמיר שם גם כשנשברו כדין שביר כלים שאין מסככין בהם. ובגליונות הגרד"ל שם כתב וז"ל עבה"ל ריש ס' תרל מו"כ מהגר"א ומקור דבריו הוא מהריטב"א (דבדבר המק"ט מדרבנן לא גזרו להעמיד בהם). ויש לחלק בין פסול דעיקרו מה"ת לפסול דעיקרו מדרבנן ועפמ"ג.
- במשנ"ב סק"ח כתב גבי שביר כלים וז"ל אותן הכלים שאפילו בשלמותן לא היו מקבלין טומאה אלא מדרבנן אם נשברו מותר לסכך בהן. ובסק"י כתב וז"ל כל כלי עץ הרחב קצת וראוי להניח עליו דבר מקבל טומאה מדרבנן דדמי לבית קיבול. ולפ"ז אין להניח מרא ומגרפה על הסוכה אפילו נשברה [מ"א וש"א] ועיין בבמורי יעקב דעתו נוטה בדבשעת הדחק יש להקל לסכך כשנשברה כיון דאפילו בעוד שהיא שלמה אין טומאתה אלא מדרבנן אין לגזור בשבירה וכו"ל בסק"י. וצריך ליישב דברי המשנ"ב, ובדברים אלו תלוי דין המסכך בנסרים אלו שחתכום מפשוטי עלי עץ.
- היינו טעם המורה שהתיר לסכך בהם.
- עי' קה"י סוכה ס' יט שדן בכעין זה לסכך בנסרים שחתכו מארגים גדולים שהיו מביאים בהם מכוניות דדמו לחותלות. וסיים ושוב אמר לי בני מהרר"ח שליט"א שכמדומה לו שנשאל מרן החזו"א על הדפים הנ"ל אי כשר לסיוך והורה להיתר עכ"ל. ואם נבא ליישב השמועות, יתכן ששם אחרי שהשתמשו עם הארגים להבאת המכוניות היו מפרקים אותם להוציא את תכולתם ולא השתמשו בהם יותר (ע"ש) לכך היו דומים לחותלות, אבל משטחי עץ אלו שהניחו עליהם את הנייר היו ראויים לשימוש כזה גם אחר כך.
- זו"ל המשנה חותל שהוא נותן לתוכו ונטל מתוכו טמא, ואם אינו יכול עד שיקרעו או עד שיתירנו טהור.

- זו"ל כלי שעושין מחיריות של דקל ומניחין בו תמרים לחים ואוכלין אותם נותן לתוכו ונטל מתוכו (טמא). אבל אם אין יכול להוציא את התמרים אא"כ יקרענו או יתיר החירות שלו טהור דכיון דקורעו ומתירו משליכו לאשפה והוי ההוא תשמיש עראי. תניא בתוספ' חותל שהוא עתיד לאכילת תמרה ולזרקו טהור חישוב להכניס ולהוציא בו מן הבית ומן השדה טמא, עכ"ל.
- תוכן השאלה, לשון המשנה אם אינו יכול כו' ובר"ש משמע שהחותל שטיהרו הוא כשאי אפשר להשתמש בו בלי לקורעו ובהכרח הוא תשמיש עראי. ומאידך בתוספתא שהביא משמע שהוא תלוי רק ביעוד החותל, אם הוא עתיד לאכילת תמרה ולזרקו טהור ואם חישוב להכניס ולהוציא טמא. ובזה תלוי נדון דידן (וכלים דידן) שאף שהמנהג לוורקם אחר השימוש מ"מ הוא יכול להשתמש בהם שוב וצ"ע אם יבטל מהם תורת כלי. ועי' ברמב"ם הל' כלים פ"ה ה"ו וז"ל חותל של הוצין שמניחין בו הרוטב ויוציאו בו אם הוא נותן לתוכו ונטל מתוכו מתטמא. ואם אינו יכול ליטול מה שבתוכו עד שיקרעו או יתירו או שחשב לאכול מה שבתוכו ולזרקו טהור. הרי כתב שני אופנים או שאינו יכול או שחישוב עליה. משמע הגם שראויה לשימוש מ"מ הוא אינו משתמש בה אלא פעם אחת ובתשמיש עראי לא חשיב כלי.
- היינו בכלים המצויים היום לשימוש חד פעמי.
- ופי' הר"ש כשמוכרין ברזל או סחורה נותנים מכס לפי חשבון הליטראות ומן הכלים אין נותנים שעשוין להשתמש וזה עשה כלי גדול וכבד לא מפני שצריך להשתמש אלא להפטר בו את המכס וסופו לשוברו עכ"ל. ואמר הגרד"ל שאין ראיה מדברי רבנן שטיהרו בכלי העשוי לגנוב את המכס לכלים חד פעמיים, שזה אינו עשוי להשתמש כלל. (אבל יש לדון מדברי ר"מ שטימא אף שהם עשויים לשעה).
- כיון שאמרה תורה כלי חרס אשר תבושל בו יישר (ויקרא ו' כא) נמצא שהוא מיועד לשימוש אחד. ואמנם אם אינו כלי לא יחול בו דין שביירה ונמצא שהוא ראוי לשימוש נוסף, וחוזר חלילה.

דברי חכמים

הגאון הגדול ר' איתמר גרבוז שליט"א

בענין כלי בעה"ב שיעור ברימונים

[א] מתני' כל כלי בעה"ב שיעורן כרמונים, וכתב רש"י בסוכה דף ו' ועירובין דף ד' וברכות דף מ"א דבא לאפוקי של אומן, ובברכות דף מ"א כתב רש"י דל"ה שיעוריה בהכי, ובסוכה כתב רש"י דשיעורו בכ"ש, (והובא בתיו"ט כאן), ובעירובין כתב רש"י דהשיעור הוא בנקב קטן,

המשך בצמ"ד

הגאון הגדול ר' דוד פיינשטיין שליט"א

בפלוגתא דתנאי בשיעור הנקב המטהר בכלי עץ

בכלים פי"ז מ"א תנן, כל כלי בעלי בתים, שיעורן ברימונים. רבי אליעזר אומר, במה שהן. קופות הגננים, שיעורן באגודות של ירק. של בעלי בתים, בתבן. של בלנין, בגבבה. רבי יהושע אומר, כולן ברימונים.

המשך בצמ"ג

עיוני כלים

הגאון הגדול ר' בונים שרייבר שליט"א

פרק י"ז.

משנה א'-ב.

כל כלי בע"ב שיעורן ברימונים רא"א במה שהן קופות הגננים שיעורן באגודות של ירק של בע"ב בתבן של בלנים בגבבה ר"א כולן כרמונים, והנה איכא הכא ג' פי' בראשונים, דהר"ש פי' פירוש אחד

המשך בצמ"ב

המשך מעמ' א'

דאיכא הכא רק תרי תנאי דר"י היינו ת"ק ולעולם הכל ברימונים ולר"א הכל במה שהן, וצ"ע לדבריו דא"כ למה פירט ר"א קופות וכיו"ב ומאי עדיפותי משאר מילי, עוד פי' כתב הר"ש דג' תנאי איכא הכא, דר"א ס"ל דלעולם במה שהן ור"י ס"ל דלעולם ברימונים ות"ק ס"ל דשל בע"ב ברימונים ואיך במה שהן, ולא ביאר מה בין בע"ב לשאר מילי, והר"מ פי' נמי דאיכא הכא ג' תנאי, דר"א ס"ל במה שהן ור"י ס"ל ברימונים ות"ק ס"ל הכל ברימונים זולת קופות, ולא ביאר מאי עדיפותי דקופות, וביותר דרש"י פי' בריש עירובין וריש סוכה ובברכות דמ"א דטעמא דרימונים לפי דבעה"ב חס על כליו ומצניעו עד רימון משא"כ אומן, אבל צ"ב דזה טעם רק לענין אם ניקב פחות מכרימון דבזה אמרי דבאומן טהור ובבעה"ב טמא, אבל הכא הא מיירי במידי גדולים יותר מרימונים ובזה מ"ט יש לחלק בין בע"ב לאומן, וגם צ"ב לשי' רש"י דהא הך דינא דרימון ילפי' לה מהלל"מ כמבואר התם, ואם הטעם הוא מחמת דבעה"ב חס על כליו הלכה למ"ל וסברא בעלמא היא, וכמו"כ תמוה לפמ"ש הראב"ד בפ"ד דכלים דהשיעור דרימון דעד שם דרך לתקנו דא"כ הלכה למ"ל, וביותר תמוה הא דמבואר ברא"ש בפרק מרובה סי' ג' דגם בעשוי למשקין וגם באין עתיד לתקנו שיעורו ברימון וזה ודאי צ"ב דהא לא חזי כלל למלאכתו, גם צ"ב דהנה ז"ב דבחרס ליתא להאי שיעורא כמבואר בפירקי קמאי וכדכ' הרישב"א ריש סוכה והרשב"א ריש עירובין, ואמנם לענין כלי עור מצאנו בזה סתירה דבר"מ פ"ו הל"ב מבואר דדינא דרמון הוא רק בכלי עץ ועצם ולא בכלי עור, ואילו ברש"י חולין דף קל"ח ומנחות דל"ז מבואר דהוא גם בכלי עור, וצ"ב מ"ט דהר"מ, ומה בין עור לעץ ועצם, תו תנן, החמת שיעורה בפקעיות של שתי אם אינה מקבלת של שתי אע"פ שהיא מקבלת של ערב טמאה, בית קערות שאינו מקבל קערות אע"פ שמקבל את התמחיון טמא, בית הרעי שאינו מקבל את המשקין אע"פ שהוא מקבל את הרעי טמא ר"ג מטהר מפני שהן מקיימין אותו, ופי' הר"ש דהך סיפא שהן מקיימין אותו אתאן לרבנן, והרא"ש גרס שאין מקיימין אותו והיינו דר"ג מטהר בכולן לפי שאין מקיימין אותו, וצ"ב דא"כ מ"ט דת"ק והלא לא נחלקו במציאות אם מקיימין אותו או לא, ולשון אע"פ האמור במשנתנו כבר כתבו הראשונים דהוא בהיפך, אמנם הגר"א באמת גרס בכולה מתני' טהור ואתי אע"פ כפשוטו, ובסיפא גרס בית הרעי אע"פ שמקבל את הרעי ר"ג מטהר מפני שאין מקיימין אותו, והיינו דבזה ת"ק כן מטמא, ולא ביאר דאמאי בהא ת"ק כן מטמא, גם צ"ב לכל הראשונים מהו דקאמר שיעורה בפקעיות של שתי והא אינו כן דהרי עד ערב הוא טמא, וביותר צ"ב לשון הרמב"ם שם בפ"ז הל"ו דהואיל והיא מקבלת של ערב טמאה עד שתינקב רובה, ואמאי רובה, הא משאינה מקבלת ערב כבר נטתה, ובחולין דקל"ח מבואר דלת"ק חמת שיעורה ברמון ולר"א בפקעיות של שתי, וא"כ ג' שיי' בדבר, וע"ש ברש"י דטעמי' דר"א שאינו ברימונים לפי שאינו עומד לפירות, וצ"ב במאי פליגי.

אבל הביאור בזה נראה בס"ד, דבכלי עץ באמת לא נאמר בתורה כלל טהרת שבירה, ואיכא למימר דבאמת דינא אחרינא הוא, דבחרס איכא הלכה דשבירה מטהרת, ובמתכת הוא מצד פנים חדשות כדנתבאר בס"ד במקומו, אבל בעץ אה"נ אילו פקע מיני' שם כלי לגמרי נטהר, אבל אם לא פקע מיני' שם כלי לגמרי הריהו טמא עד רימונים, ומוציא רמון הוא הלל"מ ויסודו הוא כעין המבואר בשילהי פרק המצניע גבי מוציא זיתים שהריהו ככלי גללים כלי אבנים וכלי אדמה, כלומר דעד רימונים הוא הכל אותו סוג שימוש, אבל מרימונים והלאה הוא סוג שימוש אחר מפאת גודלו וממילא כלי שמשמש רק לשימוש כזה הוא סוג כלי כזה שלא טימאתו תורה והריהו ככלי גללים, ואמנם ר"א ס"ל דגם בכלי עץ איכא דינא דשבירה כבכל הכלים, ותנא מציעא ס"ל דשיעור דרמון הוא רק בכלי אוכל ובכלי העשוי לפירות אבל בכלי שאינו עשוי לפירות אין שיעור כזה וממילא הוא רק באינו משמש דפקע מיני' שם כלי והכל לפי הענין, ואהכי כאשר הוא משמש לשני שימושים וניטל אחד מהם כהיא דשתי וערב וכיו"ב י"ל דעדיין כלי הוא ואיכא למימר דלא, ואהכי ברעי גרע לפי דהתם המשקין והרעי שימוש אחד ממש הוא, ובזה יש לדון מצד אחד דגרע שכשאינו משמש למשקין אין כאן כלי, וי"ל נמי בהיפך דכיון ששימוש הרעי קיים מיחשב שימוש

זה עדיין קיים, ואהכי בכלי עור איכא למימר דליכא האי דינא לפמ"ש"נ בס"ד כבר דכלי עור יש בו נמי מדיני כלי מתכות וממילא יש בו הלכתא דשבירה מטהרת.

משנה ג'.

הסלים של פת שיעורן בככרות של פת, וקמ"ל דזה לא מיקרי מידי דפירות וממילא אין שיעורו ברימונים.

אפיפירות שעשה להן קנים מלמטה למעלה לחיזוק טהורה עשה לה גפיים כל שהן טמאה רש"א אם אינה יכולה לינטל בגפיים טהורה, והנה לפ"מ דפי' הר"ש מיירי הכא בשבירה ולפ"ז הקנים הללו סותמים את הנקב אבל א"כ צ"ב למ"ל באמת גפיים, ואכן הטעם בזה נראה בס"ד דהא כלי העשוי מאריגה כאשר הוא נשבר באמצעיתו כולו מתפרק לחלוטין כנודע וממילא הכא אין לו עכשיו צורת כלי כלל וממילא לא יועיל לו תיקוני קנים אא"כ יש כאן צורת כלי מחודשת של גפיים שהם אזניים או לולאות, ואהא פליג ר"ש וס"ל דבעי שינטל בגפיים, והיינו דמאחר דשם כלי קיבול הא הוא רק במידי דמיטלטל אגבי' כד' רש"י בשבת דס"ו ותו' בשבת דפ"א ממילא אם זהו העושהו לכלי בעי שיהא מיטלטל אגבו, ואמנם ברמב"ם משמע דלא מיירי בשבירה רק שמתחלתו עשאו כן, משום דדעת הרמב"ם בפ"ו הל' ג-ד דאפיפירות ופוחלץ וכיו"ב שהם כלים שמתחל' תם עשויים נקובים כמוציא רמון הרי אלו טמאים עד שניקב רובן, ואהא קאמר תנא דמתני' דילן דכל שהוא נקב כמוציא רמון אין לו צורת כלי עד שיעשה לו גפיים.

משנה ד'.

הרימונים שאמרו ג' אחוזין זב"ז וכו', ויש בזה כמה ביאורים בראשונים הכא ובריש עירובין ובריש סוכה ובשילהי שבת ד"מ דבעי נקב בגודל ג' רימונים דקיימי כחצובה שזהו נקב אשר יוצא ממנו רימון, דאל"כ כיון שהכלי מלא דוחקין וא"ז ואינו יוצא ממנו, וי"מ דהיינו נקב בגודל קצת יותר מרמון שאז יוצא רמון שקשור לעוד שנים, וי"מ דהיינו רמון בגודל מאלו הגדלים ג' יחדיו, וי"מ דאדרבה כשהם ג' יחד יוצא בנקב קטן יותר מחמת הלחץ זו הדחק, וי"מ דהכוונה היא בכלי שמחזיק ג' רימונים וניקב כמוציא רמון היינו ניקב שלישו, וצ"ב דא"כ למה דוקא ברימונים כ"ה הא גם במוציא זיתים י"ל דוקא ג' זיתים שאל"כ לא יצא, וגם בכונס משקה תלוי מע"ג איזה כמות של מים מניחין אותו, וכן בסלין של פת ובכל המוני השיעורים הא שייך לחשב כך ומה נשתנה שיעורא דרמון משארי השיעורים, ואמנם להמבואר בס"ד במשנה א' דשיעורא דרמון דין אחר הוא דהוא שיעור בעצם ולא מחמת שאין משתמשין בו ממילא ניחא דרך כאן שייך את כל השיעורים הללו, אבל בשאר המוני השיעורים דתליא באפשרות ההשתמשות אין מקום לכל השיעורים הללו.

רשבג"א בנפה וכברה כדי שיטול ויהלך ובקופה כדי שיפסיל לאחריו, והיינו דס"ל דזה תלוי באופן שימוש בפועל דאם בצורת השתמשותו הלזו הוא מוציאוי הוי מוציא רמון ולרבנן כיון דתלוי בשם כלי בעצמותו אזי אינו תלוי בלמה הוא משמש בפועל.

ושאר כל הכלים שאינן יכולין לקבל רמונים כגון הרובע וחצי הרובע והקנונים הקטנים שיעורן ברובן דר"מ רש"א בזיתים, נפרצו שיעורן בזיתים, נגממו שיעורן במה שהן, דהיינו להרא"ש שכשנגמם כל שהו הוא טהור, ולהר"מ היינו דאם נשאר עדיין כל שהו הוא טמא, והיינו משום דצורתו קיימת ושימושו מקולקל.

משנה ה'.

הרמון שאמרו לא גדול ולא קטן וכו', מבואר בר"ש וכן בתו' זבחים דע"ב דהגם דר"מ סבר כל שדרכו מקדש ס"ל דשאר רימונים אינם אפי' בבחינת כל שדרכו, והא דדבר חשוב מבואר בגיטין דנ"ד דהוא רק דין דרבנן, ויסודו הוא דכיון דל"ש לומר בו שהוא בטל מחמת עוצם מיעוטו שיהא כמי שאינו כלשון הר"מ ממילא אין בו דין ביטול מדרבנן, והוא מה"ט דמדרבנן בעי עד ס' הגם דמדאורי' חד בתרי בטל, משום דמדרבנן בעי שיהא בטל בעוצם מיעוטו שיהא כמי שאינו.

בענין נקב שעושים בעמודי הסוכה

מה שעושין נקב בעמודי הסוכה לקבל הכלונסאות של גג הסוכה, אפי' אם הנקב אינו מפולש לא חשיב כלי קיבול, שהרי העמוד לחוד אינו כלי כלל, וכמ"ש מרן זללה"ה בכלים סכ"ז סק"ג, ורק לאחר שנתחברו ליעשות כלי כגון בסולם יש מקום לחשבן כלי קיבול, והרי כאן כשמתחברין אינם כלי אלא בית, ובלא"ה יש לחשבן כעשוין לשמש עם הקרקע, ועוד דדמו לכרעי המטה שמבואר דלא חשיבי כלי קיבול, וביאר מרן זללה"ה הטעם לפי שאין עשוין להטלטל ע"י הכלי קיבול, וטעם זה שייך ג"כ בעמודים אלו, ואין הכונה דוקא מפני הטלטול, אלא שהנקב הקטן המקבל את קצה הקרש הארוך, ואת ארוכות המטה, אין שייך לומר שהוא כלי קיבול שהקרש מתקבל בתוכו כבכלי, שאינו אלא נקב המחבר את הקצה שנתחב בו, אבל אינו מקבלו כשק וכלי קיבול, ואפי' לא כחץ שכל הברזל נתפס בנקב, ואין צ"ל בנקב

שעושין למסמרים של עץ דלא חשיב כלי קיבול כלל, לא מיבעיא בנקב מפולש, אלא אפי' באינו מפולש ואפי' אם שומר המסמרים בנקב ומטלטל עם העמוד, מ"מ דינם כמסמור אע"פ שהכינו הנקב תחלה, מ"מ לא מתבטל מהם שם מסמרים, שמטרתן לא להתקבל אלא לשמש שימוש מסמור, ולפי שהם עבים צריך להכין הנקב תחלה. ועוד מצינו בפ"ה מ"ג שנקליטי המטה טהורין, אע"פ שיש לעמודים בית קיבול לקבל הקנה האמצעי, והטעם שאינו עשוי לטלטל על ידו אלא לתקוע ולחבר, (וער"ש שם מהתוספתא חמור שתחת המלכין וספסלין שתחת הרגלים אע"פ שחוקקין ומקבלין טהורין ואין בהם משום כלי קיבול). [העתק מהדברים שנכתבו בזה מזמן ולע"כ, וכעת ראיתי מובא בשם מרן זללה"ה בזה לקולא].

המשך מעמ' א'

ונחלקו הראשונים בשיטת תנא קמא, דהרמב"ם והר"ש בפירושו השני מפרשים, דתנא קמא פליג אדרבי אליעזר רק בכלים הראויים לדבר שהוא קטן מרימון, דלתנא קמא שיעורן ברימונים, ולרבי אליעזר משתערים בדבר שהם עשויים לו, אבל בכלים הראויים לדבר שהוא גדול מרימון, כגון קופות של גננים, לכולי עלמא משתערים בדבר שהם עשויים לו, אולם הר"ש בפירושו הראשון מפרש, דתנא קמא פליג אדרבי אליעזר גם בכלים הראויים לדבר שהוא גדול מרימון, וסבירא ליה דכל כלי בעלי בתים, אפילו קופות, שיעורן ברימונים.

באופן דנמצא, דלפירוש הרמב"ם שלש מחלוקות בדבר, דלתנא קמא, כלים הראויים לדבר קטן מרימון, שיעורם ברימונים. וכלים הראויים לדבר גדול מרימון, שיעורן במה שהן. ולרבי אליעזר, כל הכלים שיעורן במה שהן. ולרבי יהושע, כל הכלים שיעורן ברימונים. אולם לפירוש הר"ש, ליכא אלא שתי מחלוקות בדבר, דלתנא קמא, דהיינו רבי יהושע, כל הכלים שיעורן ברימונים. ולרבי אליעזר, כל הכלים משתערים במה שהן.

והנה רש"י בברכות דף מ"א ע"ב (ד"ה שיעורן) מפרש טעמא דתנא קמא דכל כלי בעלי בתים שיעורן ברימונים, משום דבעלי בתים חסים על כליהם, הלכך ניקב כמוציא קטניות, מצינעו לזיתים. ניקב כמוציא זית, משתמש לאגוזים. ניקב כמוציא אגוז, משתמש לרימונים, ע"ש. והיינו, דכיון דכן הוא דרך בעלי בתים, אין כליהם שניקבו צריכים יחוד לתשמיש אחר, אלא ממילא הם נעשים מיוחדים לתשמיש האחר.

ובפשוטו יש לומר, דרבי אליעזר דפליג אתנא קמא בזה, וקאמר דכל כלי בעלי בתים משתערים במה שהן, הוא משום דסבירא ליה דלא סגי במה דדרכן לחוס על כליהם ולהצניעם לתשמיש אחר לשווייהו כלי תשמיש, אלא בעי לזה יחוד ממש, ועל כן סבירא ליה דמשניקבו, דשוב אינם ראויים לתשמישם הקודם, הרי הם נטהרים בכך.

אמנם יתכן לומר ביאור אחר בזה, על פי מה שביארנו לעיל פ"ד מ"ב בדין מניקת של מתכת שקבעה במקל, דקתני התם, דבהיתה עשויה מתחילה לתשמיש אחר, דהויא לה כלי המקבל טומאה, לא מהניא קביעתה במקל להפקיע ממנה דין קבלת טומאה מכאן ולהבא, אבל אם כבר קיבלה טומאה בעודה עשויה לתשמיש האחר, שפיר מהניא קביעתה במקל לטהרה מטומאתה הקודמת. וביארנו שם, דכיון דמעיקרא היתה משמשת לתשמיש אחר, ועכשיו היא משמשת את המקל, הרי היא נטהרת בכך מטומאתה הקודמת, כיון דפנים חדשות באו לכאן. ודימינו זאת להא דתנן לקמן פכ"ו מ"ד בדין סנדל שנפסקו שני אזניו ותיקן, דטהור מן המדרס, משום דפנים חדשות באו לכאן.

אמנם באמת יש לחלק, דבסנדל שנפסקו שני אזניו, הרי בשעה שנפסקו אזניו בטל הימנו 'צורת הכלי', ושפיר יש לומר דכשחזר ותיקן 'פנים חדשות באו לכאן', דכלי אחר הוא, אבל במניקת שקבעה במקל, דלא בטל הימנה 'צורת הכלי', אלא רק בטל תשמישה הראשון, הרי לא הוי 'כלי' אחר, אלא רק הוי 'כלי מעשה' אחר, יש לומר דלא מהני שינוי זה לחוד לשוויי 'פנים חדשות'.

ויש לומר דבזה הא דפליג תנא קמא ורבי אליעזר במתניתין, דרבי אליעזר סבירא ליה דכיון דבטל תשמישו הראשון של הכלי, ונעשה 'כלי מעשה' אחר, הרי הוא נטהר בכך מטומאתו, כיון דפנים חדשות באו לכאן, אולם תנא קמא סבירא ליה דכל שצורת הכלי עליו, אף דבטל תשמישו הראשון, לא חשיב 'פנים חדשות', והרי הוא טמא כמו שהיה.

והנה לפי פירושו הראשון של הר"ש איכא עוד פלוגתא בין תנא קמא לרבי אליעזר, והיינו בכלים הראויים לדבר שהוא גדול מרימון, כגון קופות של גננים, דלתנא קמא שיעורן ברימונים, ולרבי אליעזר שיעורן במה שהן. אולם לפי פירוש הרמב"ם, שהוא

פירושו השני של הר"ש, מודה תנא קמא לרבי אליעזר בזה, דכיון דכלים אלו ראויים לדבר שהוא גדול מרימון, שיעורן במה שהן.

ועיין ברמב"ם בפ"ו מכלים ה"ג שכתב, דכלים שעשאן מתחילה נקובין במוציא רימון, כגון הסל והפוחלץ של גמלים ואפיפירות, הרי אלו מקבלין טומאה, עד שיקרע רובן. אולם בהשגת הראב"ד שם השיג על הרמב"ם בזה, מהא דתנן לקמן פכ"ד מ"ט דהפחלץ של גמלים טהורה מכלום, ומהא דתניא בתוספתא כלים (ב"מ פ"ו ה"ב) דהסל והפחלץ של גמלים שעשאן מתחילתן מקבלי רימונים, טמאים. הא למדת, שאם אינם מקבלים, טהורים, ע"ש.

והנה לכאורה פירוש הרמב"ם כאן מתאים לשיטתו בהלכה שם, דגם אליבא דתנא קמא כלי העשוי לדבר שהוא גדול מרימון, אינו נטהר במוציא רימון, אלא מקבל הוא טומאה עד שיקרע רובו.

אמנם נראה דשיטת הרמב"ם בהלכה שם אתיא גם אליבא דרבי יהושע דמתניתין, דהא בגמ' בשבת דף צ"ה ע"ב איתא, דכלי חרס שניקב כמוציא זיתים, טהור הוא מלקבל בו זיתים, ועדיין כלי הוא לקבל בו רימונים, אבל אם ניקב כמוציא רימונים, הרי הוא טהור מכלום. ופירש רש"י שם, דבניקב כמוציא זיתים, הרי הוא נטהר בכך מטומאתו, אבל מהני ביה יחוד לרימונים שיקבל טומאה מכאן ולהבא, אבל אם ניקב כמוציא רימונים, לא מהני ביה יחוד לדבר גדול יותר שיקבל טומאה מכאן ולהבא. וזה לכאורה סותר לשיטת הרמב"ם דהסל והפוחלץ של גמלים מקבלין טומאה עד שיקרע רובן, ועל כרחך צריך לחלק, דהגמ' שם מיירי בכלים שעשאן מתחילה שלמים, אלא שאחר כך ניקבו, ובזה קאמרה הגמ' דבניקבו כמוציא רימונים לא מהני ייחודם לדבר גדול יותר שיקבלו טומאה, דכיון דכלים אלו דרכם להיות שלמים, כל שניקבו חסר ביצורת הכלי דידהו, אולם הרמב"ם מיירי בסל ופוחלץ של גמלים שעשאן מתחילה נקובין, ובזה קאמר דאף שיש בהם נקב כמוציא רימון, מכל מקום מקבלין טומאה, כיון דעשאן כן מתחילה, וזו היא צורת הכלי דידהו, ואם כן יש לומר דשיטת הרמב"ם שם אתיא גם אליבא דרבי יהושע דמתניתין, דהא במתניתין מיירי בקופות שעשאן מתחילה שלמים, ואחר כך ניקבו, ובזה מודה הרמב"ם דאף שעדיין ראויין הן לתשמיש שן, מכל מקום כיון שניקבו כמוציא רימון, בטל צורת הכלי דידהו, והרי הם טהורים מכלום.

אולם לשיטת הראב"ד שם, דגם פחלץ של גמלים, העשויה מתחילה נקובה במוציא רימון, טהורה מכלום, לכאורה מוכרח דסבירא ליה כפירושו הראשון של הר"ש כאן, דתנא קמא פליג אדרבי אליעזר, וסבירא ליה דכל כלי בעלי בתים, אפילו קופות, שיעורן ברימונים, ולדידיה שפיר יתכן דגם פחלץ של גמלים שעשאה מתחילה נקובה במוציא רימון טהורה מכלום, אבל לרבי אליעזר דקופות של גננים שעשאן מתחילה שלמים, ואחר כך ניקבו במוציא רימון, משתערים במה שהן, כל שכן דכלים שעשאן מתחילה נקובין במוציא רימון ישתערו במה שהן.

אמנם הרמב"ם בהלכה ז' שם הביא דינא דמתניתין דקופות הגננים שיעורן באגודות של ירק, ולא השיג עליו הראב"ד בזה, ולעיל בהלכה ו' הביא הרמב"ם הא דתנן להלן משנה ג' דהסלין של פת, שיעורן בככרות של פת, וגם על זה לא השיג הראב"ד שם, ומשמע דסבירא ליה גם כן דשיעורן במה שהן, וצ"ע מאי שנא מפוחלץ של גמלים דסבירא ליה להראב"ד דשיעורה ברימונים, ואינה משתערת במה שהיא.

וצריך לחלק להיפך, דהראב"ד בהלכה ג' מיירי דוקא בכגון פחלץ של גמלים, שהיא עשויה מתחילה נקובה במוציא רימון, ולא חייל בה מעולם שם 'כלי', ובזה הוא דסבירא ליה להראב"ד דטהורה מכלום, אבל בקופות של גננים ובסלים של פת, שהיו עשוין מתחילה שלמים בלא נקב, ורק אחר כך ניקבו בנקב כמוציא רימון, בזה מודה הראב"ד דלא מהני נקב כמוציא רימון לבטל מינייהו שם 'כלי', אלא בעי לזה נקב

[אמנם במאירי בשבת דף קי"ב כתב דהשעור הוא בכזית, והמגיה שם כתב דאפשר דהוא ט"ס וצריך להגיה בכ"ש, וכ"כ במאירי ברכות דף מ"א ובתוס' ר"י החסיד שם], וברמב"ם העתיק משנתנו ולא כתב דכלי אומן שאני, ועין במשנ"א שכ' דהרמב"ם ס"ל דגם כלי אומן שיעורו כרימונים, אך אפשר דהעתיק לשון משנתנו כלי בעה"ב וממילא משמע דבא למעוטי כלי אומן.

וברש"י שם כתב בטעמא דמילתא דבעה"ב חס על כליו וכשהוא מוציא זיתים משתמש בו לרימונים, משא"כ אומן דעומד למכור שיעור הנקב בכ"ש, [ויעו' לשון הראב"ד בהשגות פ"ד מכלים ה"ט דבכלי עץ ראוי לתקנו ואין אדם פורש ממנו עד שינקב במוציא רימון].

[ב] והנה בהא דתנן במתני' דשיעור דכלי בעה"ב במוציא רימונים, הנה במשנה אחרונה דן מה הדין בכלי העשוי למשקין אם שיעורו ככונס משקה כיון דמיוחד למשקין, אמנם סתימת המשנה לא משמע כן דלעיל ברפ"ג תנן בכ"ח חילוק בין עשוי לאוכלין לעשוי למשקין, והכא לגבי כלי עץ תנן דשיעורו כרימונים וליכא חילוק בין עשוי לאוכלין לעשוי למשקין, וכן מבואר באו"ח בסימן קנ"ט ובט"ז שם, וכבר עמד בזה חזו"א (סימן י"ח סק"ב ג') ויעו"ש שכתב כן להוכיח כן להדיא מדברי הראב"ד בהשגות פ"ד ה"ט מכלים, (ומש"כ שם להוכיח מדברי הרמב"ם ע"פ מה דהגיה שם בדברי הרמב"ם כמוציא רימון, יעו' הוספות בסוף כלים) דף נ"ח ע"ב מדפי הספר) שחזר בו, אך עכ"פ מדברי הראב"ד מוכח כן) ולכא"ו הטעם בזה דגם בעשוי למשקין אמרינן דעתיך ליחדו לאוכלין ולכן טמא עד שינקב כמוצ"ר, אמנם יעו"ש בחזו"א (סק"ב) שדן דאפשר דאם גם כשינקב, עדיין דעתו להשאירה למשקין כגון לקבעה בארץ למקוה כיון דלמשקה לא חזיא ולמלאכה אחרת אינה עומדת כבר בטלה מתורת כלי, אבל ביו"ד ס' ר"א סעיף ז' לא משמע כן עכ"ה, (ועי"ש בהג' רעק"א שם), וצ"ב טעמא דמילתא כיון דעומד למשקין וניקב ככונס משקה ואין ראוי למשקה אמאי לא בטל מיניה שם כלי.

ומוכח לכא"ו דהוי הלכה דבכלי עץ אין נטהר כ"ז שראוי לקבל רימונים, ואפי' דאין עומד לזה, אבל כיון דעדיין ראוי לקבל רימונים הוא מק"ט, והביאור בזה נראה, דהנה בעירובין דף ד' ובסוכה דף ו' דרשינן שיעורים מקראי דשבעת המינים ואמרינן רימון להא דתנן כל כלי בעה"ב שיעורו כרימונים, ואמרינן שם דהילכתא ניהו (דשעורין הל"מ) ואסמכיהו אקרא, ומבואר דהוי הלכה דכלי בעה"ב שיעורו כרימונים, ויעו"ש בפנ"י בברכות דף מ"א דכ' דברכות מבואר אלא מדרבנן ניהו ואסמכיהו אקרא, וכתב דבכלי בע"ב ל"ה הלכה אלא סברא בעלמא, אבל כתב שם בדברי הגמ' בעירובין ובסוכה משמע דכולהו הוי הל"מ, וא"כ שיעורא דכמוצ"ר הוי הל"מ, והיינו דהוי הלכה דשיעור הנקב בכלי בעה"ב הוי כמוצ"ר, ולכן מתבאר דאע"ג דהוא עשוי למשקים, אבל הוי הלכה דכלי עץ כ"ז שראוי לקבל כמוצ"ר חשיב עדיין כלי לקב"ט, ואע"ג דעכשיו אין עומד לזה, אבל כיון דראוי לזה עדיין מק"ט, ונמצא דשיעור דמוצ"ר הוי שיעור דהלכה, ול"ד למוציא זיתים בכ"ח דשם הוא משום שעומד לזיתים, אבל כאן גם כשאין עומד לרימונים כיון דהוא ראוי לזה דינו דלא נטהר כ"ז שראוי לקבל רימונים [ועיין במשנה אחרונה במשנה א' שתמה ע"ד ר"א דחולק על שיעור דכמוצ"ר דוכי פליג על האי שיעורא דנאמר בהל"מ יעו"ש, וע"ע חזו"א (סימן כ"ג סק"ה) שתמה על הא דתנן במשנה ה' דמשערין ברימונים בדאן, דהא כל הני שיעורין הם בפירות א"י כדילפי' מקראי דז' המינין, וכ' דצ"ל דבאדן הוי מא"י יעו"ש].

[ג] אלא דצ"ע דא"כ גם כלי אומן אמאי נטהר בכ"ש הא איכא הלכה בכלי עץ דשיעורו כמוצ"ר, כיון דראוי עדיין לקבל רימונים, וצ"ל דכן נאמר בהלכה דכלי בעה"ב שיעורו כרימונים, והינו כלי שעומדים לשימוש, אבל כלים דעומדים לשימוש דמכירה ל"ה כלל בכלל ההלכה ובהו השיעורים בכ"ש, דכ"ה ההלכה כלי בעה"ב שיעורו כרימונים

ומצינו דוגמא לזה דהנה מבואר בסוכה ועירובין שם דכגרוגרת להוצאת שבת הוי מדין הילכתא דשיעורים, וכבר ביאר היטב ד"ז בפנ"י (1) ר"פ המוציא יין, דל"ד שיעורא דכגרוגרת באוכלים לשאר שיעורים השנויים בס"פ כלל גדול ובפרק המוציא יין, דשאר שיעורים תליא במה שהן עומדין, ולכן הדין דשכיח ושכיח אזלינן לחומרא, וכל מידי דשכיח ולא שכיח אזלינן בתר דשכיח, אבל באוכלין השיעור בכל ענין בכגרוגרת, וגם במידי דשכיח לרפואה אפי"ה השיעור כגרוגרת, והטעם דכ"ה ההלכה דאוכלין שיעורן כגרוגרת (2), אמנם אפי"ה מבואר בר"פ המצניע דבהצניע לזרע ולדוגמא ולרפואה חייב בכ"ש.

והביאור הוא דבכה"ג אין דנין אותן בתורת אוכלין אלא בתורת זרע ודוגמא, ובהו ליכא הילכתא דכגרוגרת, דההלכה נאמרה על מה דעומד לאכילה.

[ד] והנה ברמב"ם פ"ו מכלים ה"ג כ' כלים שעושים מתחלה נקובין כמוצ"ר כגון הסל

והפוחלץ של גמלים וכו' הרי אלו מקבלין טומאה עד שיקרע רובן, והראב"ד בהשגות חולק שאם אין ראוי לקבל רימונים טהור, ויסוד פלוגתתם תליא בביאור דברי התוספתא הובא בר"ש משנה ג'. וכ"ה דעת רש"י בשבת דף פ"ד ע"א, וביאר שם דלכן עגלה של אבנים טהורים דנקובה יותר ממוצ"ר וכלי בעה"ב שיעורין כרימונים [ודברי הרמב"ם צ"ע מהך דינא דשל אבנים, ועמדו בזה המשנ"א לקמן פכ"ד מ"ב ובמקד"ד ס' נ"ד, ועי"ש בתפא"י שכ' דאיירי ברובו נקוב, ובקה"י טהרות ס' ה' כתב דהרמב"ם מפרש דהא דתנן של אבנים טהורים היינו בעשויה מאבנים, אך תמוה דבשבת פ"ד ע"א אריז"ח על הך מתני' דאם יש ב"ק רימונים טמאה].

ולכא"ו צ"ב טעמא דהר"ש והראב"ד דהרי עשה מתחילה לכן וא"כ עומד להשתמש בזה, ואמאי טהור כה"ג, ולכא"ו מוכח מזה דהוי הלכה דכלי שניקב יותר ממוצ"ר פקע מיניה שם בית קיבול, וגם באופן דעומד לקבלה, אבל כיון דנקוב כמוצ"ר פקע מיניה שם כלי, [ואע"ג דמסבירא הו"ל לטמוי דעומד לקבלה זו, אבל הא נלמד מההלכה דשיעורא דרימונים הוא שיעור דבטל מיניה שם ב"ק, וכ"ז שעדיין ראוי לרימונים חשיב עדיין ב"ק], וע"ע במקד"ד ס' נ"ד שהוכיח כן ממתני' לקמן פכ"ה מ"ו לגבי טומאת משקין דגם כלי מתכות שניקב כמוצ"ר חשיב דל"ל ב"ק, אמנם בנוסחת המשנה של הרמב"ם ליתא שם להך מילתא, ועי"ש בתו"ט בשם המהר"ם דל"ג.

אלא דצ"ע ע"ד ר"ש והראב"ד מהא דתנן במשנה ג' הסלים של פת שיעורן בככרות של פת, [וכן במשנה א' בקופות הגננים שיעורן אגדות של ירק- לפירוש הרמב"ם דקאי לת"ק- אם נימא דהך שיעורא גדול ממוצ"ר מוכח דשייך לקבל טומאה גם בנקוב ביותר ממוצ"ר], ובחזו"א ס' כ"ג סק"א כ' דאפשר דבהיה שלם מתחילתו עדיף דלא נטהר כ"ז שלא ניקב נקב גדול.

אמנם יעו"ש בחזו"א (ס' כ"ג סק"ח) שכתב לכא"ו יסוד הך ענינא, דבכל כלי עץ וכלי עור (יעו"ש להלן בענין כלי עור) כולהו מודו דשיעורן כרימונים, והוא הל"מ כדאשכ"ח בן בסוכה דף ו', ומ"מ אשכחן דברים שנטהרו בפחות מרימון כגון בית הרעי שאין מקבל משקין לר"ג ושאין מקבל רעי לכו"ע, דכיון דאין מיוחדין אותו לדברים אחרים חשיב כשבר כלי, וכן אשכחן דברים שתשמישן נאות ומרוצה לדברים הגסים מרמון ומשתמשין בהן אף שהן נקובין כרמון כגון סל של פת וכיו"ב, וביאר החזו"א דההלכה דרמון נאמר בדבר שתשמישו הולך ונפחת ומך ערכו בטבעת בנ"א, אבל עדיין משתמשין בו, שבהו השיעור הוא כרימון, אבל בדבר שנפסד תשמישו לגמרי בנקב מועט טהור. וכן דבר שתשמישו מרובה וכליו נאות, אחרי שניקב כרמון עדיין הוא טהור, וביאר לפ"ז דאפי' דבכלי העשוי למשקין שיעורו כמוצ"ר, אבל במת דאין שאר תשמישין חשובין אצלו איכא תנא בתוספתא הובא בר"ש להלן משנה י"ב דשיעורו ככונס משקה עכ"ד.

ועפ"ז אפשר לישב היטב דברי רש"י והראב"ד דבעגלה העשויה לאבנים שיעורה כמוצ"ר, דהיא כלי עשויה לקבלת הרבה דברים, והיכא דנפחת ממוצ"ר אין ראוי לשימוש גמור ולכן נטהר, משא"כ סלין של פת הרי עשוין מתחילתן לזה (ואפשר דאית להו צורת כלי מסוימת שעשויה לפת) בזה לא נטהר גם בניקב כמוצ"ר דעומדים הם לפת ולכן לא נטהר בהאי נקב וכש"נ, [ובהני כלים לא נאמר ההלכה דכמוצ"ר, דההלכה נאמרה על סתם כלי בעה"ב, ולא על כלי שיש לו שימוש מיוחד], וי"ל דיסוד המח' דהרמב"ם והראב"ד בסל ופוחלץ של גמלים, דהרמב"ם ס"ל דחשיבי כלים שעשוין לכן והוי כסלים של פת, והראב"ד משוי ליה כשאר כ"ע דשיעורם כרימונים,

[ה] במתני' מבואר דהשיעור דכמוצ"ר הוי בכלי עץ, ולגבי כלי עור נחלקו בזה תנאים בתוספתא הובא בר"ש משנה ב', [ובר"ש בכת"י במשנה א' כתב דגם בכלי עור הוי הך שיעורא וכדיבואר להלן, וכוונתו לת"ק בתוספתא דגם כלי עור שיעורו כמוצ"ר ובעוז והדר ציינו לדברי הר"ש במשנה ד', והוא ט"ס וכוונתו לדבריו במשנה ב'], אמנם סתמא דמתני' ס"ל דעור ל"ה שיעורו כמוצ"ר, וכן הוא ברמב"ם דבדיני כלי עץ בפ"ו מכלים ה"ב כ' השיעור דמוצ"ר, ובפ"ז בדיני כלי עור כ' בהל"ו כמה שיעור הנקב שניקב כלי העור ויטהר, החמת משתנקב בפקעיות של שתי וכו' ולא הזכיר כלל שיעור דמוצ"ר (3), ובחזו"א (ס' כ"ג סק"ג) כתב דהרמב"ם פ"ו מכלים ה"ב מבואר דכלי עצם הוי ככלי עץ דשיעורו כרימונים, ובר"ש בחולין דף קל"ח ע"א מבואר דכלי עור נמי שיעורו כרימונים עכ"ד, ומשמע מלשונן דהוי מח' דרש"י והרמב"ם, וצ"ב דז"א דהא בהא מילתא הוי מחלוקת תנאים והרמב"ם פסק כת"ק דעור שיעורו דפקעיות, ורש"י בחולין מפרש דברי ר"א דחמת נמי שיעורו כרימונים וז"פ, [וע"ע מש"כ לעיל פרק י"ד משנה א' לגבי כלי מתכות אם איכא שיעורא דמוצ"ר], אמנם שוב התבוננתי דהדבר פשוט דבדברי רש"י חולין קל"ח מבואר דר"א נמי ס"ל דהשיעור בעור כמוצ"ר אלא דס"ל דחמת אין דרכה בפירות, ולפ"ז

ש משיר דבר ש

הערות ממון הגר"ד לנדו שליט"א

(1) ע"ש שכתב מוגה"כ כהלכתא בלא טעמא, ועי' רשב"א שבת צ"א א' ד"ה בהא מש"כ בענין גרוגרת שתפחה לענין הוצאה ודוק. יל"ע תוס' יומא ע"ט:

(2) יל"ד מירושלמי דמוציא מצה לרה"ר למאי דאסברה הגרעק"א בתש' סו"ס קע"ד ופשטה דהוא בכזית' [ואין לומר משום חשיבות המצוה דהרי דנין שם בירושלמי משום מצוה הבאה בעבירה, ואי עבירה היא שוב אין כאן מצוה ובעי שיעור כגרוגרת ודוק], ואולי בפיו שאני, ועי' מההיא דר"מ דמייתי הגרעק"א, מיהו התם הוה בכוכבת משום יוד"כ ויל"ע.

(3) לא הזכיר שום שיעור ושום כלי רק פרט ב' כלים דעור, חמת ותורמל, וכפה"נ לא שכיחי כלים אחרים מעור ולכן לא כתב רק המוזכרים בדברי חז"ל. שו"ר לקמן ד"ה ועיין בשם החזו"א דלפי"ז הזוכר ברמב"ם שיעור מוצי"ר בכלי עור, וצ"ב למה לא כתבו כאן, ואולי משום דלא שכיח, והזכיר רק השכיחים (ושהזכירו בדברי חכמים), ולהלן העתיק דברי חז"ל על חמת מיוחדת שלא הזכיר בדבריהם טיב ענינה ולא כללה כאן עם הכלים השכיחים.

(4) והוסיף שם וז"ל וע"כ זהו דעת הרמב"ם

(5) אולי ס"ל (לתנא דמתני) דכיבוש יחיד שמיה כיבוש,

1 א.ה. ר"ל דאי הירושלמי מיירי בשיעור כגרוגרת, אין בזה משום מצוה הבאה בעבירה, דאין העבירה תלויה במצוה, וכמש"כ תוס' סוכה ל. וכן בס' תוצאות חיים סי"ח הוכיח מדר' הירושלמי דהשיעור בהוצאת מצה הוא בכזית,

וכתב דהיא תמיהה עצומה מאוד, וכתב עוד: והנני יוסיף להפליא, שכדברי הרע"ב הללו כתב גם מאור עינינו רש"י ו"ל בע"ז דף ע"ד ע"א ד"ה אגוזי פרך. והיא תמיהה הרש"ש.

ובשירי טהרה כתב ליישב ע"פ השיטה המחודשת של הראב"ד (פ"א מכלאים ה"ו) דכלאי אילן בורעים אסור מדין כלאי זרעים, ולפ"ז כ' דלדין דק"ל כר' יאשיה דלא נאסר כלאים מה"ת אלא כשזרע חטה שעורה וחרצן יחדיו, והיינו דבעי שיהא כלאים דב' מינים לבד מהכרם, א"כ ה"ה בנטע חטה ואילן בכרם הוי כה"כ, ומעתה משכח"ל שפיר רימוני בדאן הנעשין כה"כ בנטע עם חטה בכרם, [אמנם הרמב"ם חלק שם ע"ה הראב"ד וס"ל דבאילן זרעים ל"ה כלאי זרעים, וכן הגר"א (יו"ד סי' רצ"ה) חלק ע"ד הראב"ד, ובחזו"א (כלאים סי' ג' סק"א) נקט דכ"ד הראב"ד הם רק מדרבנן, ולדבריו אכתי יל"ע, דלא יעשה כה"ג כלאי הכרם].

בהא דס"ל לר"מ דדוקא רימוני בדאן אוסרים בכ"ש, ואילו שאר רימונים של איסור שנתערבו באחרים בטלי ברובא, עיין בר"ש כאן ובתוס' דובחים (דף ע"ב ב') שפי' דהיינו משום דר"מ ס"ל את שדרכו לימנות שנינו, [לענין דאפי' באלף לא בטלי], ושאר רימונים לא חשיבי את שדרכו לימנות, ולר"ל דס"ל אליבא דר"מ דכל שדרכו לימנות שנינו, צ"ל דשאר רימונים לא חשיבי אפי' כל שדרכו.

(ב) רבי יוחנן בן נורי אומר לשער בהן את הכלים. עיין חזו"א (סימן כ"ג סק"ה) שעמד דהא שיעורא דרימון נלמד מקרא דארץ חיטה וכו' ורימון, וא"כ איירי בפירות א"י והיכי קאמר דקאי ארימוני בדאן, וכתב דצ"ל דבדאן הוא מקום בא"י, ולכאור' מפורש יוצא כן ממתני' דהא תנן בסיפא דרימוני בדאן מתעשרין, א"כ מוכח דהם פירות א"י, ואין לומר דאיירי בסוריא או במקומות הסמוכין לא"י החייבים במעשרות מדרבנן, דא"כ ל"ל לאתווי לטעמא דכותים לא מזדהרי בזה משום דלא חיישי אלפני עיור, תיפו"ל דאינם נוהרים (5) בדרבנן, וע"כ דבדאן הוא מקום בא"י, ועוד העירו דהא מבואר במתני' דאוסר הרימון בתערובת, וע"כ איירי בערלת א"י, דבחו"ל הרי ספיקו מותר, וא"כ ודאי אין אוסר בתערובת, ועיין לשון הרמב"ם פ"ט ממוכ"א ה"ט: יראה לי שכל דבר שהוא חשוב אצל בני מקום מן המקומות כגון אגוזי פרך ורימוני בדן בא"י וכו'. והוא משום דרק בא"י אוסר תערובת ערלה.

משמע דהשיעור דמוצ"ר נאמר בכל מילי, אלא דהך כלי אין דרכו בפירות, והוי ככלי שעשוי לפת ששיעורו הוא ככרות, [ועמש"כ ע"ס המשנה דדנו אחרונים אם פקעיות גדול ממוצ"ר או קטן ממוצ"ר], אבל בדברי הרמב"ם נראה דליכא כלל הלכה דמוצ"ר בכלי עור דלא הזכיר רק בפ"ו בכלי עץ וכלי עצם, דכלי עצם ככלי עץ לכ"ד וכש"כ הרמב"ם בפ"א מכלים ה"י, ולכן בכלי עור לא הזכיר שיעורא דמוצ"ר, אבל רש"י ס"ל דלכו"ע השיעור במוצ"ר וכש"נ.

ועיין בר"ש פ"ט מ"ח שהביא תוספתא דשיעורא דחמת כמוצ"ר, ולכאור' הוא כהך תנא דס"ל דבכלי עור השיעור כמוצ"ר, אבל צ"ע דהרמב"ם הביא הך תוספתא אע"ג דפסק דחמת שיעורו בפקעיות של שתי, ועיין חזו"א ס' כ"ג סק"ח שכ' דאיכא (4) תרי מיני חמת, ולפ"ז נמצא דאיכא חמת דשיעור כמוצ"ר.

משנה ד'

הרמונים שאמרו, שלשה אחוזין זה בזה.

ונאמרו במשנה זו כמה פירושים בראשונים, הר"ש במסקנת דבריו מפרש דהכוונה דאין השיעור ברימון אחד אלא בשלושה, והאי דנקט אחוזין היינו משום דלא תימא ג' רימונים זה אצל זה דהיינו אורך ג' רימונים ורוחב רימון א', אלא ג' רימונים דקיימי כחצובה, [ומה דנקט בכ"ד שיעור דמוצ"ר ולא אמר בשלושה, היינו משום שטעם הכשרו הוא משום שיוצא ממנו רימון, אלא דכשהכלי מלא רימונים מתוך שדוחקין זה את זה אין נופלין ממנו אלא א"כ רחב הנקב כשלשה].

והרא"ש פירש דהכוונה ג' רימונים אחוזים זה בזה, ויצאו שלשתם כמה שהם גדלים יחד בוא"ז, והיינו דבעי שיעור מעט יותר ממוצ"ר, [ועיין במלאכ"ש שהרכיב פי' הר"ש עם דברי הרא"ש, וכבר תמה עליו בס' חזון נחום], וכפירוש הרא"ש נקטו נמי התוס' בעירובין (דף ד' ע"ב ד"ה שיעורן) ובסוכה (ו' ע"א ד"ה שיעורן), והוב"ד בתיו"ט, (ופירש כן התיו"ט גם בכוונת הרע"ב).

עוד פירשו שם התוס' דהכוונה למין רימונים הגדלים שלשה אחוזין זה בזה, ובהם משערין ולא באלו הגדלים אחד אחד, וכן לא בגדלים ד' ד', והרא"ש הקשה על פי' זה מדתנן באידך מתני' הרמון שאמרו לא גדול ולא קטן אלא בינוני, ולמאי הוצרך למיכפל ולמיתני מאחר וכבר אשמועין גודל הרימון שמשערים בו. והתוס' תירצו זה וכתבו דהוי פירוש על הא דאמרו לעיל, והיינו דג' אחוזים זה בזה זהו רימון בינוני, וכן פירש הראב"ד בהשגות (פ"ו ה"ב בפירוש הב') ותפס פירוש זה לעיקר, [והראב"ד כתב דהא דתנן במשנה ה' דמשערים בבינוני הכוונה דבהך שלשה משערין בבינוני שבהן, ומיושב בזה קושיית הרא"ש בעוד אופן].

ועוד פירש שם הראב"ד (בפירוש הא) דכוונת המשנה דאיירי בכלי שמחזיק ברחבו ג' רימונים זה בצד זה, ובנפחת כמוצ"ר עדיין רובו קיים ואפ"ה טהור, וכ"ש אם אינו מחזיק אלא ב' רימונים דבזה הוי ניקב חציו דודאי טהור.

עוד פירש הראב"ד: פירוש שלישי, דכוונת המשנה דשיעורו של הנקב באמת הוא במוצ"ר, אלא דמשערין היכא דאיכא ג' רימונים אחוזים זה בזה, דכה"ג איכא כובד המוציא, ואילו היה רימון אחד לא היה יוצא דאין הנקב רחב כ"כ שיצא בו בשופי, ומ"מ הכלי טהור, וכ"ש אם היה רימון יחידי יוצא דודאי טהור דבהאי גוונא הנקב הוא גדול טפי. וכתב הראב"ד דקצת ראייה לזה הפירוש דברי רשב"ג שהם בסמוך והם כזה הענין, והיינו מדנקט רשב"ג כדי שיטול ויהלך ועי"ז יוצא הרמון, ודומיא דהכא רישא דג' אחוזין זה בזה היינו דע"ז יוצא הרימון.

וסיים הראב"ד ואולי זהו פירוש זה המחבר, והיינו דאפשר דהרמב"ם נקט כהך פירושא, ובכס"מ תמה מנין לו דפי' הרמב"ם כן שהרי דבריו סתומים כדברי המשנה, אמנם ביארו האחרונים (עיין מים טהורים וחזו"א) דכוונתו מלשון הרמב"ם שכתב ויהיו בכלי שלשה רימונים וכו', הרי מבואר בלשון דהעיקר דיהיו בכלי ג' רימונים ועי"ז הכובד מוציא, וכ"ה לשון הר"מ בפיהמ"ש.

הקטנים שיעורן ברובן דברי ר"מ, ר"ש אומר בביתם.

כתב הרמב"ם דהלכה כר"ש, ועיין בתיו"ט מה דהביא דברי הכס"מ בשם הר"י קורקוס, ועיין לעיל פ"ג מ"ב בתיו"ט בשם מהר"ק דבהני הלכות דאינם נוהגים בזה"ז ליכא כללי ההלכות כמאן נקטינן, ועמש"כ שם.

משנה ה'

ולמה הזכירו רימוני בדאן, שיהיו מקדשין כל שהן, דברי ר"מ.

(א) פירש הרע"ב שאם אחד מרימוני בדאן של ערלה או של כלאי הכרם נתערב וכו', וצ"ע היכי שייך דרימון יאסר בכה"כ הא מאחר דקאמר דשייך בו ערלה א"כ על כרחך דמין אילן הוא, ומין אילן שזרעו בכרם אינו כלאים וכמפורש ברמב"ם (פ"ה מכלאים ה"ו), ועמד בזה בחידושי הרמ"ל במתני'. וערש"ש שציין למה שכתב בע"ז (דף ס"ו), דשם עמד כן ע"ד רש"י (שם דף ע"ד ע"א) שנקט כהאי לישנא רימוני בדאן של ערלה או של כה"כ. ובשירי טהרה במתני' הביא קושיית דודו הרמ"ל,

המבטל תשמישו של הכלי, וכן הוא בשעורי אאמו"ר הגאון זצ"ל.

בפלוגת הרמב"ם והראב"ד בשיעור הנקב בכלי עץ לענין דינא ד'צמיד פתיל'

בהשגת הראב"ד פ"ד מכלים ה"ט כתב, דההפרש בין כלי שטף ששיעורו לעולם במוציא זיתים, לבין כלי חרס ששיעורו תלוי בתשמישו, דהעשוי לאוכלין שיעורו בזיתים, והעשוי למשקין שיעורו בכונס משקה, נאמר רק לענין דין קבלת טומאה, אבל לענין הצלה מאויר הטומאה, גם בכלי שטף ששיעורו תלוי בתשמישו.

ובחדושי רבנו חיים הלוי שם ביאר, דתרי דינים איתנהו בהצלה ד'צמיד פתיל', א' דבעינן שיהא בו תורת 'כלי', ב' דבעינן שיהא 'צמיד פתיל', דהיינו מירוח טיט וסתמימה על פתחו, להציל מכניסת הטומאה, ולענין דין 'כלי' באמת אין חילוק בין דין קבלת טומאה לבין דין הצלה מאויר הטומאה, ובשניהם יש חילוק בין כלי שטף דשיעורו לעולם במוציא זיתים, לבין כלי חרס דשיעורו תלוי בתשמישו, אבל לענין 'צמיד פתיל', דהוא תלוי בשם 'פתח', בזה סבירא ליה להראב"ד דאין חילוק בין כלי שטף לבין כלי חרס, וגם בכלי שטף ששיעורו תלוי בתשמישו, וכל שניקב יותר מתשמישו הוי 'פתח', ע"ש.

ויש בזה מן החידוש, דבשלמא אי הוי מיירי בכלי שעומד לשימוש מסוים, ורק שאפשר ליחדו לתשמיש אחר, שפיר יש לחלק, דאף דמהני מה דאפשר ליחדו לתשמיש אחר שלא יבטל ממנו תורת 'כלי', מכל מקום לענין דין 'פתח' שהוא טעון צמיד פתיל, לא מהני מה דאפשר ליחדו לתשמיש אחר שלא יחשב 'פתח', כיון דאכתי מיהא לא ייחדו לתשמיש האחר, ובתורת כלי תשמיש זה שהוא מיוחד לו עתה חשיב שיש כאן 'פתח', אמנם הכא הא מיירי בכלי שטף שדרך בעלי בתים להצניעם לתשמיש אחר, ומשום הכי מקבלים טומאה אפילו בלי ייחוד לתשמיש האחר, ומכל מקום סבירא ליה להראב"ד, דכיון דאין כאן ייחוד לתשמיש האחר, ורק שהבעלים עדיין עומדים להשתמש בו, אין מועיל זה שלא יחשב 'פתח', דכיון דאינו ראוי לתשמישו הקודם, נחשב הנקב ל'פתח'.

ולפי זה נראה, דאם ייחדוהו הבעלים להדיא לתשמיש האחר, באמת לא יהא טעון 'צמיד פתיל', שהרי לענין תשמישו שהוא מיוחד לו עתה אין כאן 'פתח', כי אם 'נקב' בעלמא.

והנה הרמב"ם שם פליג על הראב"ד וסבירא ליה דבכלי שטף בעינן נקב כמוציא זיתים, ובלאו הכי לא חשיב 'פתח', ונראה דגם הרמב"ם מודה דכל נקב שמפסיד את תשמישו של הכלי, מיקרי 'פתח', אלא דסבירא ליה דבכלי שטף כיון דכל שאין בו נקב כמוציא זיתים רגילים בעלי בתים להצניעם לתשמיש אחר, הוי ליה כאילו ייחדוהו לתשמיש האחר, ובהו דפליג על הראב"ד, אבל היכא דלא ייחדוהו לתשמיש אחר, מודה הרמב"ם, דכל שהנקב מבטל את הכלי מתשמישו, הרי הוא נחשב 'פתח', ובעי 'צמיד פתיל', אף דאיכא ביה 'צורת כלי'. וזהו באמת החילוק בין כלי שטף דשיעורו לעולם במוציא זיתים, לבין כלי חרס דשיעורו תלוי בתשמישו, דבכלי שטף שניקבו רגילים בעלי בתים להצניעם לתשמיש אחר, והוי כאילו ייחדוהו לתשמיש האחר, מה שאין כן בכלי חרס שאחר שניקבו אין מצניעים אותם לתשמיש אחר, כל שהנקב מבטל את הכלי מתשמישו, הרי הוא נחשב 'פתח' ובעי 'צמיד פתיל', אף דאיכא ביה 'צורת כלי', ולכן אף דכלי העשוי למשקין שניקב בנקב הכונס משקה אפשר ליחדו לאוכלין, ואכתי 'צורת כלי' עליו, ולכן מהני ביה 'צמיד פתיל' להציל מאויר הטומאה, מכל מקום כל זמן שלא ייחדו לאוכלין, חשיב נקב זה 'פתח', ועל כן אינו מציל מאויר הטומאה בלא 'צמיד פתיל'.

באופן דמבואר מדברי הרמב"ם, דכלי שטף העשוי למשקין אינו נטהר בכונס משקה, הואיל ורגילים בעלי בתים להצניעם לאוכלין, והוי ליה כאילו ייחדוהו לאוכלין, ועל כן לא חשיב הנקב 'פתח' עד שיהיה מוציא זיתים.

וראיתי ב'משנה אחרונה' כאן שכתב, דדינא דמתניתין דכל כלי בעלי בתים שיעורן ברימונים, הוא דוקא בכלים המיוחדים לאוכלין, דבכלים אלו אמרין דבעלי בתים חסים עליהם, וכשניקבים במוציא קטניות, מצניעים אותם לאגוזים וכו', אבל בכלים המיוחדים למשקין לא שייך זה. וזה דלא כמו שהוכחנו כאן מדברי הרמב"ם לגבי הצלה, דרק בכלי חרס איכא חילוק בין כלים העשויין לאוכלין לבין כלים העשויין למשקין, אבל בכלי שטף גם כלים העשויין למשקין שיעורן בזיתים, ועל כרחק הביאור בזה, דשאני כלי שטף שרגילים בעלי בתים להצניעם לאוכלין, והוי ליה כאילו ייחדוהו לאוכלין.

והנה ב'משנה אחרונה' הביא ראה לדבריו, מהא דאיתא בחולין דף ק"ז ע"א דאי בזיע דוולא בכונס משקה, אין נוטלין ממנו לידים, והרי סתם דלי של עץ הוא, ואמאי הוי שיעורו בכונס משקה, אלא על כרחק דכיון דהדלי מיוחד למים, אין בעלי בתים מצניעין אותו לאוכלין.

ויש לדחות ראה זו, דלעולם אימא לך דכלי עץ העשוי למשקין שניקב מצניעין אותו לאוכלין, ולענין דין קבלת טומאה, ולשיטת הרמב"ם גם לענין הצלה באויר הטומאה, שיעורו במוציא רימון או במוציא זית, ורק לענין נטילת ידים בעינן שיהא כלי הראוי למשקין, וכמו לענין קידוש מי חטאת, דאמרין בגמ' שבת דף צ"ה ע"ב דניקב בכונס משקה בטל לו מתורת כלי לענין מי חטאת, ומבואר שם, דאף דבטל מתורת כלי לענין מי חטאת, מכל מקום עדיין כלי הוא לדין קבלת טומאה, והיינו דלא סגי במה דהוי כלי לאוכלין לשוויי 'כלי' לענין קידוש מי חטאת, ולענין נטילת ידים, אלא בעינן לזה שיהא כלי הראוי למשקין (ואף דאין צריך שיהא 'עשוי' למשקין, דאוי' למשקין מיהא בעי למיהוי), ואפילו אם ייחדו להדיא לאוכלין אינו כשר לקידוש מי חטאת ולנטילת ידים.

ועיין בטור או"ח סימן קנ"ט ס"ב שהביא דעת הסמ"ק, שאם ייחדו לזיתים, תורת 'כלי' עליו, ומותר ליטול ממנו. וכתב הטור על זה – ואפשר לחלק, דדוקא לענין טומאה מועיל ייחוד לזיתים, אבל לענין נטילה, ששיעורה בכונס משקה, כיון שניקב בזה השיעור, אינו חשוב עוד 'כלי', ע"ש. והביאור בזה כמו שכתבנו, דשיעור הנקב לענין נטילת ידים הוא ב'כונס משקה' דוקא, דביותר מזה לא הוי ראוי למשקין, ולכן אפילו אם ייחדו לזיתים והוי כלי של אוכלין אינו כשר לנטילת ידים.

בגיליונות הקודמים נכתב שיש נידון אם כפפות חד פעמיות מניילון מקבלים טומאה, הניילון לא היה קיים עדיין בזמן המשנה וחז"ל, ולפיכך אין בו דברים מפורשים במשנה והראשונים, אולם בדורות האחרונים שהתחילו להשתמש עם כלים ובגדים מניילון דנו כמה פוסקים אם בגדים העשויים מניילון נחשבים בגדים לקבלת טומאה, וזה נוגע בזמן הזה לטומאת כתמים, ועוד כתבו דנפק"מ גם לציצית ועוד דינים. ונביא כאן את עיקרי הנידון של טומאת בגדי ניילון.

הכפפות ניילון מיוצרות מנפט כחתיכה אחת, דהיינו יוצקים את הנפט בצורה של כפפה או שקית וכדומה, ולא שארונים כפפה מחוטי ניילון. אמנם יש לדון גם בבגדים שמיוצרים מחוטי ניילון ארוגים, אם מקבלים טומאת בגדים.

בגדים משאר מינים

כבר הובא בגיליון הקודם שבגמ' [שבת כ"ז א'] דרשו שכל המינים שעשה מהם בגד מקבלים טומאה. וכן פסק הרמב"ם [הל' כלים א' י"א, שם כ"ב א'] דאף שבשיעור של חתיכת בד יש הבדל בין צמר ופשתים לשאר מינים, דצמר ופשתים מטמאים בג' על ג' אצבעות ושאר מינים אינן מטמאים אלא בשלשה על שלשה טפחים, אבל על כל פנים בכל המינים יש טומאת בגדים, וכן בגד גמור מטמא בין בצמר ופשתים בין בשאר מינים. ולכא' היה נראה שאין שום הגבלה ממה יהיה הבגד, ומכל מה שיעשה בגד יחשב בגד ויטמא טומאת בגדים, אמנם באמת לא כל המינים מטמאים טומאת בגדים, וכמו שיתבאר.

בגד שאינו טווי וארוג

מבואר בגמרא [שבת ס"ד א'] שאין טומאת בגדים אלא בבגד שטווי וארוג, כלומר שעשוי מחוטים טוויים, וכן שיהיה אחר כך ארוג.

הדוגמא לבגד שהתמעט משום שאינו טווי, הוא בגד שעשוי מצמר גפן, כגון כרית שהמילוי מצמר גפן [באופן שהכרית של מוטמא טומאת בגדים, כגון שעשויה מעור הבא מהים שיתבאר להלן שאינו מקבל טומאת בגדים], כיון שאין הצמר גפן אינו מקבל טומאת בגדים וכמו שהובא בגיליון הקודם מהחמ"ק אברהם [סי' תרכ"ט ס"ק ג', וע' ראב"ד סוכה פ"ה ה"ד].

הדוגמא שמביאה הגמ' לבגד שטווי אך לא ארוג, 'חבלים ומשיחות'. אף שהחבל מפותל מהרבה חוטים, אך אינו ארוג ואינו מטמא טומאת בגדים. ואמנם לא צריך אריגה ממש, אלא אף קליעה נחשבת אריגה [רש"י שבת שם ד"ה יכול שאני מרבה החבלים], אבל אם אינן קלועים אלא פתל מהחוטים חבל אינן מקבלים טומאה. [חבלים לא נחשבים לא המשך טווייה ולא אריגה אלא קשירה, וכמו שכתב הרמב"ם הל' שבת פ"ה ה"ח].

לבדים

אם הדביק חתיכות בד וחוטים ועשאן לבדים, הובא בגיליון הקודם שנחלקו הראשונים אם זה נחשבים 'אריג', לדעת התוס' והרמב"ן לא נחשבים אריג ואינן מקבלים טומאה, ולדעת הרמב"ם הדבקת החוטים מחשיבה את הלכד לאריגה. והראב"ד סובר שאף שלכד לא נחשב לגמרי אריגה, אך בגד

1 ובהו מיושב לשון הרמב"ם ריש פרק א' מהלכות כלים 'שבעה מיני כלים הן שמקבלין טומאה מן התורה. ואלו הן, הבגדים והשקין וכלי עור וכלי עצם וכלי מתכות וכלי עץ וכלי חרש', וקשה הרי שק עור עצם מתכות עץ וחרש הם מיני גלמים, מה שאין כן בגד אינו גולם מסוים, שהרי כל המינים מטמאים משום בגדים, אלא הכוונה שימוש של בגד, ואיך אפשר להגדיר "בגד" כמין המקבל טומאה. אך להנ"ל יש לומר דאף בגד הוא רק גולם שעשוי מסיבים, ולא כשעשוי מעור וכדומה העשוי מקשה אחת מתחילת ברייתו. ועי' חזו"א [כלים סי' ה' ס"ק ד', וי"ד סי' פ"ט ס"ק ב'] שמסופק אם שם בגד מתייחס למין או לשימוש של בגד.

2 ולדעת התוס' שלבדים לא מקבלים טומאת בגדים, יש לומר דהוא הדין דלבדים פטורים מציצית.

ועדיין צ"ע מאי שנא גבי ציצית שבגד מעור פטור מציצית אף שחיבר לה כנפות

גמור מלבדים התרבה לטומאה אף שאינו ממש ארוג.

בגדי עור

אמנם עור לכו"ע אינו מטמא טומאת בגדים, וכמבואר ברמב"ם [כלים פ"א ה"א] שמנה בגדים ועור בשני מיני טומאות, וז"ל 'שבעה מיני כלים הן שמקבלין טומאה מן התורה. ואלו הן, הבגדים והשקין וכלי עור וכלי עצם וכלי מתכות וכלי עץ וכלי חרש', עד כאן¹.

וכן גבי ציצית מצאנו שאף שכל המינים חייבים בציצית [מדאורייתא או מדרבנן], אבל בגד עור מבואר בגמרא [מנחות מ' ב'] כדבר פשוט שפטור מציצית. והטעם כתב הלבוש [סי' י' סעיף ד'] משום שאינו נארג באריגה. וז"ל, 'אין חייב בציצית אלא דבר הנקרא בגד, דכתוב ועשו להם ציצית על כנפי בגדיהם, ובגד הוא כל דבר הנארג באריגה ונעשה בגד, לאפוקי מלבוש של עור שאינו נקרא בגד'.

ואף לדעת הרמב"ם ה"ל שלבדים מקבלים טומאת בגדים, צריך לומר דעור לא דמי ללבדים שעשויים מחוטים או צמר המחובר יחד וההדבקה מחשיבה אותם לכעין אריגה, משא"כ עור שמתחילת ברייתו מקשה אחת לא מיקרי כלל בגד. [וצריך לומר שהמיעוט שאין טומאת בגדים אם אינו טווי ואריג הוא מעצם שם בגד, וכעין מה שכתב הריטב"א [החדשים], שבת כ"ז ע"א סוף ד"ה או בגד] גבי שאר מינים שאין מצמר ופשתים ע"ש².

אריגה מחוטי עור

החותך רצועות דקות של עור [ושוהו] ארג מהם בגד, כתב הר"ש [כלים כ"ז א'] דאינו טמא, וזהו מה דתני התם דמוסיף הבגד על העור שטמא משום אריג, כלומר שרק בטומאת בגדים מצאנו שחוטים הארוגים טמאים, אבל בטומאת כלי עור אינו טמא אלא כלי העשוי מעור שלם, ולא כשעשה כלי מהרבה רצועות עור שארגן יחד. ואמנם עיקר המשנה בא לומר שאינו מטמא טומאת כלי עור, אך ממילא משתמע שאף אינו מטמא משום טומאת בגדים.

והקשה החזון איש [כלים כ"ה י"ז ד"ה ויש] למה שלא יחשב כלי עור, והרי החיבור של האריגה נחשב חיבור בכל התורה נמצא שיש כאן כלי עור בשיעור טומאה של כלי עור. ומסיק [שם ל' כ"ד ד"ה שם כל הגדולות] כי אין דרך לעשות כלי עור מרצועות דקות ארוגות כבגד. ובהגהות מכתב יד רב"א על הר"ש [כלים י"ד ד"ה הלמאן] כתב דדמי למי ששחק עור עד שנעשה עפרורית וגבלו ועשה ממנו כלי, דשוב אין עליו תורת עור. [בלשון האחרונים שייבא בגיליונות הבאים 'פנים חדשות באו לכאן'].

סברת הר"ש דפנים חדשות באו לכאן לא מיישב אלא מה טעם לא יטמא טומאת כלי עור, אך עדיין לא נתפרש מ"ט אינו מטמא טומאת בגדים, והרי בטומאת בגדים התרבה כל המינים, וכן מה שמתיר החזון איש שאין דרך לעשות כלי עור מרצועות דקות לא מיישב מ"ט לא יהיה לו טומאת בגדים, דהרי כל בגד ארוג מרצועות דקות. [ועיין תשובות והנהגות חלק א' סי' ל"ד].

ולכאור' אף גבי טומאת בגדים צ"ל דאף שהתרבו שאר מינים, זהו דוקא במינים שמתבע יצירתן עשויים חוטים, ולא מחוטים שהשתנו ופנים חדשות באו לכאן. וכעין זה כתב האגרות משה [או"ח ח"ב ריש סי' א']³.

והנה החזון איש [כלים כ"ה י"ז ד"ה ויש, סי' ל' סוף ס"ק כ"ח] נוטה שלפירוש הרמב"ם [כלים כ"ז א'] אם חתך רצועות דקות ועשה מהם בגד מטמא משום טומאת כלי עור, אך האגרות משה [או"ח ח"ב ריש סי' א'] כתב דאף לפירוש הרמב"ם ה"ל אין בגד הארוג מרצועות עור מטמא טומאת בגדים, ואדרבא כתב שהרמב"ם פירש הסברא שאינו מטמא משום טומאת בגדים: 'לפי שכל שהוא אינו ארוג בעצם, דהרי שייך לעשות ממנו הבגד בלא אריגה, אין לו חשיבות אריגות אף כשעשאו באופן שיצטרך לאריגה'⁴.

אריגה מחוטי ניילון

ועל פי דבריו הללו כתב האגרות משה שבגדים שארוגים מחוטי ניילון לא נחשבים

בגד, ואף לעניין ציצית כתב דחשיבי כבגד מעור שפטור מציצית. [ועיין עוד אור לציון חלק א' סי' ג].

כפפות ובגדי ניילון

ונמצא לעניין טומאת בגדים, שאף למה שכתב החזון איש בדעת הרמב"ם שהאורג בגד מרצועות עור מקבל טומאה, אין זה טומאת בגדים אלא טומאת כלי עור, אבל טומאת בגדים בודאי שאין בבגד העשוי מחתיכת עור או בבגד הארוג מרצועות עור. ואם כן, לא מיבעי דכפפות שעשויות ממקשה אחד של ניילון בלא אריגה שאין טמאות, אלא אף אם עשה בגד מחוטי ניילון לכאור' לא יטמאו טומאת בגדים, וכמו שכתב האגרות משה.

וכ"כ החזון איש [יו"ד קכז ד"ה ועוד] שגומי [הנעשה משרף העצים] אינו בגד, דלא נתרבו אלא צמר גמלים וצמר גפן וכיו"ב שהן בטויה ואריגה כצמר ופשתים, אבל לא דברים הנמסים ונתכים, ומדייק כן מהרמב"ם [כלים פ"א ה' י"ב ב']. ובהר צבי [או"ח סי' ט'] מחלק בין בגד ניילון שמתחילתו נעשה מקשה אחת [כעין כפפות ניילון], דכה"ג דמי לעור דלא מיקרי בגד, לבין בגד שארוג מחוטי ניילון דמיקרי בגד, ואולי יש לחלק בין רצועות עור שמעיקר ברייתן היו מקשה אחת, לבין חוטי ניילון שמיד יצרו מהנפט חוטים. וע"ע מנחת יצחק [ח"ד סי' ק"ח סוף אות א'].

בגד הבא מהים

בגד הבא מהים כתב הרמב"ם [הל' כלים א' ג'] שאינו מטמא טומאת בגדים⁵, וז"ל 'אף האורג בגד מצמר הגדל בים אינו מקבל טומאה'. וע"ש שמביא את דרשת התורת כהנים לגבי עור הבא מן הים [ומבא גם בר"ש כלים פ"ז מ"ז ג'] '...מה בגד מן הגדל בארץ אף עור מן הגדל בארץ, ועי' פ' המשנה לרמב"ם [נגעים יא א] שמה שדרשו 'מה בגד מן הגדל בארץ' הכוונה לצמר ופשתים, ומבאר שאף שהצמר לא גדל בארץ מיקרי גדל בארץ משום שמתקיים מאוכלים הגדלים בארץ.

ולפי זה כתב בקובץ תשובות [ח"א סי' א'] אף בגדים מנפט לא נחשבים בגד, שהרי אין מהגדלים בארץ, דנפט אינו קרקע.

ומוסיף שם עוד דנפט הוי ממש בא מהים, דאין נפק"מ בין מים רגילים למי נפט, והרי הוא טהור אף משום הבא מהים.

ולדבריו מעור סיבה כפפות מניילון וכן בגדים ארוגים מחוטי ניילון לא מקבלים טומאה, משום שבאים מהים.

אלא שלטעם זה אם יהיה בו חוט אחד משאר מינים שביבשה יקבל טומאה [כלים פ"ז מ"ז ג, רמב"ם כלים פ"א ה"ג], משא"כ אם לא נחשב כלל בגד לא מצאנו שחוט אחד יחשיבו בגד, וכמו שאיתא [מנחות מ' ב'] שבגד עור פטור מציצית אף שהכנה מבגד, ועי' מש"נ [הערה 2] שמה שמטמאים עור הבא מהים שחיבר לו חוט מיבשה אינו משום שנעשה "בגד" אלא שמתמא משום "כלי עור".

ובעיקר דבריו שנפט נחשב בא מהים, כבר הסתפק בזה בשו"ת אמרי יוסף [ח"ב סי' ל"א ד"ה ומה] אם נפט כשר למקוה [כמי מוכין - מקוואות פ"א מ"ח]. ובחזון איש [יו"ד סי' קכ"ג ס"ק ה'] מוכח דנפט לא נחשב מים, ואינו נכשר בהשקה. וע"ע מנחת שלמה [תניא סי' ע"ז אות ב', וע"ע ח"ב סי' ע"ג אות ד'] שכתב דכיון שהנפט בוער ואינו מכבה אש כטבע המים, ע"כ דלא חישוב מים.

מסכות

בשבוע שעבר נכתב על מסכות, שאף אם מסכות של לבדים מקבלים טומאה, אך אם החומר שעושים ממנו את המסכות הוא סינטטי, דהיינו מנפט, יתבאר השבוע בדין כפפות של ניילון. והיינו דמסכות אינן לגמרי כמו כפפות ניילון, דאינן מגוש אחד מותך, אלא חוטים מודבקים, ולרמב"ם שמתמא לבדים הרי זה דומה לבגד שארוג מחוטי ניילון.

בגד שיארגו רק מחוטי זהב וכדומה. ולהג"ל י"ל דכמו שרצועות עור לא מטמאות משום בגד, כך גם רצועות ממתכת לא מטמאות משום בגד. אמנם להלן יובא לדון שאולי חוט הניתך נחשב שמתחילת יצירתו היה חוט. אך באמת גם אם נאמר שבגד העשוי מחוטי זהב מטמא משום טומאת בגדים, לדעת ר"ת לא יטמא כחלל חרב, כיון שאין טומאתו משום כלי מתכות אלא משום טומאת בגדים.

4 אמנם העיר הגאון הרב ר' יחיאל פישוהף דסברת האגרו"מ לא מיישב מ"ט לא יהיה בו משום טומאת עור, דמה שאין לו חשיבות של אריגה אינו סברא לטהר אלא משום בגד ולא משום כלי עור.

5 למה דמפרש הרמב"ם בכמה מקומות [עיין שבת כ"א ג', אבות ה' י"ד, זבחים ו' ה', בכורות ז' ד', כלים ה' א', שם ט' ד', פרה ו' ג'] שיספוג המוצר במשנה הוא צמר הבא מהים, אזי לכאור' דין זה שבגד מדברים הבאים מהים טהורים נשנה במשנה שבת סוף פרק כ"א, אמנם ברמב"ם נראה שלא גרס לה במשנה שם, וגם צ"ע אם היה טווי ואריג, או שהיה כעין צמר גפן. וע"ע רש"י שבת שם [קמ"ג ע"א], ויתבאר בע"ה בגיליונות הבאים בדין טומאת נייר.

פרק י"ז

משנה א'.

דיני כלים שניקבו

כלי טמא שנשבר ונפסדה צורתו ותשמישו טהר, ואינו מקבל טומאה מכאן ולהבא (ע"פ רמב"ם פ"ו מכלים ה"א)

ובשיעור השבירה המטהרת נשנו ג' שיטות.

א' לדעת ת"ק כל' כלי בעה^ב שיעורן³ במוציא⁴ רימון⁵.

ב' לדעת ר' אליעזר שיעורן במה שהן⁶.

קופות⁷ הגננים⁸ שיעורן באגודות של ירק⁹, ושל בלנין בגבבה¹⁰, ושל בעה"ב בתבן¹¹ ג' לדעת ר' יהושע כל הכלים שיעורן במוציא רימון¹².

1 בכלי עץ וכלי עור מייירי (ר"ש כת"י).

אמנם ברמב"ם משמע שכלי עור אין שיעורם במוציא רימון (דברי חכמים ממורנו הגר"א גרבוז שליט"א, וראה משיב דבר הערה 3)

וכן כלי עצם (רמב"ם פ"ו מכלים ה"ב)

וכן בגד ושיק (חזו"א סכ"ג סק"ג) [ויל"ע אי נימא ששיעור מוציא רימון הוא מחמת שימוש (הערה 5) מה שייד בבגד].

אבל בכלי חרס, וכן בכלי מתכות שיעור טהרתם אינו במוציא רימון (ע"פ חזו"א שם, וסי"ח סק"א עיי"ש מילהא בטעמא)

2 בעלי בתים חסים על כליהם, הלכך ניקב כמוציא קטניות מצניעו לזיתים ניקב כמוציא זית משתמש לאגוזים ניקב כמוציא אגוז משתמש בו רימונים, אבל של אומן העומד למכור לא הוי שיעורי' בהכי (רש"י ברכות מ"א:).

[וע"ע עוד להלן הערה 7]

3 ואפי' במיוחד למשקין (חזו"א סכ"ג סק"א, וכן מסיק המשנ"א להלן מ"ב עיי"ש)

4 כדמוכח בפרק ואלו קשרים, שבת ק"ב: (ר"ש)

5 מפני שהוא ראוי לתקנו ואין אדם פורש ממנו עד שניקב במוציא רימון (השגת הראב"ד פ"ד מכלים ה"ט). ומשמע דטעם טהרתו הוא משום שכל שניקב כמוציא רימון אינו עומד לשימוש, וכן משמע ברש"י ברכות הובא לעיל הערה 2, וכ"כ המאירי עירובין ד: וז"ל אבל אם נשבר כמוצ"ר טהור דשוב אינו ראוי לו לכלום. [אמנם במקדש דוד (סנ"ד סק"א) כ' דכלי שניקב במוציא רימון מתבטל תוכו וחשיב כפשוטי כלי עץ עיי"ש.]. ויש לעיין דבגמ' סוכה ו. מבואר ששיעור מוציא רימון הוא מהלכה למשה מסיני, ולא שייד הללמ"ס אלא בדבר שאין לו טעם, וצ"ל שיש בזה מחלו' הסוגיות (ע"פ פנ"י ברכות מ"א: עיי"ש עוד).

וראה עוד בדברי חכמים ממורנו הגר"א גרבוז שליט"א גיליון זה ובנידונים בפרק.

6 בדבר שהיו עשויים לו דאם ניקבו עד שאינם ראויים לאותו הדבר כגון אם היו עשויים לתאנים עד שניקבו במוציא תאנה (ע"פ פיהמ"ש לרמב"ם ורע"ב).

והר"ש כתב במה שהן כדמפרש ואזיל היינו קופות הגננין וכו', ומשמע שרק באלו פליג ר"א ובשאר כלים מודה ששיעורם במוציא רימון (ע"פ מים טהורים עיי"ש)

7 לדעת הרמב"ם (פיהמ"ש ובפ"ו מכלים) בבא זו דקופות הגננים היא מדברי ת"ק, ומודה ת"ק בכלים אלו שאין שיעורם במוצי"ר וכ"כ הרא"ש, והגר"א.

והטעם שמודה ת"ק באלו הוא דומיא דחמת ושאר כלים דלהלן מ"ב (ע"פ חידושי הגר"א).

אנ"י"ל דקופות שהם של גמי אין שוים אלא דבר מועט ובכל שהוא שניקבו שדי להו ונסיב אחרני (שושנים לדוד, וע"ע בחזו"א שם).

[ולכאור טעם השושנים לדוד לא מספיק אלא אם נקב כאגודות של ירק הוא קטן ממוצי"ר, אבל אם הוא גדול ממוצי"ר אינו מיושב מדוע בקופות מודה ת"ק, וראה להלן הערה 9].

ולשיטת הר"ש בבא זו היא המשך דברי ר' אליעזר, ות"ק חולק, ובדעת ת"ק כ' הר"ש בשני אופנים.

א' שת"ק חולק על כל דברי ר"א, ומאן ת"ק ר' יהושע דסיפא דס"ל שכל הכלים שיעורם כמוציא רימון [ואין במתני אלא ב' שיטות].

ב' דת"ק מודה בקופה של גנים ושל בלנין לשיעורא דר"א, ורק בכלי בעה"ב ס"ל דשיעורן ברימונים דוקא. וכ"כ הרע"ב

[ולפי' זה יש בידינו טעם נוסף למה שנקט ת"ק ברישא כל כלי בעה"ב שיעורם ברימונים ראה לעיל הערה 2] 8 קופות בעלי הגנות שעשויין ליתן בהם ירקות (רע"ב).

9 ונראה דאגודות של ירק שיעורן גדול משל רימון (ע"פ משנ"א, וחזו"א סכ"ג סק"א) ובקהלות יעקב טהרות סימן ה' נסתפק בזה עיי"ש

10 הוא התבן המעורב בובל שבו מבעירים בבית המרחץ (פיהמ"ש לרמב"ם).

ונראה דשיעורו פחות מרימון, מיהו אפשר דגבבה מתדבק זה בזה ואינו נופל אלא בנקב גדול (ע"פ חזו"א סכ"ג סק"א)

11 בפשוטו בתבן ע"כ הוא פחות ממוציא רימון, וקשה להסוברים הערה 9 שאגודות של ירק הוא דוקא בגדול מרימון, וכיאר המשנ"א דמה שאמרו בתבן היינו אגודות של תבן.

12 אתא לאשמועינן דמאן ת"ק ר' יהושע היא (ר"ש לפי' הראשון ראה הערה 7).

א"נ קופות של בלנים וגננין איכא בינייהו דלת"ק רק של בעה"ב ברימונים, ולר' יהושע כולם בשל רימונים, (ר"ש לפי' השני ראה הערה שם)

ולהרמב"ם, (הערה שם) נחלקו ת"ק ור' יהושע בדין קופות דלת"ק קופות שיעורן בכל שהן ולר' יהושע שיעורן ברימונים.

13 בתוספתא [הובאה בגמ' חולין קל"ח]. נחלקו בדין זה דלת"ק גם חמת שיעורה ברימונים, ולר"א בן יעקב שיעורה בפקעיות, וכאן סתם תנא כר"א בן יעקב.

משנה ב'

כלים שאין שיעורם במוציא רימון

א' החמת¹³ שניקבה¹⁴ שיעורה בפקעיות¹⁵, ואע"פ¹⁶ שאינה מקבלת פקעיות של שתי טמאה, כיון שמקבלת פקעיות של ערב¹⁷

ב' בית קערות, אע"פ שאינו מקבל קערות טמא, כיון שמקבל תמחויין¹⁸.

ג' בית הרעי¹⁹ אע"פ שאינו מקבל משקין טמא²⁰, כיון שמקבל את הרעי.

רבן גמליאל מטהר משום שאין²¹ מקיימין אותן.

משנה ג'

שיעור נקב בסלין של פת, ודין אפיפירות.

סלין של פת, שיעורן בככרות²² של פת²³

אפיפירות²⁴, שחזיקם ע"י קנים²⁵ מלמטה למעלה²⁶, טהורה²⁷, ואם עשה להן גפיים²⁸ כל שהן טמאה²⁹.

ואף שבכל כלי עץ ועור כולחו מודו דשיעורן ברימונים והוא הללמ"ס כדאמר סוכה ו. מ"מ אשכחן דברים שנטהרו בפחות מרימון דשיעור מוציא רימון לא נאמר אלא בדבר שתשמישו הולך ונפחת ומך ערכו בטבעת בני אדם ועדיין משתמשים בו, אבל בדבר שנפסד תשמישו לגמרי בנקב מועט, טהור, וכן דבר שתשמישו מרובה אפי' ניקב כרימון עדיין טמא.

ובחמת שנחלקו דלראב"י ששימושו לפקעיות אחר שניקב הוא שימוש חשוב עד שלא נאמר בו שיעור רימון, ואי פקעיות פחות מרימון צ"ל דסבר דנקב זה נפסד לגמרי, ומשנ"כ לת"ק. (ע"פ חזו"א סכ"ג סק"ח).

וראה עוד הערה 15.

14 דוקא שכבר גמר מלאכתה וחל עליה שם כלי ואח"כ ניקבה אבל אם לא גמר מלאכתה אפי' בפחות ממוציא רימון טהורה (ברייתא חולין קל"ח. וברש"י שם)

15 שדרך תשמישה של חמת הוא לפקעיות ואין דרך להשתמש בה פירות (ע"פ רש"י חולין שם)

וקשה א"כ מה דעת ת"ק (בבריתא) ששיעורה הוא במוציא רימון, וכי נחלקו בדבר הנראה לעין אם תשמישה הוא לפירות או לפקעיות? (ע"פ משנ"א)

[יתכן דלכו"ע משתמשים בה לפקעיות, ונחלקו האם שיעור מוציא רימון הוא רק בכלי העשוי לפירות או בכל הכלים, ולפי"ז ת"ק פליג גם בספיא בבית קערות ובית הרעי ולדידי' שיעורן ברימונים, ויתכן דבכלים שאין משתמשים בהם כלל לפירות לכו"ע אין שיעורם ברימונים].

עוד יתכן דנחלקו האם שיעור מוציא רימון נאמר רק בכלי עץ או גם בכלי עור (דברי חכמים ממורנו הגר"א גרבוז שליט"א עיי"ש בשי' הרמב"ם בזה)

וראה הערה 13 מה שהובא מתהזו"א בביאור מחלוקתם

16 כך ביאר הרמב"ם בפיהמ"ש.

[לשון המשנה: החמת שיעורה בפקעיות של שתי, אם אינה מקבלת של שתי אע"פ שמקבלת של ערב טמאה.

וצ"ב בתרתי, א' מדוע תנן שיעורה בפקעיות של שתי, הא שיעורה הוא בשל ערב, ב' מדוע תנן אע"פ שמקבלת של ערב טמאה, הא אדרבה הסיבה שטמאה היא משום שמקבלת של ערב, וראה במפרשי המשנה משכ"ב בכמה אופנים, ואנו העתקנו דברי הרמב"ם בפיהמ"ש]
וכל זה שייד בכל הג' הבבות דמתני'

17 פקעיות של שתי הן קטנות מפקעיות של ערב (רע"ב)

18 קערות גדולות מזוכיית (רע"ב לקמן פ"ל מ"ב)

19 כלי שנפנה בו ויש בו צואה ומי רגליים (רע"ב).

ומהכא חזינן שאפי' שאין צורך בדבר המתקבל חשיב כלי קיבול (ע"פ חזו"א ס"כ סק"ו)

20 ואני תמה על הרמ"א ב"ד סי' ק"צ שכתב דבית הכסא אינו מקבל טמאה ומדברי המרדכי הוא, ולא ידעתי ליישוב, (משנ"א).

וי"ל דהרמ"א מייירי בבית הכסא המחובר לקרקע (ע"פ נודע ביהודה יו"ד תנינא סי' ק"ט עיי"ש שדקדק כן בדברי הרמ"א)

21 כך הוא הגירסה במתני', ויש גורסים מפני שהן מקיימין אותן, ולפי"ז קאי על ת"ק שטמא, מפני שמקיימין אותן (ע"פ ר"ש ורע"ב)

22 סתם ככר גדול מרימון (משנ"א וכן מבואר בחזו"א)

23 דדברים שתשמישם נאות ומרוצה לדברים הגסים מרימון משמשין בהן אף שהן נקובים כרימון (ע"פ חזו"א סכ"ג סק"ח).

וקשה לדעת רש"י (שבת פד.) והראב"ד (פ"ו מכלים ה"ג) דעגלה של אבנים שיש בה נקבים יותר מרימון טהורה, ואפי' שעשויה לשימוש עם נקב ביותר מרימון ומאי שנא מסלין של פת?

וצ"ל דהתם מעיקרא היתה נקובה כרימון ולא ירד לה תורת כלי, אבל כאן מתחילה ירדה לתורת קבלת טמאה, ואפי' שניקבה כרימון לא יצאה מקבלת טומאה כיון שעדיין ראויה למלאכתה (ע"פ חזו"א סכ"ג סק"א) וראה נידונים בפרק.

24 כלי ארוג מקנים או זמורות (רע"ב).

וצורת אריגת הכלי היא עם רוחיים של יותר ממוציא רימון ע"פ רמב"ם פ"ו מכלים ה"ג, והראב"ד שם חולק.

25 שנפחתו שוליהן והכנים קנים מלמטה למעלה להחזיק השוליים (ר"ש ורע"ב).

26 ר"ל מתחת השוליים כלפי מעלה, (תפא"י).

והרמב"ם גרס מלמטה ומלמעלה והיינו שחיבר להלוח ההוא משפה שלמטה ושלמעלה שלו קנה עב קצת יותר מאריג שכלוח כדי להחזיק אריגתו יחד (שם)

27 דכיון שהקנים מתפרקים בקל אינם חלק מהכלי ולא חשיב בית קיבול עיי"ז, ומה"ט גם צורת כלי אין לו (תפא"י).

[ואפיפירות הוא שם הקנים או הזמורות ולא שם הכלי, ולכך אמרו טהורה ולא טהורות.]

28 שגפפו סביב (ר"ש ורע"ב)

לדעת ר' שמעון אם אינה יכולה להנטל על ידי הגפיים³⁰ טהורה³¹.

משנה ד'

פרטי שיעור מוציא רימון

הרימונים שמשערים בהם לטהר את הכלי, הם בשלשה³² האחוזים זה בזה.

לדעת רשב"ג שיעור כמוציא רימון³³ בנפה וכברה נמדד כשעה שנוטל³⁴ ומהלך³⁵, ובקופה כשעה שמפשיל³⁶ לאחוריו.

דין כלים קטנים

כלים קטנים³⁷ שמתחילתם אינם מחזיקים רימון³⁸, כגון הרובע³⁹ וחצי רובע והקנונים הקטנים⁴⁰, שנפחתו בשוליהם, או שנפרצו בדפנותיהן⁴¹, לר"מ שיעורן⁴² ברוכין⁴³, ולר"ש כמוציא זיתים⁴⁴, ואם נגממו⁴⁵ שיעורן במה שהן⁴⁶.

משנה ה'

באיזה רימון משערים

נחלקו תנאים באיזה רימון משערים את הנקב שבכלים. וכן נחלקו לאיזה ענין הוזכרו רימוני בדאן⁴⁷ בבית המדרש⁴⁸.

א' דעת ר"מ שהרימון שמשערים בו את הכלים הוא בינוני⁴⁹, לא קטן ולא גדול, ורימוני בדאן שהוזכרו הוא לומר שמקדשין⁵⁰ בכל שהן⁵¹.

ב' דעת ר' יוחנן בן נורי, שמשערים את הכלים ברימוני בדאן ורק לענין זה הוזכרו בבית המדרש.

ג' לדעת ר' עקיבא, רימוני בדאן הוזכרו גם לענין שמשערים בהם את הכלים, וגם לומר שמקדשין בכל שהן.

ד' לדעת ר' יוסי [י"ג ר' יהודה⁵²], רימוני בדאן הוזכרו יחד עם חצירי גבע לענין שמתעשרים ודאי⁵³ בכל מקום⁵⁴

ובערך פי' גפיים אוזני הכלי ויש אומרים לולאות (ר"ש ופי' הרא"ש ורע"ב)

29 שכיון שעשה מהם גפיים נעשו חלק מהכלי, (משנת טהרות וע"ע תפא"י).

ויש מפרשים דמתני' לא מיירי כלל באפיפירות שנפחתו, אלא אפיפירות הם דוגמת מחצלות, שעשה להם קנים לחיזוק שלא יתפרדו ועדיין טהורות, עד שיעשה על אותם הקנים גפיים שיהא להן בית קיבול (ע"פ חידושי הגר"א),

[ולא נתבאר לפי' זה מדוע בקנים לחוד לא מהני עד שיוגביה, האם משום שאין כלל בית קיבול, או שאינם נחשבים עדיין חלק מהכלי, או שכל שלא גיפפו אין משתמשים בו לקיבול וחשיב ככלי עין שאינו עשוי לקבלה].

30 שכשנאחז בגפיים אין הכלי עולה עמו (רע"ב)

31 דלא חשיב חלק מהכלי.

32 משמע ששיעור מוציא רימון שאמרו בכל מקום הוא לא ברימון אחד אלא בשלשה, וקשה דבפרק אלו קשרים (שבת ק"ב:) מבואר שהשיעור הוא ברימון אחד? (ע"פ ר"ש ורא"ש ושאר"י).

ונאמרו בזה כמה שיטות בראשונים.

א' נראה לפרש דכשניקב במוציא רימון אחד אחתי ראוי לרימונים דכשהכלי מלא רימונים מתוך שדוחקים זא"ז אין נופלים ממנו א"כ הנקב רחב כשלשה, ונקט אחוזים לומר שדוקא כשהנקב כשיעור ג' רימונים דקיימי כחצובה ♣ (ע"פ ר"ש, וכ"כ בתורא"ש סוכה ו. בתי השני)

ב' א"נ דג' אחוזים לא שיצאו ביחד אלא זה אחר זה וצריך נקב רחב להוציא שלשה בזה אחר זה יותר ממה שיהיה האחד לבד (תוס' עירובין ד: ובסוכה ו, פי' רא"ש, ובתורא"ש שם בתי הראשון, תר"ט בדעת הרע"ב, וכן צידד הגר"א).

[ולב' פירושים אלו ג' רימונים הוא חומרא, וראה נדונים בפרק]

ג' א"נ ג' אחוזים פירוש שגדלים ג' ביחד והם רימונים בינונים, ולאפוקי מאותן שגדלים אחד או ב' יחד שהם גדולים וכן לאפוקי מאותן שגדולים ד' או ה' יחד שהם קטנים, ולעולם רימון אחד לבד קאמר (ע"פ תוס' שם בתי השני, ראב"ד פ"ו מכלים ה"ב בתי השני, וכ' שהוא עיקר).

ולא יתכן כלל לפרש כן דהא באידך בבא (מ"ה) תנן לא גדול ולא קטן אלא בינוני? (ר"ש ורא"ש).

ו"ל דמפרש מהו לא גדול ולא קטן אלא בינוני, שהם שלושה אחוזים זה בזה (ע"פ תוס' שבת קי"ב:), [וקצ"ע דמפרש והדר תני].

עוד יש ליישב פי' זה דמה שאמרו בינוני היינו באותן השלושה רימונים עצמן משערים בבינוני שבהם (ע"פ ראב"ד שם).

ד' א"נ דמה שאמרו שלשה רימונים אחוזים זה בזה, על הכלי אמרו שמחזיק ג' רימונים, וקמ"ל דאע"ג שבכלי זה אם ניקב כרימון רובו קיים, אפ"ה טהור (ע"פ ראב"ד שם בפי' הראשון).

ה' עוד יש לפרש דבעינן שלשה כדי שהכיבוד יוציא, ואילו היה אחד לא היה יוצא, ואולי יהו פירוש זה המחבר [הרמב"ם], (ע"פ ראב"ד שם בפי' השלישי).

ולא ידעתי מנין לראב"ד לומר כן בדעת הרמב"ם אחר שדבריו סתומים כדברי המשנה? (כס"מ שם).

ו"ל שזממה שכ' הרמב"ם ויהא בכלי ג' רימונים, דלפי' ראשון ושני אינו תלוי בכלי, וכן הוא להדיא בפי' הר"מ במשנה (חזו"א סכ"ג סק"ה).

ולפי' זה מה שאמרו ג' רימונים אחוזים זה בזה הוא לקולא, וראה נדונים בפרק

וע"ע בפי' הר"ש מכת"י שיטה נוספת בזה

33 לכאז' לרשב"ג בכל שיעורים כגון מוציא זית השיעור הוא בכל כלי לפי שימוש, אמנם יתכן דדוקא בשיעור כרימונים ס"ל לר"ש כן ועי' נדונים בפרק

34 שמתוך נענוע של נטילה והילוך ממרה הרימון לצאת דרך הנקב (רע"ב).

[לכאז' הברירה בנפה וכברה היא נענוע הכלי ולא ההילוך עמו, ויתכן שיטול והילך היינו נענוע דרך הולכה והבאה ועי']

35 משמע ששיעור נפה וכברה הוא ברימונים, ולא דמי למסננת (ספ"ד) שמשנפרצו בה ג' נקבים טהורה מפני שבטלה ממלאכתה, דהתם ככלי מתכות ובעינן מעין מלאכתה, אבל הכא בשל עץ שדרך לשנותם לשימוש אחר שיעורם ברימונים (ע"פ חזו"א סכ"ג סק"ב, עיי"ש עוד).

ויל"ע כיון שענתה אינה משמשת כנפה וכברה, אלא להחזיק רימונים אמאי שיעורה בכדי שיענע ויטול, ולכאז' מבואר בזה דשם הכלי שבו היא נפה וכברה והשימוש לרימונים הוא רק הסיבה שאינו זורק, ולכן משערים בשימוש נפה וכברה וצ"ת.

36 שמתוך שמפשיל לאחוריו הוא ממרה לצאת (רע"ב).

מסדיד דברי רשב"ג אחר ת"ק ובלשון פלוגתא, משמע דפליגי וגם הרמב"ם בחיבורו לא העתיק דברי רשב"ג, ולא איתפרש במאי פליגי, (משנ"א עיי"ש מה שביאר במחלוקתם) וראה נדונים בפרק.

37 ובכלים גדולים שמתחילתן נעשו עם נקב מוציא רימון, לדעת הרמב"ם פ"ו מכלים ה"ג שיעורם ברוכין, ודעת הראב"ד שאינם מקבלים טומאה, וכן דעת ר"ש"ש שבת פ"ד. (וראה לעיל הערה 23 וראה עוד נדונים

בפרק)

38 לכאז' אפי' באינם מחזיקים ג' רימונים שייך דין זה, לחלק מהשיטות לעיל הערה 32, ועי' תפא"י.

39 היינו רובע הקב (ר"ש)

40 כלים קטנים שגם חצי רובע אינם מחזיקים (תפא"י)

[וראה עוד בבאורי כלים (גליון 27) פט"ז מ"ג]

41 כך פי' התוי"ט בשם מהר"ם [ובחזו"א סכ"ג סק"ג], דנפרצו היינו בדפנות

42 ויל"ע כיון דעושה מעין מלאכתה [א.ה דבלא"ה בכל נקב טהורה] בפחות מרובא מדוע טהורה, הא בכל שיריים אפי' מיטעו טמא, כדתנן בגסטרות בפ"ב מ"ב, ובמגירה בפ"ג וכו'. וי"ל דבשיעורו רובא כאן מבטל תשמישה (ע"פ חזו"א סכ"ג סק"ב).

43 והאי רובא צריך שיהא במקום אחד (חזו"א שם).

ונראה דדוקא על שטח מרובע או עגול, אבל כרצועה לא (חזו"א שם).

44 ואם אינו מחזיק אפי' זיתים, לר"מ שיעורו ברוכו, ולר"א בר"ש שיעורו במוציא תבלין (תוספתא ב"מ פ"ו הובאה בר"ש)

45 שנפחתו שפתות הכלי ונקצצו ונותרו השוליים (פיהמ"ש לרמב"ם)

46 אם נשאר בהן אפי' לקבל כל שהוא טמאין (פיהמ"ש לרמב"ם, ובהלכות כלים פ"ו ה"ה).

ואפשר שר"מ מודה בזה דאע"פ שנחסר רובו כיון שנגמם ונותר כל שהוא טמא (חזו"א שם) אמנם עי' בחי' הגר"א

ויש מפרשים אפ"כא, שכיון שנחסר כל שהוא בשפה טהורים דתו לא חזו (פי' הרא"ש)

47 שם מקום (פי' הרא"ש).

שיעור רימון הוא הלכה למשה מסיני כדאמר בסוכה ו' ונתנה השיעור ברימוני בדאן, ושם משמע דכל השיעורים הוא בפרי הארץ, ואולי בדאן נמי מארץ ישראל (חזו"א סכ"ג סק"ה). וראה דברי חכמים ממורנו הגר"א גרבוז שליט"א.

ומכל מקום תימה הוא שיהי' השיעור בשל חבל מיוחד, ואולי הוא מבחר הרימונים וזהו עיקר הפרי (חזו"א שם).

וכ"כ התפא"י דרימוני באדן היו גדולים ביותר, וכן מבואר להלן במתני' שדוקא רימונים באדן חשובים לאסור בכל שהוא.

48 תוי"ט בשם מהר"ם

49 בכל השיטות במתני' לא הוזכרו מידות הרימון, ולהלכה כתב הגר"ז (יו"ד תיקוני המקוה) שמוציא רימון הוא מעט פחות מטפה, ובדאי היה לו מקור לזה ולא נתבאר שם מהיכן למד דבר זה (קהלות יעקב טהרות ס"ה עיי"ש עוד)

50 הקדמה קצרה: פרי של ערלה שנתערב בשאר פירות, מדאורייתא בטל ברוב, ומדרבנן צריך אחד ומאתיים (תוס' ב"מ נ"ג. ד"ה ועולה), ובדבר חשוב אינו בטל [מדרבנן רש"י גיטין נ"ד:] אפילו באלף, במתני' הגדון איזה רימונים מוגדרים כדבר חשוב לאסור באלף.

51 שאם אחד מרימוני בדאן של ערלה או כלאי הכרם נתערב שם עם אלף רימונים של היתר, נתקדשו כולם ונאסרו, מה שאין כן ברימונים של שאר המקומות (רע"ב).

ומה שכתב של כלאי הכרם צ"ע דהא מאחר שיש בו ערלה על כרחך מין אילן הוא, ומין אילן שנטעו בכרם אינו נאסר? (דברי חכמים ממורנו הגר"א גרבוז שליט"א עיי"ש).

52 ר"ש ורע"ב, ובפיהמ"ש לרמב"ם גרס ר' יוסי

53 סתם פירות הנקחין מעם הארץ, מתעשרין דמאי דשמו הפריש הע"ה תרו"מ, אמנם ברימוני בדאן וחצירי גבע שהם מקומות שגרים בהם כותים, אמרינן שבוודאי לא הפרישו, הואיל ואינם חוששים לעבור על האיסור של לפני עיור לא תתן מכשול, ולכן דינם כטבל ודאי. (ע"פ ר"ש ורע"ב)

54 אבל לענין קידוש אין חילוק בין רימוני בדאן לשאר רימונים דכולן מקדשים דסבר ר' יהודה כל שדרכו לימנות מקדש בפרק התערובות (ר"ש ורע"ב).

ובדעת ר"מ דרישא ששאר רימונים אינם מקדשין, לר' יוחנן (ביצה ג:) שביאר בדעת ר' מאיר דאית' שדרכו לימנות שנינו [כלומר דרך מה שתמיד נמכר במנין מוגדר כדבר חשוב] יש לומר דלכך סתם רימונים אינם מקדשים דלעיתים נמכרים באומד, אבל לר"ל (ביצה שם) דגם לר"מ כל שדרכו לימנות מקדש, צ"ב מדוע סתם רימונים אינם מקדשים והא דרכן לימנות?

ויל' דבהא גופא פליג ר' מאיר וס"ל שסתם רימונים אינם אפי' בכלל דרכם לימנות, אלא רק רימוני בדאן (ע"פ ר"ש ותוס' זבחים ע"ב).

וע"ע בתוס' רעק"א כאן.

ולענין לשער את הכלים נ"ל דר' יהודה כר"מ ס"ל שמשערים ברימון בינוני (ע"פ תפא"י).

בשיעור נקב כמוציא רימון

(א) בפירקין מבואר שכלי עץ שניקב בשיעור מוציא רימון אינו מקבל טומאה.

וברש"י סוכה ו. כתב דכלי בעה"ב שניקבו עד שיעור כרימון הבעלים חסים עליהם ומשתמשים בהם לרימונים, ומשמע מדבריו דטעם הטהרה הוא משום שהבעלים לא חסים על הכלי ומשליכים אותו, וכ"כ המאירי עירובין ד' וז"ל אבל אם נשבר כמוצ"ר טהור **דשוב אינו ראוי לו לכלום**.

ובפני יהושע (ברכות מ"א): עמד בזה דהא שיעורין הם הלכה למשה מסיני כדאמר' בברכות שם, ולהדיא אמרו דמתני' שכל כלי בעה"ב שיעורן כמוציא רימון הוא בכלל השיעורים שנלמדו באסמכתא מקרא דארץ חטה ושעורה, ומסקי' שם שהם הלכה למשה מסיני.

וכתב שם דאין לומר דבשיעור מוציא רימון, נאמרה הלכה למשה מסיני והוא גם מסברא וכמש"כ רש"י דהא כל דבר שהוא מהלכה למשה מסיני אין בו טעם.

ותי' דאלו ואלו דברי אלוקים חיים ויש בזה מחלו' אמוראים ומחלו' הסוגיות, ולהסוגי' דסברא שהמקור למוציא רימון הוא מסברא על זה כתב רש"י טעמא רבא שבעה"ב חס על כליו עיי"ש בכ"ד.

ובמקדש דוד סנ"ד סק"א כתב דשיעור מוציא רימון הוא לא חסרון בעצם הכלי אלא בתוך שלו שכל שאינו ראוי לקבל רימונים אין לו תוך ודיני כפשוטי' כלי עץ שאינם מקבלים טומאה עיי"ש.

נמצא דיש ג' טעמים בטהרת כלי שניקב כמוציא רימון

א' משום שאינו ראוי לשימוש. ב' מהלכה למשה מסיני. ג' שבנקב כזה לא חשיב בית קיבול.

והנה מדברי הרמב"ם (רפ"ו מכלים) משמע קצת טעם אחר בטהרת כלי שניקב כמוציא רימון, שכהקדמה לשיעור מוציא רימון כתב וז"ל כל כלי שנטמא ונשבר ונפסדה **צורתו ותשמישו** טהר בשבירתו וכן כלים שנשברו כשהן טהורים שבריהן אין מקבלין טומאה. כמה שיעור השבר שיישבר כלי עץ או כלי עצם כל כלי בעה"ב שיעורן ברימונים וכו'.

ומשמע בדבריו דכלי שניקב כמוציא רימון טהרתו משום שנפסדה צורתו ואין לו צורת כלי, וכל שאין לו צורת כלי אינו מקבל טומאה, וכמו שכ' הרמב"ם (פ"ה ה"א) שכלי עץ שאין עליו צורת כלי אינו מקבל טומאה.

בדין סלין של פת

(ב) כתב הרמב"ם (שם ה"ו) הסלין של פת שיעורן בככרות של פת. והוא בפירקין משנה ג'.

ובסתמא שיעור פת הוא יותר מרימון, (וכ"מ בחזו"א סכ"ג סק"ח וכו' בבה"י טהרות ס"ה) וקשה הא שיעור נקב לטהר את הכלי הוא כמוציא רימון ומאי שנא סלין של פת ששיעורן הוא נקב כמוציא פת.

ובחזו"א (סכ"ג סק"ח) ביאר דכל מה שנאמר ההלכתא של מוציא רימון הוא על כלי **שהשימוש** בו נפסד ומתמעט על ידי הנקב, אבל בכלי שאין הנקב מפסיד את השימוש בו לא נאמר בו שיעור מוציא רימון.

ולמשנ"ת בדעת הרמב"ם שהחסרון בכלי שניקב כמוציא רימון הוא שאין לו צורת כלי יתכן לומר באופ"א קצת, והוא דכל מה שנקב כמוציא רימון מחסר בצורת הכלי הוא דוקא בכלי בעלמא שמשמש לכל המינים, ובה נאמר שצורת הכלי היא על פי שיעור הרימון וכל שיכול לשמש לרימונים יש עליו צורת כלי ואם ניקב כמוציא רימון שוב אין לו צורת כלי.

אבל בסלין של פת שמעיקרא כל צורת הכלי שלהם היא במה שמשמשים לפת, גם כשניקבו כמוציא רימון לא נחסר להם בצורת הכלי דצורת הכלי בהם היא כסלין לככרות של פת.

בד' הרמב"ם בכלים הנקובים מתחילתן.

(ג) כתב הרמב"ם (שם ה"ג) כלים שעשאן מתחילתן נקובין כמוציא רימון כגון הסל והפוחלץ של גמלים והאפיפירות הרי אלו מקבלים טומאה עד שיקרע רובן עכ"ל. והיינו דכלים אלו משמשים לדברים הגדולים מרימון ולכן אפי' שנקובים ביותר מרימון מקבלים טומאה.

ובפשוטו הלכה זו באפיפירות והלכה ו' בסלין של פת הוא מאותו טעם, דכל שהכלי משמש לדברים הגדולים שאין נקב כרימון מפסידו משמושו אינו בכלל שיעור מוציא רימון. ומה שבאפיפירות שיעורם הוא ברובן, ובסלין של פת שיעורן הוא בככרות של פת, הוא משום שאפיפירות אינם משמשים למין אחד בדוקא אלא לכמה דברים הגדולים מרימונים וכל פעם לפי הצורך וע"כ אין לנו שיעור אחר לטהרם אלא ברובן, ומשא"כ בסלין של פת שכל שימושם הוא רק לככרות של פת בזה כל שניקבו ואין להם צורת כלי של פת אינם מקבלים טומאה.

אלא דלמשנ"ת דהחסרון בנקב כמוציא רימון הוא משום שאין צורת כלי, יש לעיין דבשלמא בסלין של פת יש לומר דאפי' בניקבו כמוציא רימון יש עליהם צורת כלי כיון שמעיקרא צורתם היא במה שמשמשים לפת, אבל באפיפירות וכיוצ"ב שאינם משמשים למין אחד אלא כל פעם לפי הצורך, בזה הרי אין להם צורת כלי מצד שימוש מיוחד אלא כשאר הכלים, וקשה מדוע בניקבו יותר ממוציא רימון טמאים.

והנה בעיקר מש"כ הרמב"ם דאפיפירות שהם נקובים מתחילתן כמוציא רימון מקבלין טומאה עד שיקרעו רובן יש לעיין כיון שעל כרחק כלים אלו משמשים לדברים הגדולים מרימון אמאי הצריך הרמב"ם שיהיו נקובים מתחילתן ביותר מרימון ומה איכפ"ל אי בתחילתן היו שלמים ורק אח"כ ניקבו כמוציא רימון כיון שאין הנקב מפסיד את שימושם.

ויתכן לומר דמה שהצריך הרמב"ם שהאפיפירות יהיו נקובים בתחילתן הוא מהטעם הנ"ל דבלא"ה אין להם צורת כלי וככל כלי שניקב ביותר ממוציא רימון דמה שמשמשים בהם לדברים גדולים אינו מספיק כיון שנפסדה צורתו.

ועי' כתב הרמב"ם שאם עשאו מעיקרא באופן שהוא נקוב יותר מרימון שבוה מעיקרא נקבעה צורת הכלי עם נקבים יותר מרימון בזה אינו מאבד את צורת הכלי עד שיקרע רובו.

ובזה מתבאר היטב מדוע בסלין של פת לא הצריך הרמב"ם שיהיו נקובים בתחילתן אלא רק

באפיפירות, דבסלין של פת יש להם צורת כלי מצד שימושם ואפי' בעשאו שלמים מתחילה ואח"כ ניקבו כמוציא רימון לא איבדו את צורת הכלי, ומשא"כ באפיפירות שאין להם צורת כלי בזה דוקא צריך שיעשו נקובים בתחילתן.

[ולפ"ז יתכן ליישב גם מה שהק' האחרונים על הראב"ד דפליג על מש"כ הרמב"ם בה"ג דאפיפירות, ואילו בסלין של פת לא פליג, ולמשנ"ת י"ל דבסלין של פת שיש להם צורת כלי מודה הראב"ד שאפי' בנקב גדול מרימון עדיין מקבלים טומאה ורק באפיפירות שאין להם צורת כלי ובא ליתן להם ע"י שעשה בהם נקבים מתחילה בזה פליג הראב"ד וס"ל דלא מהני מה שעשאו נקובים מתחילתן ליתן להם צורת כלי ועי'.]

הרימונים שאמרו ג' אחוזים זה בזה.

(ד) הקשו הראשונים הא קי"ל שבת צ"ה: וקי"ב: ששיעור נקב המטהר כלי הוא כמוציא רימון, ואילו כאן מבואר שהוא ג' רימונים, ונאמרו בזה כמה שיטות (ראה באורי כלים), ולדעת הר"ש והתוס' והרא"ש השיעור של ג' רימונים נאמר לחומרא שאין הכלי יוצא מידי טומאתו עד שייצא רימון בריוח, [לדעת הר"ש צריך שיהא שיעור ג' רימונים כחצובה, ולהרא"ש השיעור הוא כשיש ג' רימונים ואחד יוצא בריווח.]

אבל דעת הרמב"ם (פ"ו מכלים ה"ב) כפי שביארו הראב"ד בהשגות (שם) מה שאמרו ג' רימונים הוא לקולא שאפי' אם כשיש רימון אחר אינו יוצא, אלא רק ע"י דחיקת ג' רימונים כבר הוא טהור כיון שיש אופן שאינו מחזיק כרימון.

והנה בין לפי הר"ש והרא"ש ששיעור ג' רימונים הוא לחומרא ובין לפי הרמב"ם שהוא לקולא, צריך טעם מדוע בשאר השיעורים וכגון בסלין של פת לא אמרו לשער בג' ככרות של פת שע"ז יוצא יותר או פחות, וכמו"כ יש להקשות על שאר השיעורים וכגון בכלי חרס העשוי לזיתים ששיעורו כמוציא זיתים לא הצריכו לשער בג' זיתים אלא בזית אחד ומאי שנא בשיעור מוציא רימון שהצריכו לשער בו בג' רימונים אחוזים זה בזה.

ולדעת הר"ש והרא"ש שהשיעור של ג' רימונים הוא להחמיר, יש לומר ע"פ מה שכתב רש"י סוכה ו. דהטעם שכלי בעה"ב שיעורם ברימונים הוא משום שבעליהם חסים עליהם מלהשלי" כס כל עוד הם ראויים לשימוש רימונים.

ועל דרך זה יש לומר שכל עוד שיש היכי תימצוי להשתמש בהם לרימונים אפי' על ידי הדחק משתמשים בהם, ומשא"כ בכלי חרס של זיתים שאין חסים עליהם כל כך, וכל שאינם ראויים לשימושם באופן הרגיל משליכים אותם, ובסלין של פת ג"כ י"ל דאחר שהם מיוחדים לשמש לפת אינם משתמשים בהם אלא כשהם ראויים באופן הרגיל אבל אם א"א להשתמש בהם אלא על ידי הדחק אין משתמשים בהם לשימוש מיוחד ועצל"ע.

ולדעת הרמב"ם ששיעור ג' רימונים הוא להקל צ"ל איפכא דבכלי העשוי לזיתים או בסלין של פת אפי' אם יוצא זיתים ע"י הדחק עדיין משתמשים בהם כל שהם משמשים לזיתים שהם עיקר שימושם, אבל בכלי של רימונים שמעיקרא אינו משמש לזה ורק משום שבעה"ב חס על כליו משתמש בו לרימונים, בזה דוקא אם לכה"פ לרימונים הוא משמש בכל אופן, אבל אם גם לרימון אינו משמש כראוי וע"י הדחק נופל ממנו שוב אינו חס עליו ומשליכו, א"נ דבסתם כלי אפי' הוא משמש בפועל למין אחד מכל מקום הוא ראוי לשמש לכמה מיני פירות וזה שעשוי לשמש רק למין אחד אם אינו יכול לשמש לו ע"י הדחק אינו נחשב כלי כלל ועי'.

במחלו' רשב"ג ות"ק בכלי נפה וכברה

(ה) רשב"ג אומר בנפה וכברה כדי שיטול ויהלך ובקופה כדי שיפשייל לאחוריו, וביאר הרע"ב שכשמנענע או מפשיל יוצא יותר בקלות, ומבואר דלרשב"ג דהשיעור כמוציא רימון בכלי הוא בצורת שימוש הרגיל ואם ע"י שימוש מוציא רימונים בקלות טהור.

ויש לדון לדעת ר"ש שדנים את הכלי כפי צורת שימוש, האם בכל השיעורים הוא כך, וכגון בסלין של פת שהולכים בהם ימדדו כשעה שהולכים בהם וכן בכלי חרס העשוי לזיתים שמהלכים עמו יתכן ג"כ שמודדים אם הוא מוציא זית בדרך הילוכו.

ולמשנ"ת לפי' הרמב"ם דבשיעור מוציא רימון דוקא יש קולא שאפי' שאינו מוציא אלא על ידי הדחק טהור, יש לומר דגם רשב"ג דמיקל למדוד כשעת השימוש הוא רק בשיעור מוציא רימון ולא בשאר שיעורים.

ועי' בראב"ד בהשגות (שם) בדעת הרמב"ם וז"ל וקצת ראייה לזה הפירוש (של הרמב"ם) דברי רשב"ג שהם בסמוך, עכ"ל. והיינו שלפי' הרמב"ם מתני' שאמרה ג' רימונים באה לומר קולא מיוחדת בשיעור מוציא רימון, וזהו דברי רשב"ג שמצאנו קולא מיוחדת בשיעור מוציא רימון שאפי' אם אינו מוציא רימון אלא ע"י נענוע הכלי כבר נטהר, ומשא"כ בשאר הכלים.

ובדעת ת"ק דפליג על רשב"ג יש לעיין דכיון דמודה ששיעור מוציא רימון נמדד על פי ג' אחוזים, ולא דוקא באופן הרגיל מדוע לא ימדדו כשעה שנטול ומהלך, ובשלמא לשיטת תוס' והרא"ש דג' אחוזים שאמר ת"ק הוא להחמיר נוחא, דשורש המחלו' הוא האם אזלי לחומרא או לקולא, [ועי' במשנ"א שביאר עד"ן], אמנם לדעת הרמב"ם ששלת"ק שיעור ג' אחוזים הוא לקולא שאפי' אם אין הרימון יוצא אלא ע"י הדחק טהור יל"ע מ"ט לא מטהרי' מחמת שיוצא בשעה שנטול ומהלך.

[ועל נפה וכברה י"ל דס"ל לת"ק שלא מודדים כעיקר השימוש בכלי אלא לפי השימוש שלו בפועל ראה באורי כלים (הערה 35), אמנם על קופה אינו מיישב.]

ויתכן בדעת ת"ק שלענין ג' אחוזים הוא שיעור בכלי וכיון שכשיש בו ג' רימונים אינו מחזיק שוב יש בו חסרון וטהור, אבל ביטול ויהלך אינו חסרון בכלי אלא בשימוש של האדם ובהו אע"פ שבפועל אינו מחזיק לא איכפ"ל.

[ולמשנ"ת בדעת הרמב"ם שהחסרון כמוציא רימון הוא בצורת הכלי ולא רק בשימוש א"ש טפי ועי'.]

כלים קודם שנגמרו מלאכתן [פט"ו מ"ג]

הרמב"ם פ"ה מכלים ה"א כ' כל הכלים אין מקבלין טומאה עד שתגמור מלאכתן, וכלי עץ מאמתי מקבלין טומאה, וכו', הקנונים הקטנים והקלתות משיחוסם שפתותיהן, וכו' הקנונים הגדולים וכו' אע"פ שלא גמר גבהן מקבלין טומאה שהרי נראה למה שנעשו והרי צורת כלי עליהן, למה זה דומה לבגד שנארג מקצתו, והרמב"ם תלה את הטומאה בצורת כלי, ולא בשימוש, ודלא כראב"ד שכי' הטעם שהם משמשים, [ולטעמיהו כמש"כ הגה"ג רא"ג שליט"א], ובחזו"א סי' כ"א סק"ג הקשה על מה שכי' הרמב"ם שזה דומה לבגד שנארג מקצתו, משמע שכל הני כלים ג"כ עדין אינם משמשים, דהם כמו בגד שנארג מקצתו, שלא עומד לשימוש, ואפ"ה מק"ט, וכן ברמב"ם פ"ב ה"ב שכי' מאמתי יקבל הבגד טומאה משיארו בו ג' אצבעות על ג' אצבעות ומשמע שאפ"י שהבגד על המסכת האורגים מק"ט, והק' החזו"א דהרי בעי' שהבגד יהיה עומד למלטל מלא וריקן, והרי עדין לא עומד לזה, וא"כ לא הוי כלי מעשה, דאינו עומד לשימוש, ואף שהוא ראוי לשימוש, מ"מ אינו עומד לזה,

והיה אפשר לומר, שאף שלא עומד לשימוש כמות שהוא, כיון שיש לו שם כלי, וגם ראוי לשימוש כמות שהוא, אף שהוא עדין לא עומד לזה, הוי כלי, והרמב"ם למעמי' דס"ל דשם כלי לא תליא בשימוש, אלא בשם, א"כ י"ל דאף שאינו עומד לשימוש סגי מה שיש לשם כלי, וגם ראוי לשימוש כמות שהוא, [ובצירוף מה שעומד לגמרו ולהשתמש בו] והראב"ד שכי' שהוא תלוי בשימוש למעמי', בכ"מ שדעתו שהעיקר תליא בשימוש, אלא דזה ק' מהסוגיא בשבת נ"ח ב' גבי זוג וענבל, דמבואר דאף שהזוג ראוי להקישו ע"ג חרס או לגמע בו תינוק, ומשו"ה מק"ט, מ"מ זה רק בנטיטלו עינבלהם, היינו שהיה לו ענבל, אבל בלא היה לא ענבל מעולם לא, ע"ש בסוגי נ"ח ב' ובתוס' נ"ט א' (ד"ה הואיל), ומבואר דרק משום שכבר היה לו תורת כלי שהיה לו ענבל, והדייט יכול להחזירו, אבל אם לא היה לו ענבל מעולם, ולא היה לו תורת כלי אינו מק"ט, אינן מק"ט, וא"כ הה"ג הכא בכלי שאינו עומד לשימוש כמות שהוא, אף שהוא ראוי לשימוש, מ"מ כיון שלא עומד לכך אין מק"ט, וק' על הרמב"ם שכי' שמק"ט, ועוד דהרי ריו"ח שם ס"ל דבעי' ראוי למלאכתו הראשונה, ולכא"ו הביאור דלא סגי מה דשראו לשימוש עכשיו, שאינו עומד לכך, ואין זה סיבה לק"ט לחוד, אלא מכאן מה שהיה לו ענבל, ועומד להחזירו, ולכן צריך שהשימוש שהכלי משמש עכשיו, יצורף לעיקר תשמישו שהוא עומד, הרי דהקב"ט של הכלי מכאן מה שהיה כלי, ולא רק מה שעכשיו ראוי לשימוש, וא"כ בכלים שלא גמרום אף שראוי לשימוש, הרי עדין לא עשוי להשתמש בהם, לא היה לו לקב"ט, כמו שהק' החזו"א.

אכן נחלקו הגר"ח והחזו"א איך להעמיד את הסוגיא דשבת שם, דבחי' ר"ח הלוי (פי' מכלים ה"ט) נקט דהסוגיא איירי בזוג שיש לו שם בפ"ע, וע"ז דנו בסוגיא, והחזו"א שם בגליונות כי' דאיירי באין לו שם בפ"ע, דביש לו שם בפ"ע אף שאינו משמש בפ"ע מק"ט, והחזו"א הוכיח זאת, מכמה משניות, עי' פ"א מ"ה דעקרב טמא ולחיים טהור משום שאין לו שם בפ"ע, כמש"כ הר"מ בפ"ט ה"א שהטעם שלחיים טהור שאין לו שם בפ"ע, הרי שאם היה לו שם בפ"ע היה טמא, אף שאינו משמש לבד, וכן במ"ט דנום שהוא עשוי כקדירה מלמטן וכעדשה מלמעלה דהקדירה טמא משום ב"ק, וכעדשה טהור, וכ' הרמב"ם משום שאין לו שם בפ"ע, הרי דאם היה לו שם בפ"ע אף דמשמש עם החלק הנוסף טמא, [ודברי הגר"ח צ"ע], ולכן החזו"א נקט שזוג אין לו שם בפ"ע בלא הענבל, וא"כ הרי י"ל דכל מה דבעי' שהיה לו ענבל, משום דאין לו שם בפ"ע, אבל אם היה לו שם בפ"ע היה מק"ט, וא"כ הרי י"ל דהקנונים הקטנים ושאר הדברים שמנה הרמב"ם, וכן בגד הנארג, כיון שיש להם צורת כלי כמש"כ הרמב"ם, ממילא יש להם שם בפ"ע, ובוה לא

איכפת לן מה דאינו עומד לשימוש, דכיון דיש להם שם בפ"ע. ואמנם החזו"א (סי' י"ד ס"ק י"ד) נקט בדעת הרמב"ם ששם בפ"ע הוא תלוי בשימוש, ולדבריו הרי גם זוג שראוי לגמע בו מים לתינוק חשיב שיש לו שם בפ"ע, דהרי יש בו שימוש, ואפ"ה אינו מק"ט, אלא מכאן מה שהיה לו ענבל, והיה בו שם כלי, ולזה הוקשה לו על הרמב"ם ה"ג, אבל אם נימא כהגר"ח ששם בפ"ע אינו תלוי בשימוש, ונימא שזוג אין לו שם בפ"ע, [ובזה כדברי החזו"א דלא כהגר"ח], א"כ לפי"ז נמצא שדבר שיש לו שם בפ"ע, אף שלא משמש ולא עומד לשימוש, מ"מ מק"ט, אם עכ"פ ראוי לשימוש, וא"כ הרי שהרמב"ם לשיטתו שם"ל שהכל תלוי בשם, ושם בפ"ע, מק"ט, ומש"כ כי' שהקנונים הקטנים מק"ט, כמו בגד, אף שאינו עומד לשימוש.

ובמש"כ בדעת הרמב"ם, מתיישב משה"ק החזו"א (סי' ט"ז ס"ק ט"ו) על ריו"ח בשבת שם, דס"ל דבעי' שיעשה מעין מלאכתו הראשונה, וק' מהא דתנן ספ"א דכלים בנזם דהוא עשוי כקדירה מלמטה וכעדשה מלמעלה ונפרק דקדירה טמא משום כלי בית קיבול, והרי הנום שנפרק אינו עושה מעין מלאכתו הראשונה, וזה דלא כריו"ח, ולמש"נ בדעת הרמב"ם שאם יש לו שם בפ"ע וראוי לשימוש, מק"ט, ולא בעי' שיעשה מעין מלאכתו הראשונה, א"כ נזם שהוא כלי קיבול ויש לו שם בפ"ע, הרי הוא מק"ט גם בלא שעושה מעין מלאכתו הראשונה, דהרי יש לו שם בפ"ע, משום שהוא כלי קיבול, ובזוג אין זה כלי קיבול, דאינו עשוי לקבלה, משא"כ נזם הכקדירה, עשוי לקבלה, [כמש"כ התפא"י בבבועי פ"ב אות ג', ועי' משנ"ט פ"א מ"ט מה שכי' בדעת הרמב"ם מבואר דבעי' כלי קיבול שעשוי לקבלה כדי שיהיה שם בפ"ע], והחזו"א שהק' משום דס"ל דנום הוא כזוג, ולמעמי' דס"ל דשם בפ"ע הוא תלוי בשימוש, וכיון שהזוג ראוי לשימוש, [שראוי לגמע לתינוק] חשיב שיש לו שם בפ"ע, כנום, אבל למש"כ הגר"ח שהוא תלוי בשם, וע"י הב"ק יש לו שם כלי, וזה דוקא בב"ק שעשוי לקבלה, ולכן הכקדירה של הנום יש לה שם בפ"ע, [אף שמה שעשוי לקבלה רק עם העדשה, ולא עכשיו, מ"מ כיון שעשוי לקבלה כבר יש לה שם כלי, מחמת הב"ק, והב"ק יש לו שם ב"ק משום שנעשה לקבלה, אף שעכשיו אינו משמש], ול"ה כזוג, [אמנם קו' החזו"א עדיין קיימא להראב"ד שהכל תלוי בשימוש].

והחזו"א שם הק' עוד מסנדל של בחמה שהרי הוא עשוי לקבלה, כמש"כ התוס' שבת נ"ט א' ד"ה הואיל ומבואר שאף שהוא עשוי לקבלה, כיון שאין זה עיקר מלאכתו לא מהני לק"ט לריו"ח, א"כ גם בנזם נימא כן, ואמנם זה מתיישב היטב למש"כ (בגליון פ' קרח) דלדעת הרמב"ם סנדל של בחמה אינו עשוי לקבלה, ואין זה מכלי הקבלה, והרמב"ם פליג על התו' ה"ל.

ועל מה שמבואר ברמב"ם שבגד הנארג מק"ט, אף שלא נגמר, הק' החזו"א ממה שכי' בסי' ה' ס"ק ב' דמבואר בובחים צ"ד דאפי' בגד גדול שאינו עומד לתשמיש טהור, דאמר"י שם דבגד שחשיב עליו לצורה דאמר"י דטהור, ובאמת דרש"י פירש שם שבגד שחשיב לצירור, וכן השמ"ק שם גרים, אבל המ"מ בפ"ב מכלים כי' שמשמעות הרמב"ם בפ"ב ה"ח שכי' בגד שחשיב עליו לצורה, שאינו כרש"י שרוצה לציר, אלא הוא בגד שרצה לעשותו לצורות, ולא לצירור כלל, אלא שהוא לא רוצה לשימוש בו כבגד, אלא כצורה, ולזה אין מק"ט משום שאין שם כלי עליו, כיון שעומד לדבר אחר ולא לתשמיש בגד כלל, אבל בגד שעומד לתשמיש בגד, ורק שצריך לגמרו, מ"מ שם כלי ובגד עליו ולדעת הרמב"ם הכל תלוי בשם, ולא בשימוש, [רק צריך שיהיה לא אפשרות לשימוש בו, וכן שעומד לגמרו].

הרב בן ציון חדש ר"מ ישיבת סלבודקא

ראיית האחרונים הוא מדין קרן המבואר בתוספתא ב"מ פ"ו ה"א וקרן שהוא משתמש בה ומשליכה טהורה, חייב עליה מקבלת טומאה. וגם בזה כבר כתבו לחלק דקדן אינו כלי הנעשה להיות כלי אלא הוא דבר שמעצמו יכול לשמש לכלי ולכן רק ע"י שקובעו לשימוש חשיב כלי, אבל כלי הנעשה לשימוש כלי אין מועיל השלכתו לגרונו מלהחשב כלי.

ובמה שכתב הרב אברהם הרשטיין שליט"א לדון בגביעי גלידה מה הטעם אין בו טומאת כלי הרי גידולו מן הארץ, בפשוטו תלי מהו שימוש העיקרי מכיון שעיקר שימוש לאכילה אין לדון בו הגדרה של שימושי כלים אבל אין הלכה שדבר שהוא אוכל אי אפשר לדון בו טומאת כלים [וכמו שמבואר ברמב"ם בדין דלעת יבשה שעשאה לכלי].

ודברי הגר"ד לנדו שליט"א שדבר ששימושו בכלי אי אפשר לדון בו טומאת כלים יש לומר כוונתו דכלי זפת ושעור המבואר ברמב"ם (כלים פ"ט ה"ט) דאינם נחשבים כלים, והיינו לכאורה אפילו לדין הצלת צמ"פ.

מדין כלים שיש בהם שימוש זמני בפשוטו יש להוכיח מתוספתא ב"מ פ"א ה"ד ובב"ב פ"ד ה"א ויש כלים המיטמאין ומיטהרין אפילו י פעמים ביום והיינו כלים שמתבטלים מצורת כלי בזמן מועט ומ"מ טמאים. ויש לדחות דהתם קבוע שימוש לעשותו כלי ולפרקו משא"כ כלי שאינו מיועד לשימוש קבוע.

הרב אברהם שונברג נווה יעקב ירושלים.

אל עמלי' התורה העוסקים בענייני טהרות הי"ו.

במה שכתב הגר"ד לנדו שליט"א מהתוספתא ב"מ פ"א ה"א בכלי העשוי לגנוב את המכס וכתב הר"ש סברת רבנן המטהרין כיוון שאינו רוצה בקיומו, לדון מזה בכלי ארעי, יש לחלק דהתם אינו עשוי לשימוש כלי כלל רק יש לו צורת כלי.

ומה שכתב הר"ש כת"י בחותל ובקסיה העשוי לזעה ובתיק שפתחו מהצד דהוי תשמיש ארעי, ביאר הגר"ב שרייבר שליט"א דהיינו שאין בהם צורה של שימושים אלא האדם פועל על ידיהם פעולה, אבל אינו פעולה של הכלי לכך לא חשיבי כלים לקבלת טומאה. והיינו חותל שעשוי דרך עיטוף רק אם שימוש קבוע להכניס ולהוציא נעשה בו צורה של שימושים בכלי אבל היכי דעתיד לזורקו נחשב שימוש של עיטוף של האדם ולא שימוש של כלי, [ולפי זה קושישקל של איגוד הלולב אפילו ששימוש קבוע להכניס ולהוציא אבל הוא שימוש של איגוד ולא של כלי לקבלה. ואם הוא נחשב כלי יש לדון בזה משום חציצה, עיין שו"ע תרנ"א סעיף ז' ובמש"כ המשנ"ב שם].

וכן תיקים הוי שימוש דרך עיטוף, והיכי ופתחו למעלה טמא, וכתב הרמב"ם (פ"ד ה"א) דהיינו כיון דהוי משמש כלי בשעת מלאכה ושלא בשעת מלאכה ואם כן לכאורה טומאתו דרבנן, וצ"ב הרי יש בו בית קיבול. ויש לומר דבשימוש של תיק שהוא דרך עיטוף אינו נחשב בית קיבול דומיא דשק, ורק ע"י דהוי משמש בשעת מלאכה ושלא בשעת מלאכה חשוב שיש צורת שימוש בתיק עצמו להיות כלי ליטמא.

ולפי זה אין לדון ראייה מחותל דאינו צורה של כלי לכלי ששימוש לזמן מועט, ועיקר

ומקשה שם התוס' מאי שנא מכופת שאור שמקבלת טומאה ואף שאינה נטהרת במקוה. ומתריץ שהרי בע"ב במפץ די במה שאיכא במינו טהרה במקוה כדי שיקבל טומאה ה"ה כאן איכא במינו של הכופת שאור דבר הנטהר במקוה. והיינו גידולי קרקע שיש בהם טהרה במקוה כגון כלי עץ.

ולדברינו הביאור בתוס' כך שבאמת הופקע מהזרעים שם העץ שבהם וע"כ יש לדונם מחדש האם חומרם הוא שייך בטומאה, ומחמת שלא הופקע מהם שם גידולי קרקע לגמרי, [והיינו אף בזמן שהיו אוכל] אזי הם נחשבים לדבר שיש במינו טהרה במקוה ועל כן הם מקבלים טומאה. ובהם הם שונים מכלי גללים, שהוצין כשהיו במצב גללים הופקע מהם לגמרי שם גידולי קרקע, וע"כ אין חוזר להם שם גידולי קרקע, וע"כ אין בהם טומאה. משא"כ אוכל שאין שם האוכל מפקיע שם גידולי קרקע מהזרעים, כשיפסק ממנו שם האוכל נוכל להחשיבו כחומר חדש שיש במינו טהרה במקוה ויקבל טומאה.

וזה שהכופה נחשבת לחומר חדש הוא סיבה שאין לקופה טהרה במקוה. ועיין תוס' שבת פד' ד"ה "מפץ" שאף על פשוטי כלי עץ הקשה מהיכן ידעינן שנטהרים במקוה והביא דרשה על זה. וברש"י ע"ב שם מבאר שכל דבר ואפילו כל צורה צריך לימוד שיש לה טהרה במקוה. ולפ"ז בוודאי החומר החדש הנוצר כאן צריך לימוד ששייך בו טהרה במקוה.

אלא שהדברים צריכים ביאור, דהנה כבר הבאנו מרש"י חולין קכ"א גבי אין זרעים נעשים אב הטומאה שכתב דהוא משום שזרעים אין להם טהרה במקוה. עיי"ש. וא"כ קשים דברי התוס' מאוד, שהרי פשיטא ליה לגמ' שכופת שאור כשחל בה הביטול יש בכוחה להיטמאות באב, וביאר תוס' שהוא משום שנחשב שיש במינה גידולי קרקע דהיינו כלי עץ הנטהרים במקוה. וקשה מאוד מדוע זרעים עצמם אף שלא נתבטלו משם אוכל לא נאמר בהם שיש במינם נטהרים במקוה והיינו כלי עץ, ואם כן זרעים יקבלו טומאה חמורה וצריך עיון גדול.

ומוכרח מהתוס' שאוכל אינו נחשב כלל שיש במינו נטהר במקוה, ואין גידולי קרקע נקראים מינו, וצ"ע מדוע.

והנה לדברינו שישם אוכל חשיב כחומר אחר אפשר להבין זאת, אלא שלפ"ז נחשב כחומר אחר אף כלפי שם גידולי קרקע. ולפי מה שנתבאר מדברי התוס' גבי הוצין, כאשר נחשב לחומר אחר אין בכוחו אף כאשר ישמש כבתחילה לשוב לחשיבות החומר הראשון. ואם אוכל מבטל שם גידולי קרקע לטומאה, אזי גם לא יהיה שייך להשיבו לשם גידולי קרקע כשיתבטל ממנו שם אוכל. ואם כן מדוע החשיבו התוס' את כופת השאור לדבר שיש במינו טהרה במקוה.

ויותר נראה שאוכל הגדל בקרקע אף שנחשב כחומר אחר עדיין שם גידולי קרקע נשאר עליו. ומה שאין נחשב שיש במינו טהרה במקוה יתבאר בעז"ה.

הנה סתם גולמי חומרים אינם מקבלים טומאה, אלא כאשר יש להם שם של כלי, או של אוכל, או דבר שיחדוהו למשכב, והיינו שלקבלת טומאה הצריכה התורה שיהיה שם נוסף על עצם החומר. ויש חילוק בין שם כלי או מושב לשם אוכל, שישם כלי או מושב הוא יעוד צורת החפץ, ושם אוכל זהו יעוד החומר לאכילה. ואפשר שאף שגם אוכל הוא גידולי קרקע, אין זה מספיק להיחשב שיש במינו נטהר מה שיש כלים נטהרים מפני שכדי להיחשב שבמינו טהרה צריך שהדבר יהא אותו סוג חומר, וגם אותו סוג חשיבות לקבלת טומאה.

אלא שעדיין יקשה שאף שישם האוכל אינו סיבה להחשיב שיש במינו, עדיין במקום שיחד האוכל לשייכה יחול שם מושב על האוכל, ובמקום שכוזה יחשב המושב כמי שיש במינו יקבל טומאה.

ונראה שגדר הדברים הוא כך, שכפי שנתבאר שם אוכל הוא החשבת הדבר מחמת שיעודו לאכילה, ודבר העומד לאכילה היינו שעצם חומרם נאכל. ואפשר שזהו גם הביאור להא שאין חילוק באוכל החומר שהוא עשוי ממנו, האם הוא גידולי קרקע, או דבר שהוא בא מן החי וכו'. ודלא ככלים שכל כלי חלוקים דינו לפי סוג החומר, עץ, עור, עצם, או חרס, שבשימוש כל מכיוון שאיכא חילוק האם החומר הוא ברזל או עצם או חרס וכו', שכל אחד משמש לצורך אחר, ולכן חילקה תורה בדיניהם. מה שאין כן כלפי אכילה אין נפק"מ ממה החומר עשוי, ועל כן שם אוכל חד הוא. ומחמת שגדר אוכל הוא שעומד להאכל נחשב עצם החומר כחומר אחר, ודבר שחשיבותו ושם חומרם בשימוש עצמותו אין שייך שיתפס על חומרם חשיבות כלים דהיינו חשיבות שימושים. אלא שעדיין שם גידולי קרקע לא פקע מיניה. וע"כ כאשר יאבד שם אוכל ממנו ויתבטל ייעודו לאכילה, אף שלא יתחדש עליו שם עץ שהוא שם חשיבות גבי כלים, ויחשב כחומר חדש כלפי כלים. עדיין יישאר שם גידולי קרקע, וע"כ איכא במינו דבר שיש בו טהרה במקוה.

הרב חיים פרץ ברמן כולל מורשה ודעת

הוא שימוש של בית. יש להעיר דנפק"מ מצויה אם קרוון מקבל טומאה או שחוצץ בפני הטומאה. [אמנם יש לברר אם החומר שעושים ממנו את הקרוון הוא בכלל כלי מתכות].

הרב אליהו קשב כולל נחלת משה

בנידון שעור מרן הגר"ל שליט"א גבי כופה האם היא ככלי עץ [גליון 7] ועתה הוסיף הרב הרשטיין שליט"א בזה. יש עימי דברים ואקווה להשי"ת שיתקבלו בבי מדרשא הנה ברש"י חולין קכ"א ע"א ד"ה "זרעים" גבי הא דזרעים אין נעשים אב הטומאה כתב שאב הטומאה נאמר גבי דבר שיש לו טהרה במקוה, וזרעים אין להם טהרה במקוה עיי"ש. והיינו שאין מיעוט שממעט זרעים מלהיות אב, אלא כדאמרין בשבת פד שאין חרס נטמא במדרס בגלל שאינו נכלל בפסקי טומאות אב מכיוון שאינו נטהר במקוה, וזה גם סיבת מה שאוכלין אין בהם טומאה חמורה. ולא מצאתי חולק על רש"י, והנה בחולין קכ"ט ע"א איתא גבי כופת שאור שיחדה לשייכה שבטלה משם חמץ לפסת. ומהא שזרעים אינם מטמאים טומאה חמורה מכריחה הגמ' שקבלת טומאת מושב בקופה זו להיעשות אב היא רק מדרבנן. ודוחה הגמ' שמכיוון שכשמייחדה לשייכה בטל מהקופה שם אוכל ונחפכת לכלי, אין זה נחשב זרעים המטמאים טומאה חמורה שאינה אוכל.

והנה למבואר שאין מיעוט על זרעים מטומאה חמורה אלא שאינם נכללים בפרשת טומאה חמורה, אם בהו"א מסברה למדנו שאחר הביטול הכופה אמורה להיות כעץ גמור, לא היה בכח דינא דזרעים אין מטמאים טומאה חמורה לבטל מהם טומאה חמורה. ואם כן להו"א שהבינה הגמ' שאף אחר ביטול נחשב סופם לטמא, מוכרח שכונת הגמ' להוכיח שאין חל הביטול, שאם היה חל מצאנו סופם לטמא טומאה חמורה. וזה תירצה הגמ' שאחר הביטול אין זה נחשב סופם לטמא מכיוון שנשתנה שמם ובטלה ההוכחה. ומשכך שייך שגדר הביטול מבטל לגמרי ויחול בו טומאת אב. ועיין בתוס' ד"ה "טומאתה" שלמד כן. ועיין תוס' הרא"ש מה שתירץ על קושית התוס'. ועיין היטב בכל זה.

והנה להו"א ידענו שהמציאות שכשמבטל את הכופה מצבה שאין אומרים עליה קום ונעשה מלאכתנו. וכמו שכתב רש"י. ועדיין היה פשוט שאין חל בה טומאת מושב מחמת שם אוכל שבה. ואף למסקנא הדין כך אם נשאר שם אוכל. ולכאורה ה"ה אם ישמש האוכל ככלי שם האוכל ימנע טומאה חמורה. [ויש לדחות הראיה מקרויה פרה פ"ה מ"ג ואכמ"ל]

ויש לעיין מה הביאור בזה שאוכל אף אם מצד שימושו יהיה בגדר טומאה חמורה לא יהיה בו טומאה חמורה. דהנה מצאנו שני סיבות לחילוקי דיני טומאה. האחד מצד מהות החומר וכדוגמת חילוקי טומאה שמצאנו בין ברזל, עץ, וחרס, והשנית הוא מצד שימושו הדבר וכדוגמת החילוק בין פשוטי כלי עץ, וכלי קיבול, וכדו'. ובאוכל יש לדון מדוע האם האוכל נחשב כסוג חומר שאין בכוחו לקבל טומאה חמורה, או ששימושו כאוכל הוא הגורם. ויש להוכיח שאין זה מצד השימוש, שהרי אף אם בפועל ייחד אותו האדם לשמש כמושב ואין בו קום ונעשה מלאכתנו לא יחשב כמושב לטומאה. ונראה שיש בכוח שם אוכל להחשיבו כסוג חומר שאינו בגדר טומאה חמורה. ובהמשך יתבאר בעז"ה.

ויש לעיין מה דין דבר היוצא מן העץ שהיה אוכל דהיינו חומר שאין ביכולתו להיחשב בגדר טומאת כלים ומושב ועכשיו לאחר שבטל ממנו שם אוכל שבו האם נזכר שגדל מהעץ כדי להחשיבו כעץ גמור לכל דינו, ואף שיקבל טומאת כלי עץ ויהיה לו טהרה במקוה כעץ, או שנאמר שמכיוון שהיה חומר שאין עליו דיני עץ אינו יכול להתחדש עליו מכאן ולהבא גידרי עץ.

ונראה להביא כדמות ראיה ואולי ראיה גמורה, מסוגיא דהוצין שבלע ועיכל הפיל ולאחר כן עשו מהם כפיפה מצרית [ולרש"י הוא הדין כפיפה עשויה ככר] שאמרין בגמ' שאם היו עיכול היו כלי גללים ואף כשיעשו כפיפה לא יקבלו טומאה. ועיין בתוס' שם מנחות סט' שהקשה מה גרע הכפיפה מחיטין שבגללי בהמה שדינם שליקטם לאכילה מטמאים טומאת אוכלין ואף שהיו גללים. ותרין התוס' שאוכלים טומאתם תלויה בראוי לגר ועכשיו החיטים ראויים לגר וע"כ מקבלים טומאה. ומשמע מתוס' שאף הוצין אחר שמלקט אותם הם ראויים לשימוש לכתחילה ואינם מאוסים כלל, ומה שנחשבים כגללים אף אחר מכן הוא משום שלטומאת כלים אין מועיל ראוי לשימוש. ונראה מדברי תוס' שהוצין שנתעכלו פרח מהם שם העץ שבהם שהרי נהפכו לגללים, ומעתה לא נזכר להם עברם מאין באו ואף אם יטהרו ממאוסם לגמרי לא יחזור להם שם חומר העץ. ובס"ד מצאתי לרבינו החזו"א שגם נקט שמשפרח שם העץ שוב לא יחזור.

ואפשר שהוא הדין באוכל שישם אוכל שבו מחשיבו לסוג חומר שאין בכוחו להיחשב בטומאת כלי עץ או מושב, אזי אף כאשר יתבטל ממנו שם אוכל לא ישוב להתעורר מה שגידולו היה כעץ לתת לו דין כלי עץ ומושב אלא יחשב כחומר חדש.

והנה אם שם האוכל מפקיע ממנו לגמרי את שם העץ, אזי אף לקבל טומאה לא היה שייך וכהוצין. ובאמת שבגמ' עירובין דף כח' ע"ב גבי קור איכא לשון שאוכל אינו נחשב כלל כעץ עיי"ש.

אלא שנראה להוכיח שלא הופקע שם גידולי קרקע לגמרי. דהנה התוס' בשבת פד' ע"א, גבי הא דאיתא שם בגמ' שכ"ח אינם מטמאים במדרס מחמת שאין להם טהרה במקוה.

באהלי טהרות פרשת חוקת הביאו ביאורי כלים מה שיש לדון בשיטת הרמב"ם בטהרת ה"חסינה", דהגאון הרב איתמר גרבוז שליט"א פירש שזה דין מיוחד בכלי עץ, אך במשיב דבר כתב מרן הגאון הגדול ר' דוב לנדו שליט"א שאולי זה אף בכלי מתכות, שהשימוש בו

א. בגליון 28 דן הגר"א הרשטין בכופת שאור שיחיד חציה לשיבה וחציה לאכילה, דמועלת טבילה לחצי שהוא כלי, האם צריך להטביל כל הכופת שאור. [ולכאורה תלוי בביאור דינא דרובע ובית רובע דמטביל את כולו.] ועוד דן במאכל שהוא גם כלי קיבול, כגון גביע גלידה לצד שכלי מחיטה חשיב כלי עץ, האם נימא דכיון שהוא כלי תועיל טבילה גם לטו"א שבו. וכמדומה כל הנידון מבוסס על כך שאוכל שיש בו טומאת כלים מהניא לו טבילה, אך זה אינו, דמבואר להדיא בתוס' שבת פד. ובכל הראשונים שם דכופת שאור שיחידה לשיבה אין לו טהרה במקוה, [והא דנטמא במדרס הוא משום שיש במינו טהרה], וביאר המהר"ם דכיון שהוא אוכל אין לו טהרה, וא"כ אין כלל נידון בכופת שאור שהרי גם החצי שהוא כלי אין לו טבילה. [ואין לומר דכוונת התוס' שאם לא היה נטמא במדרס לא היה לו טהרה ועתה באמת יש לו, דהא גם אם אינו מדרס הרי ראוי להיות גם כלי קיבול ותהיה לו טהרה.] ובאמת השפ"א שם כתב דלול"ד התוס' י"ל דכיון שנהיה טמא בתורת עץ בעלמא א"כ יש לו טהרה כשאר כלים. ובדעת הראשונים צ"ל דמין אוכל אין לו טהרה הגם שהוא נטמא בתורת כלים, וסבירא להו דכופת שאור לא פקע מינה שם אוכלים. או דנימא דס"ל לתוס' שגם אם נחשב כלי מ"מ א"י מומין שמועלת לו טהרה, אך יקשה ע"ז מדברי התוס' שהביא הגר"ל שחיטה הוי מין עץ וא"כ כופת שאור הוא כלי עץ ואמאי אין לו טהרה, וע"כ משום שנחשב אוכל ממש. [ובדוחק י"ל דתוס' הקשה כן לאביי דס"ל בחולין קכט. דכופת שאור הוא אוכל גמור ונהיה מדרס רק מדרבנן, ורבנן לא נתנו לו דין כלי לקולא, וצ"ע.] ועכ"פ כופת שאור אין לו טהרה כלל.

וא"כ גם בנידון על גביע גלידה לצד שהוא כלי עץ, פשוט שאין לו טהרה, וגרע מכופת שאור שכל טומאתה משום כלי, והכא הנידון שיהיה גם כלי וגם אוכל. [ואם היינו אומרים כשפ"א שבתור כלי יש לו טהרה, יש לדמות לפלוגתת רעק"א והחזו"א בכלי זכוכית שנטמאים מגבם בתורת כ"מ האם יש להם טהרה גם לדין כ"ח שבהם, ועיין בתוספתא שהביא הר"ש כלים ה' י"א בכלי שיש בו גם תורת כ"ח וגם תורת כ"מ האם יש לו טומאת אב וטהרה במקוה.] ויש לציין דנחלקו בתראי בנידון הפוך, בכלי גמור שיש בו גם טו"א האם יש לו טהרה,

בחס"ל ריש פ"ב דכלים כתב דגם בזה"י יש כמה נפקותות בדיני כלים וחד מיניהו לענין נט"י דבעי כלי ובעינן לידע מהו כלי, ויש להוסיף דנפק"מ לכוס של קידוש וברכהמ"ז דג"כ בעי כלי לכתחילה [ויתכן דגם בדיעבד בעי איזשהו תורת כלי ע"י שעה"ק צפ"ג ס"ק י"ג וס"ק י"ד שצידד כן], וכמו"כ נפק"מ לענין חיוב טבילת כלים הניקחין מגוים.

והנה יש לדון אם כלי חד פעמי (שעשוי ממין המק"ט) מקבל טומאה, ומצינו בזה ב' אופנים דטהור:

א' בתוספתא ב"מ ז' ג' הובא ר"ש י"ז ט"ו דהעושה כלים מדבר שאינו מעמיד טהור, הלפת ואתרוג ודלעת שחקקום תינוקות למוד בהם עפר טהורים. וכן פסק הרמ"י פ"ב ה"א דטהורים לפי שא"י שיעמדו אלא זמן מועט.

ב' במשנה פט"ז מ"ה חותל וכו' ואם אינו יכול (להוציא) עד שיקרענו או יתירנו טהור, בתוספתא הובא ר"ש שם חותל שהוא עתיד לאכילת תמרה ולזרקו טהור. וכן פסק הרמ"י פ"ה ה"ז וז"ל חותל של הוצין וכו' ואם אינו יכול ליטול מה שבתוכו עד שיקרענו או יתירנו או שחשב לאכול מה שבתוכו ולזרקו טהור, וכן הקרן שהוא משתמש בה ומשליכה אינה מקבלת טומאה, ואם חשב עליה מקבלת טומאה, ע"כ.

והנפק"מ בין הדינים דבדין הא' הכלי טהור בכל גוני אפי' יחשוב להשתמש בו בקביעות. ובדינא דחותלות הוא דוקא משום דעומד להשליכו לאשפה אחרי השימוש הראשון,

כבוד מערכת המאסף "אהלי טהרות", המבנינים כל טהור בבית המדרש

במדור הנשגב הלכנא למשיחא [גליון 27] דן הגאון הכותב מ"ט המדבר עם זב וכדו' שמעיינותיהם טמאים אינו טמא מחמת רסיסי הרוק, ובכ"ד מב' דרק בכה"ג דנתזה צנורא נטמא, והאריך ליישב בכמה אופנים.

ולכאז"ל בפשיטות, דאינו בתורת ודאי שרסיסי הרוק נוגעים בכל אשר נמצא בד"א דהמדבר, וא"כ הוי ספק טומאה דברה"ר טהור, ורק לגבי חששא דחולי חיישין טפי דחמירא סכנתא.

אכן לכאז"ל זה לא יעלה ארוכה לדעת הראשונים דלקדשים לא מהני ס"ט ברה"ר, ומטעם דכתיב בהו' שמיירה' [ובהערות הגרש"א לש"ש ש"א פ"ד אות ל"א ביאר ע"פ סברא זו הא דחמירא סכנתא מאיסורא חולין ט' ב' דכתיב בסכנתא ל' שמיירה], א"כ בעינן טהרה ודאית,

ב' נידונים בפרק" פרשת חוקת (עמ' יב) נכתב לדון שטהרת חותלות משום שבטל לתמרים ולאז שם כלי עלה, כמו שלעניין שבת כתב הבית יוסף [שיח"ד] בשם הכל בו שמותר לשבור את החותלות כמו שמותר לשבר קליפת האגוזים. ומסתמא כוונת הכותב להעיר דא"ה גבי שבת נמי יהיה כמו טומאה, שאם חשב להשתמש בו כמה פעמים יהיה אסור לשבור בשבת, כמו שלעניין טומאת כלים חשיב כלי, וסתימת הפוסקים לא משמע הכי.

והנה באמת אם כוונת הכל בו לבאר למה אין בשבירת החותלות משום סותר, וסובר כשיטת התוס' שיש איסור סותר בכלים גמורים, צ"ע ל"ל לדמות לשבירת אגוזים, ת"ל שאף במוסותקי אין סותר. ואם כוונתו לבאר מ"ט אין בו משום מכה בפטיש כשעושה פתח יפה, צ"ע מנ"ל דמותר לשבר אגוזים בפתח יפה ואין בו משום מכה בפטיש.

ובמג"א ס"ק י"ג ומו"ב ס"ק מ' נראה שבא הכל בו לבאר מ"ט אין בו משום סותר, וצ"ע ת"ל

דהמנ"ח ק"ס הקשה על חידושו של הצ"ח דכלי קודש מק"ט אוכלים משום חיבת הקודש, דא"כ היה צריך להיות שלכלי קודש לא תהיה טהרה, והא מבואר להדיא שיש להם טהרה, ומה הוכיח דלא כהצ"ח. [ואמר הגר"ל דיוצא מזה דהיכא דחקק כלי בעצי קודש, למנ"ח לא תועיל לזה טהרה כלל, שהרי לטומאת אוכלים לא מהני טהרה, והכא ברור שמקבל טומאת אוכלים.] ובשיטת הצ"ח מוכח שרק באוכל לא נתחדשה טהרה, אך בדבר שאינו אוכל ורק מק"ט אוכלין י"ל דיטרה, ודלא כסברת המנ"ח שזו הלכה בטומאת אוכלים ולא באוכל דווקא, וכ"כ הבי"צ דהא דאוכל אין לו טהרה כתב רש"י שבת פד. דלא מצינו לו טבילה, וא"כ כלי שקיבל טו"א יש לו טהרה. [ועיין מהא דמנחות קא. דלא מהני טבילה לעצי מערכה, [ודלא כדברי הבי"צ יו"ד ח"ב ל"ז ג'] ומאי גרע מפשוטי כ"ע דיש להם טהרה לתוס', ולכאורה מוכח כמנ"ח דדבר שנטמא טו"א משום חיבת הקודש אין לו טהרה, ויש לחלק דפשוטי כ"ע הוי כלי כיון שראויים למדרס משא"כ עצי מערכה מודה תוס' שאין להן טהרה.]

[וגוף הנידון אי אוכל נחשב כלי כיון שעומד לכלותו, עיין חשוקי חמד שבת קכב: בעובדא שאחד קידש על יין ואח"כ אכל את הגביע שהיה ממין מאפה אי הוי כלי לקידוש.]

ב. בגליונות קודמים דנו החכמים לבאר דברי רש"י עירובין קד. ובכורות לח. דכ"ח אינם מדרס כיון שיכולים להשבר, וקשה תיפול"ל שאינם ראויים להיות אב כיון שאין להם טהרה, והובאו כמה נפ"מ. ולכאורה י"ל דלמש"כ תוס' פסחים יז. בדעת רש"י [וכן התורי"ד שם בדעת רגמ"ה] דאוכל נהיה אב הטומאה לטמאות אוכל בתורת ראשון, אך לא לטמא כלים, וכתב המי נפתח דה"נ כלי חרס יהיו אב לגבי אוכלים, א"כ יש לדון שגם במדרס יטמאו מדרס לטמא אוכל להיות ראשון, [דהא הא דאינם מדרס ואינם אה"ט הוא מאותו טעם שאין להן טהרה, ולהכי הוסיף רש"י דאינם ראויים כלל למדרס. [והגמ' שבת שלא אמרה כן י"ל דהגמ' ביארה אמאי ספינה אינה נהיית מדרס והרי ספינה אינה נשברת.] אך י"ל דמדרס כל עניינו שהוא ממש כמו המטמא [וכמו שביאר הגרא"ל דלהכי חשיב טומאה שיוצאת ממנו ומטמא במשא גם לרש"י חולין עא.] ממילא עד כמה שאינו ממש כמו המטמא אין לו שם אב כלל.

הרב ישראל קנטור כולל מורשה ודעת

דהכלי בעצם ראוי להחזיק זמן רב.

והנה האגרו"מ (יו"ד ח"ג ס' כ"ג) כתב דתבניות אלו מיניו אינם מקבלים טומאה, מטעם הא' שא"א להשתמש בהם אך לפי הדחק רק ב' וג' פעמים וע"כ כל דבריו.

[ומה שלא כתב מהא דחותלות אולי דלשי' (באו"ח ח"א קכ"ב ט' וביו"ד ח"ב מ') דנקט דחותלות זה רק משום שמיזחדים למאכל מסוים, ואי"ז שיד בכלים אלו שלא נעשו לדבר מסוים, ולא בטלו הכלי להאכל וע' היטב בדבריו ביו"ד שם.]

ובשו"ת חלקת יעקב יו"ד מ"ו ואו"ח קנ"ב וכן במנח"י ח"י ס' כ"ג כתבו דכלי חד פעמי אינו מק"ט מכח דין חותלות וקרן, דהינו שעומד לזרוק ולכן פטור גם מטבילה. ועי' במנח"י ח"י ס' כ"ג שכתב 'וממילא מהאי טעמא נראה דלא הוי כלי גם לקידוש'.

והוסיף שם 'אולם נתעוררתי דבאין לו כוס אחר יש לצדד דאם מייחד לתשמיש קבוע וראוי לתשמיש קבוע שפיר יכול לקדש עליו, ויש ללמוד דין זה מדברי הרמב"ם וכו' דהקדן שהוא משתמש בה משליכה דאינה מקבלת טומאה, סיים דאם חשב עלי' מקבלת טומאה, א"כ ה"נ י"ל לענין קידוש וכוס של ברכה.

ולסברת האגרו"מ לא יועיל מה שמיחד לשימוש קבוע, אמנם יש לחלק הרבה בין סוגי הכלים ונראה דבכוסות ניר לא יועיל יחוד ובכוסות פלסטיק שאינם נשברות בקל וראוי לרצחם לשימוש חוזר גם להרבה פעמים יועיל יחוד.

הרב אלעזר הלוי נוביק

ע"י רמב"ן וריטב"א חולין ב' ב', דבשלמא עובדא דמטרוניתא שבת קכ"ז ב', וכמו"כ עובדא דכה"ג שספר עם צדוקי נדה ל"ג ב', י"ל דלחולין הוי, ובאמת לקדשים חששו בלא"ה מספק, אולם עובדי דר' ישמעאל בן קמחית יומא מ"ז א' הוי לקדשים, כמב' דנכנס אחיו לשמש תחתיו, אמנם באמת כבר הק' על הרמב"ן מכ"ד דמב' דאף בקדשים ס"ט ברה"ר ספקו טהור, ויסדו אחרונים דרק היכא שסותר לשימור הוא דאמר, עי' בזה בחז"א או"ח קכ"ט לחגיגה כ"א א', ובאחיזעז יו"ד ס' א' בסופו, וראיתי מביאים שכבר כ"כ בשואל ומושיב תליתאה ח"א ס' רנ"ב, ויל"ד כה"ג מא', היינו היכא דספק אם נטמא באונס אי שרי ליה לשמש בכהונה דס"ט ברה"ר ספקו טהור, או דמדין שימור יש לאסור לדעת הרמב"ן, ואודא תי' זה אליביה, ורק לדעת התו' חולין שם י"ל כן.

הרב יהונתן מרק ישיבת בית הלל

דלא עדיף ממוסותקי שאין בו משום סותר. ועוד מה הראיה משבירת אגוזים, התם לא היה לו אף פעם שם כלי, ולא גרע מקופסאות שימורים שכתב החזו"א [נא יא] דכיון שלא היה לו אף פעם שם כלי אין הנידון משום סותר אלא משום בונה. [הן אמנם דדברי החזו"א לדמותו לחרניות צע"ג, דהתם אדרבא מבואר שיש לו שם כלי אף קודם שעשה לו פתח, אלא שמציל כדן צמיד פתיל, אך עכ"פ קליפות של אגוזים ודאי שלא נחשב לכליל.]

וסוף דבר צ"ע אם יש להביא ממלאכת שבת מקור שחותלות בטלים לאוכל עד שיפקע מהם שם כלי. [גם מה שראיתי מביאים משם ראייה להתיר לקרוע בשבת שקית ניילון דהוי כעין חותלות צע"ג ללמוד משם אף התר למלאכת קורע, והרי בקליפות של אגוזים לא שייך כלל מלאכת קורע, ואיך אפשר לומר שכוונת הכל בו היה להתיר מלאכת קורע כמו שמותר לשבור קליפת אגוזים].

ביקרא דאורייתא הרב מרדכי אליהו סלושין

בדברי הגר"א בסגנונות של עלים-במדור נידונים בפרק

בגליון האחרון הובא לדון במש"כ הר"ש דחותל טהור דהוי תשמיש עראי, אם הוא מטעם דהוי תשמיש ח"פ או מצד פחיתות הכלי. ובתוספתא מדויק דתליא במחשבתו ולא באיכות הכלי, דבאותו חותל אם עתיד לזרקו טהור ואם חישב לקיימו טמא, ולפי"ז יש מקור לטהר כלי שעתיד לזרקו אף שאין פחיתות מצד גוף הכלי.

והוקשה ע"ז דבדין סגנונות דגם בזה כתב הר"ש דטהור מצד תשמיש עראי הוסיף בחי' הגר"א דצ"ל שאינו מתקיים, ומתבאר עכ"פ לדעת הגר"א דלא סגי בדבר שתשמישו עראי אלא בצירוף הא דאינו מתקיים וכדין העושה כלי מלפת ודלעת דמבואר בתוספתא (בר"ש פי"ז מט"ו) דטהור.

ונכתב לחלק בין חותלות דבטלים לאוכל כקליפה והוי עראי טפי מסגנונות דמשמשים גם לפירות אחרים ולכן צריך גם לטעם דאינו מתקיים, א"נ לדחוק דגם בחותלות עיקר טהרתם מטעם שאינו מתקיים.

ולכאורה קשה לומר דבכלי שאינו מתקיים יהיה צריך גם לטעם של תשמיש עראי, דבתוספתא בדין העושה כלי מלפת ודלעת איתא 'העושה כלים מדבר שהוא של מעמיד טמא מדבר שאינו של מעמיד טהור. הלפת ואתרוג ודלעת שחקקום תינוקות למוד בהן עפר טהורים הרמון והאלון והאגוז היבשים שחקקום תינוקות למוד בהן עפר טמאים, ומוכח דאף תשמיש של למוד עפר משוי שם כלי בחקקום התינוקות ברימון ואלון, מ"מ בדלעת ולפת טהור, וא"כ הטהרה באינו מתקיים היא רק מצד פחיתות הכלי ולא מצד תשמיש עראי.

ובפי"ז מ"ז בפלוגתא דתנאי במחצלת הקש ושפופרת הקש דרבי עקיבא מטמא ורבי

בענין טומאת תקרובת ע"ז

במדור הנפלא למעשה(גליון 28) דן בענין טומאת ע"ז בפאה העשויה מתקרובת ע"ז ויש להוסיף בזה דברים:

כתב הרמב"ם לתקרובת ע"ז מטמאה במגע ובמשא כנבלה. ויש לדון על אדם הנושא תקרובת ע"ז האם הוא נטמא לטמא בגדים כדן נושא נבלה.

ובפשוטו הרי תקנו כאן טומאת נבלה וממילא יטמא בשעת נשיאתו לטמא בגדים וכל הכלים שנוגע בהם הם נטמאים. וכן כתב בספר "טעם ודעת" (פ"ו ס"ק נ"ט) ומעתה מתבאר דאשה הלוכשת פאה משיער תקרובת ע"ז, כל הכלים שנוגעת בהם נטמאים ונעשים ראשון לטומאה.

וכן מצינו שיטת רבינו תם בתוס' ע"ז דף ל"ב: דתקרובת ע"ז מטמאה באוהל (ובתוס' ר"א שם כתב דמטמא מדאורייתא) ולשיטתו אדם שנמצא באותו אולם ובאוטובוס וכו' וקאי שם תקרובת ע"ז הוא נטמא. ולדעת הרבה מהראשונים רק לריב"ב יש טומאת אוהל ואינו להלכה.

ומשמעות הרש"י בעירובין (דף ק"ה ד"ה ויבוא וד"ה ויקבלו) דכהן מוזהר על טומאה זו. וכתב שם רש"י דע"ז ותקרובתה מטמאים באוהל ומבואר שם בסוגיה דכהן מוזהר על זה. ובספר "גאון יעקב" שם תמה על רש"י.

ובירושלמי פסחים פ"ט ה"א איתא דטומאת ע"ז כובים ומצורעים דנדחים לפסח שני. וקשה מדוע שלא יטהרו עצמם לאכול בערב קרבן פסח כדן טמא שרץ והוכיחו מכאן דטמא טומאת ז' ימים כטמא מת. וא"כ מסתבר שכהן מוזהר ע"ז. וברמב"ם שכתב דמטמא כנבלה מוכח שאינו טומאת ז' ומסתבר שכהן לא מוזהר על זה.

ויש לחקור בחפץ שיש כלפיו ספק אם זהו תקרובת ע"ז או לא, ולגבי איסור הנאה נפק לקולא מחמת שיש ספק ספיקא האם זה יועיל להפקיע אותו מטומאתו או לא והאם הטומאה היא תלויה בדין האיסור או שאין הטומאה תלויה בדין האיסור ודנים זאת כספק טומאה וספק טומאה ברשות היחיד טמא אף דאיכא ספק ספיקא להקל כדאיתא בטהרות (פ"ו מ"ד) וכן יש לדון אם יש התר של דמים מודיעים, האם זהו מועיל כלפי טומאה, דהרי ספק טומאה ברשות היחיד ספיקו טמא, או דילמא הטומאה בע"ז תלויה בזה שחל איסור הנאה בדבר.

וקצת ראייה דמשמע שעל בהמה בחייה אין בה דין טומאת ע"ז דהגמ' בסוף מסכת תמורה (דף כ"ח:) מונה שמונה הלכות שנתחדשו בהקרבנות גידן פה לקרבן ממה שאביזו יחד את הפר לע"ז. ומדוע הגמ' לא מונה שיש חידוש שהותר להקריב דבר טמא אלא משמע דמשום שבהמה אין בה איסור להדיט לא חל בה נמי טומאת ע"ז. ויש לדחות דדבר חי מופקע מטומאה. וקשה הרי טומאת גולל ודופק איתא גם בבהמה חיה, ובהכרח שדבר חי אינו מקבל טומאה אבל שפיר נעשה אב טומאה וממילא קשה דמדוע לא יקבל טומאת ע"ז. וממילא יפסל להקריבה. (ובתוס' סנהדרין י"ב כתבו דגזירה זו נהגה כבר בימי חזקיה ושמא בימי גדעון לא נגזרה)

אלא משמע דכל הטומאה תלויה בזה שחל איסור בדבר. וכשיש איסור הנאה יש גם טומאה. אבל דבר שמותר בהנאה אין בו טומאה. וכן קצת ראייה מדברי הר"י מלוניל (שבט דף פ"ב) דאף חליפי ע"ז מטמאים ומשמע דהכל תלוי באיסור הנאה. ולכן גם חליפין דאסורים מטמאים.

ואין להקשות מדאיתא בע"ז דף מ"ז וברמב"ם (פ"ו ה"ה) דבית ע"ז אביו, עזיו ועפרו מטמאים בכזית ובכמע. ואף דמחומר לא נאסר בהנאה. משום דתלוש ובסוף חבירו איתא בחולין (דף ט"ז) דיש לו דין תלוש לענין איסור ע"ז.

יוחנן בן נורי מטהר, כתב הר"ש 'ונראה דפליגי אי חשיב דבר מעמיד או לא דאין מקבל טומאה אלא דבר המעמיד כדקתני לעיל בתוספתא, ומחצלת הוא תשמיש שכיבה כמש"כ שם הר"ש ושכיבה ודאי לא חשיב תשמיש עראי (ומסתבר דלא נעשתה המחצלת לשכיבה יחידית), ומבואר דאפילו במדרס דא"צ צורת כלי טהור מצד שאינו מעמיד, ומוכח דכלי שאינו מעמיד טהור מצד שאינו מתקיים גם אם הוא תשמיש חשוב. וא"כ מוכח בתוספתא דאינו מתקיים מטהר גם בלי תשמיש עראי, ובתוספתא דחותל מוכח דתשמיש עראי מטהר גם במתקיים, גם צ"ב בדברי הגר"א דלכאורה אם סגנונות של עלים אינו מתקיים מה צריך לטעם דתשמיש עראי.

וצריך לחלק בין אינו מתקיים שכתב הגר"א לאינו מעמיד דתוספתא, ואפשר לכאור דעצם התשמיש דסגנונות לא נחשב תשמיש עראי דהא סגנונות של נצרים טמאות, וכל מה דהוי תשמיש עראי הוא רק מטעם דהוא תשמיש יחיד, אמנם אם מצד עצמו ראוי לתשמיש קבוע לא היינו מטהרים לכן כתב הגר"א דצ"ל דאינו מתקיים, ולפי"ז יהיה מקור לכלי המשמש פעם אחת ומצד צורת הכלי לא מתקיים לתשמיש קבוע דיהיה טהור.

אבל מחותל שחישב להכניס ולהוציא בו מן השדה אין ללמוד חילוק בין תשמיש יחיד לתשמיש קבוע ד"ל דתשמיש דחותל דעד השתא לא חשיב כלי כלל דהוי תשמיש עראי כקליפות אגוזים, ורק מכאן ולהבא שמשמש להכניס ולהוציא חשיב כלי, ואינו דומה לסגנונות דאין חילוק בין התשמיש היחיד לתשמיש קבוע, ולכן עושים לו כלי מעלים שמצד גוף הכלי ראוי להתקיים אבל לא לתשמיש דסגנונות, והעושה כלי מדבר שאינו מעמיד מצד חומר הכלי לא יחייב לו גם תשמיש קבוע ויהיה טהור.

הרב דוב כהן ישיבת מיר ירושלים

וממילא יש לחקור האם דבר דשייך בו בעצם שיחול עליו איסור אלא דיש עליו הכרעה דלא קיים בו האסור. האם בתולדה לא יחול הטומאה או דנאמר שכלפי הטומאה אנו חוששים לצד שזהו ע"ז וממילא לפי צד זה הרי באמת חל איסור הנאה, ושפיר יחול גם הטומאה וכן מסתבר.

כתב הרמב"ם (פ"ו שאה"ט ה"ז) ואע"פ שאין תקרובת של אוכלין בטלן לעולם להתירה בהנאה, אם ביטלה הרי זו ספק לטומאה. אבל כלי שיש לו טהרה במקוהו שהוא תקרובת ע"ז שביטלו טהור. ומקורו מהסוגיא בע"ז דף נ"ב (ועיי' שם בריטב"א שפירש באופן אחר) והנה שעושים מכירה על התקרובת אינו נידון כביטול ע"ז דאיתא במתניתין (ע"ז נ"ג) בענין ביטול ע"ז, כיצד מבטלה קטע ראש אונה וכו', מכרה או משכנה. רבי אומר בטלה וחכ"א לא בטלה. ושיטת הרמב"ם (פ"ח ע"ז ה"י) דאם מוכר ע"ז לצורף ישראל הרי זו בטילה. אבל אם מכרה לגוי או לישראל שאינו צורף הרי זו אינה בטילה. ודלא כרש"י ותוס' שכתבו צורף ישראל לאו דווקא צורף ולשיטתם כל ישראל המכירה אליו זהו ביטול ומעתה נראה דלוקח תקרובת ע"ז של שיער שנתגלה לפניו ונאסר מטעם שבר מקל בפניה. אין במכירה לישראל ביטול דהרי בענין צורף ישראל והכוונה מכירה למי שעתיד לשבור את הדבר.

אבל שלוקחים שיער ונשאר הדבר כצורתו, אין על זה שם של מכירה על מנת לשבר, דדווקא שמוכר להתך זאת ועושה איבוד החפץ זהו מעשה מכירה של איבוד וביטול ע"ז.

ולענין טומאה כשעושה לתקרובת ביטול דאמרין דאע"פ שאין הביטול מועיל להפקעת האיסור, אבל להפקיע טומאה הוא מועיל. יש לדון איזה מעשה ביטול יעשה דיש ביטול של אלהות דירק בפניה, אבל תקרובת דאין שם אלהות, ואיזה ביטול יעשה ולכאורה יעשה ביטול שמיעדו לשימוש אחר. וכל מכירה לשימוש אחר שמא זה יועיל להפקיע טומאתה.

ובחזון אי"ש(שי"ד סימן ס' סקכ"ב) כתב דיש להסתפק מהו ענין ביטול תקרובת שמועיל להפקיע את הטומאה ולא מפיקע את האיסור.

האם הפשט שנוהגין העובדין כבוד בתקרובת שייך בזה ענין ביטול להפקיע טומאה.או דענין הביטול הוא דווקא ע"ז שעשה ביטול לע"ז עצמה, וממילא ביטל התקרובת למפרע. וכן כתב בתוס' ריד ע"ז (דף נ"ב) ב' באורים אלו בסוגיא

ואם כן באופן שמוכרים השיער למסחר ולשמש בני אדם זהו תלוי בספיקו של החזון אי"ש האם יש כאן מעשה ביטול דנוהגין מנהג ביזיון, וממילא לגבי טומאה דמועיל ביטול תקרובת זהו ספק אם היה כאן ביטול.ויש לדון ספיקא דינא אם נאמר ספק טומאה ברשות היחיד ספיקו טמא או דווקא ספק דמציאיות,ובתוס' ראש חולין דף ל"ו ובחזון"א אהלות סכ"ב נקטו דספיקא דינא ברשות היחיד אין דין ספק כודאי. ודעת האבני נור (יו"ד תס"ז) דאף בזה ספק כודאי. וכן היות שטומאת תקרובת ע"ז דרבנן (לא אליבא דר"ת) אם נאמר ספק דרבנן לקולא או שספק טומאה להחמיר.

ובמתניתין טהרות פ"ד מ"א איתא שספק אב הטומאה דרבנן ספיקו טמא. וספק טומאה דרבנן שהיא תולדה ולא אב, ספיקו להקל ואם כן בתקרובת ע"ז שהיא אב ספיקו להחמיר. וב"מקדש דוד" (סימן מ"ו) שנקט בדעת הר"ש שזהו פלוגתא דהמשנה במקואות ס"ל דספק דרבנן אף בדבר שהוא אב הטומאה ספיקו להקל.

וביסוד שיטת רש"י דכהן מוזהר על זה, נראה דרש"י נקט דיסוד הטומאה הוא גדר טומאת מת ולכן כהן מוזהר עליו. ורש"י שם כתב דמטמא גם באוהל. וחזוין דזהו גדר של טומאת מת ולכן כהן מוזהר עליו.

אמנם הרמב"ם דפסק דלא מטמא באוהל בפשוטו נקט שאין זו גדר של טומאת מת ולכן כהן לא מוזהר על זה.

הרב אברהם הרשטיין כולל פונביז'

לכבוד מערכת אוהלי טהרות, המרבים בזיכוי הרבים.

האם יש לחוש להחלפת התורה בקביעת הלכה כב"ש לעת"ל

א' במה שכ' הגאון הגדול ר' איתמר גרבוז שליט"א (גליון 24) משמיה דמרחשון הגרי"ז זי"ע, דלא יתכן שלעתיד לבוא יהיה הלכה כבית שמאי דהא זאת התורה לא תהא מוחלפת, יש לדון דהא אמרי' גיטין ל"ו: אין ב"ד יכול לבטל חבירו אלא אם כן גדול ממנו בחכמה ובמניין, ומינה שאם הוא גדול ממנו בחכמה ובמניין יכול לבטל דבריו ואין בזה משום החלפת התורה כיון שזהו דרך הפסיקה, וא"כ לפי מה שהביא שם הגר"ג מהקובץ שיעורים דלעת"ל תמלא הארץ דיעה ויתברר שהצדק עם בית שמאי ויפסק כמותם, אמאי יש בזה משום החלפת התורה.

הן אמנם שיל"ע במה שפסק הרמב"ם כל הלכות קדשים וטהרות, והא לעת"ל לא יהיה כלל הלכה כך אלא כבית שמאי ויל"פ.

בחילוק בין מעלית לרכבת לענין מחובר לקרקע

ב' בגליון 24 דן הרב סלושץ במדור הנפלא הלכתא למשיחא בדין מעלית לקבלת טומאה, דיש לדונה כמחובר לקרקע או משום משמש עם הקרקע, ובגליון שאח"כ 25 כתב לדמות רכבת למעלית, ולכאן הצדק עמו דאם מעלית העולה לגובה מוגדרת כמשמשת עם הקרקע משום שמעבירה מקומה לקומה מדוע במעלית הנוסעת לאורך המסלול לא נחשיבה כמשמשת את התחנה.

אמנם יש לחלק ביניהם שהמעלית היא צורך הבנין שכל המעוניין לעלות מקומה לקומה משתמש במעלית ונמצא שהמעלית משמשת את הבנין, ומשא"כ ברכבת המביאה מתחנה לתחנה, התחנה נועדה לשמש את הרכבת שיהיה לנוסעים היכן לרדת, ולא ניתן להפוך את היוצרות ולומר שהתחנות הם העיקר והרכבת משמשת את הבנין.

ואם חילוק זה נכון יש לדון על רכבל ככה"ג וכמו שדן בגליון 26 הרב אברהם שונברג.

הצ"ע בדין מרכוף של זמר

ג' בגליון 26 הביא הרב אברהם שונברג מדברי התוספתא שמרכוף של זמר טהור משום שמשמש עם הקרקע, וביאר הגר"א משום כובדו, וכתב שם שלפ"ז במקרה ומכונת כביסה יהיו טהורות משום משמש עם הקרקע והניח בצ"ע.

והן אמת שלע"ע אין בידי ליישב דברי התוספתא והגר"א מדוע מרכוף של זמן חשיב משמש עם הקרקע, מכל מקום לא יעלה על הדעת לומר שכל כלי שנשען על הקרקע טהור כדון מחובר לקרקע, דהא בשולחן תנן לעיל רפט"ז שהוא טמא בכפול, וכן לקמן רפכ"ב ואע"ג שבידוע שולחן עומד על הקרקע, וכמו"כ בבימה של עץ בסוגי' דמגילה כ"ו: שדנו מצד כלי העשוי לנחת לא אמרו שם מחובר לקרקע, וע"כ אנו זקוקים לחלק בין מרכוף לשאר כלים וכמש"כ הרב שונברג שם בדבריו המאירים עי' עליו.

באיוה דברים אפי' משהו שאינו נראה בעין דנים אותו

ד' בגליון 27 העמיד הרב סלושץ בכמה ראיות שכל דבר שאינו נראה בעין אינו נידון בשיעורי התורה החל מענין תולעים ועד לרסיסי רוק, ובהערה שם נשאר בצ"ע מסוגי' דחולין ק"ט: שמבואר שם שאות שיש בה נקב משערים אם השערה עוברת בו, ומשמע שאפי' שאינו נראה בעין חשיב נקב לפסול את האות.

וכמדו' שיש ליישב בקל, דאפי' אי נימא שכל שאינו נראה בעין אינו קיים הוא דוקא בדבר חיובי בתולעים או רסיסי רוק, אבל בנקב באות שהפסול אינו במה שהנקב קיים, אלא בהעדר אות שלימה בזה אפי' אם לא רואים יש לפסול, הגע עצמך במי שצמיד שני חלקי אותיות עד שאפי' שערה תעבור שם, כלום ייחשב אות משו"כ הרי אין כאן אות שלימה וה"נ בנקב שאינו נראה ופשוט.

האם יש צד בעולם שכלי פחות מטפח אינו כלי

ה' בגליון הנ"ל, כתב הרב גימפל ליפשיץ שמה שהוכיחו בגמ' ברכות כ"ג. מדין צמ"פ שגם כלי פחות מטפח חוצץ הוא משום שש"ד דכלי הפחות מטפח אין לו תורת כלי, ובהו כתב לדחות ראיית הגאון הגדול ר"ד פינשטיין מהסוגי' שם שבדין צמ"פ נאמר הלכה בהלכות מקום.

והנה ברש"י שם כתב וז"ל דחללו טפח חשיב הכלי אוהל להפסיק בינם לקרקע עכ"ל, ולמדנו מדבריו רש"י ששם נצרך תורת אוהל ולא תורת כלי.

לכבוד מערכת אחלי טהרה

גדרי כלי בטומאה ושבת וקנינים

קבלתי גליונכם החשוב {27} וראיתי שהרב אולמן הביא מהגאון הגדול מהר"ד לגדו שליט"א שצידד שדבר שישימושו דרך כילוי אינו נחשב לכלי. והשוה שם גדר של כלי של שבת וטומאה בהדד, ויש לדון בזה כדיבואר.

והנה איתא בשבת דף קכ"ג ע"א, שלח ליה רבא ברי' דרבה לרב יוסף ילמדנו רבינו, מחט שניטל חררה או עוקצה מהו, {האם בטל ממנה תורת כלי ונעשית מוקצה}, א"ל תניתיה מחט של יד ליטול בה את הקוץ, וכי מה איכפת ל' לקוץ בין נקובה לבין שאינה נקובה, איתבי' מחט שניטל חררה או עוקצה טהורה, {מבואר שמחט שניטל חררה מתבטלת מתורת כלי}, אמר אביי טומאה אשבת קרמית, טומאה כלי מעשה בעינן, לענין שבת מידי דחוי בעינן, אמר רבא מאן דקמותיב שפיר קמותיב, מדלענין טומאה לאו מנא

וגם מינה וביה הדברים ניכרים שהרי יש כאן פליאה נשגבה שלדין כלי בכל התורה שהוא נפק"מ לכמה ענינים חמורים כמו מוקצה בשבת ולענין טומאה ולענין שבועה על כלים ולענין חליפין, ובשום מקום לא היה צד לגמ' שיש תנאי בכלי שיהא בו שיעור טפח, ורק לענין כלי בתוך כלי לדין מחנך קדוש, שלא ברור כלל האם יש ענין בכלי דוקא, או אז התעורר לגמ' חשד שמה אין כלי בפחות מטפח עד שהוצרכו לראיה על זה מצמיד פתיל. ועוד דהרי ידוע מה שנחלקו הראשונים בחולין נ"ד. לענין שיעור כלי חרס דלדעת תוס' שם אין לו שיעור ואפי' משהו ולדעת רש"י יש בו שיעור כדי סיכת קטן, ולדברי הרב הנ"ל הרי יש גמ' מפורשת בענין זה בס"ד היה צריך שיעור טפח ולמסקנא לא.

וע"כ נראה שידוע היה שאין תנאי בכלי שיהא בו טפח ומה שדנו בגמ' שם להצריך טפח הוא משום שהתם הוא מדין אוהל וכמבואר ברש"י שם וכנ"ל וע"ד שביאר הגר"ד פינשטיין שליט"א.

ומה שכתב שם להוכיח שדין צמ"פ חלוק מדין כלי בתוך כלי דהא לא חילקו לענין צמ"פ בין כליין לאינו כליין, היה אפשר להוכיח זאת בקלות ממה שדין צמיד פתיל הוא רק בכלי חרס ולענין מחנך אין חילוק בסוגי הכלים, אמנם אינו צריך לפנים דזה ודאי שאין חונת הגמ' ששניהם דומים בדיניהם אלא רק להוכיח ענין זה שהכלי יכול לחלוק מקום לעצמו.

בחילוק בין צר' לעצי הסקה לענין מוקצה

ו' בגליון הנ"ל בשולחן מלכים ממרן הגר"ד לנדו שליט"א דן באופן נפלא לבאר את החילוק בין אוכל לכלי דכלי הוא דבר העומד לשימוש האדם וכל שהשימוש מכלה אותו אינו כלי אלא הוא מתורת אוכל, ועפי"ז דן שבעט שישימושו מכלה אותו אינו חשוב ככלי. ובגליון שאח"כ העיר הרב סלומון דאפי' אם הדיו שבעט הוא בר כילוי מכל מקום יש את הפלסטיק שהמילוי מונח בתוכו, וכיון שהוא אינו מתכלה הרי הוא חשוב כלי, עכתו"ד.

והנה לעיקר הנידון אין נפק"מ ואפשר לקיים הנידון בעט שציפוי מתכלה ומושלך, ומכל מקום בהיות שגם שיחת ת"ח צריכה לימוד יש להתבונן בדברי מרן שליט"א ולהעמיד את הנידון גם בעט שציפוי קיים, ומשום שציפוי העט אינו מוגדר ככלי, בפני עצמו אלא כל תכליתו הוא להחזיק את המילוי שיתבונן וכ"כ שמילוי אינו כלי אין הציפוי חשוב ככלי, ואינו דומה לרכב שמונע על ידי דלק שהרכב הוא כלי לעצמו והדלק הוא רק מניעו, דכאן כל הכלי הוא המילוי והציפוי הוא רק היכ"ל לתפוס את המילוי והבן.

ובעיקר דברי מרן הגר"ל שליט"א גליה לדרעא ונפל נהורא, דבזה נפתח פתח חדש ללמוד ממנו לענין עומם בהלכות שבת, דהנה כידוע יש מבוכה גדולה בענין כלים המתכלים בשבת מסבון ואבקת כביסה ועד גפרורים ונפט, [עיי' בקצות השולחן סי' קכ"ז, ובשבות יצחק מוקצה פ"ד ובשמירת שבת כהלכתה כ"מ, ובחוט שני ח"ג, ובארחות שבת דיני מוקצה, ועוד] ושורש המבוכה נעוץ במה שמצאנו שבקעת של עצים העומדת להסקה אינה נחשב כלי שבת קכ"ד. ובבעה"מ ובר"ן שם, והטעם הפשוט הוא משום שהשימוש של הסקה הוא שימוש של כילוי, ואינו חשוב להגדירו ככלי (וכ"כ בשבות יצחק הנ"ל), ומאידך כתב המג"א ש"ח סקי"ג דנר חשוב כלי, וקשה מה חילוק יש בין עץ לנר הרי שניהם עומדים לשימוש של כילוי, וכבר כ' לחלק בזה בכמה אופנים, יש אומרים שגם הוא עשוי בידי אדם, ויש אומרים שהוא צורה חשובה ועוד חילוקים שונים

אמנם למה שנתבאר בשולחן המלכים בחילוק שבין עט לפתילה הדברים מבוארים היטב דבנר עיקר הכלי הוא הפתילה ואע"פ שהחלב או השמן מתכלים מ"מ יש ליתן לפתילה שם כלי ואפי' שהחלב מתכלה עיקר הנר קיים לאורך זמן, אבל בעץ העומד להסקה כולו מתכלה ואין לו חשיבות של כלי.

הן אמנם שיש לדעת שדיני שבת וטומאה אינם בהכרח שווים, וכמבואר בתוס' שבת קכ"ג. ולעיתים יש חילוקים בהם (אמנם עי' בר"ש פ"א מכלים מ"ד שהקשה מגלוסטרטא שלענין שבת אין מטלטלין ולא לענין טומאה ועי' מהרש"א שבת שם ובחזו"א כלים סימן י"ד סק"ט) ואם כן יתכן שלענין שבת יש לומר דאפי' דבר שאין לו תורת כלי אם הכינו לצורך שימוש בשבת והוא חשוב מותר לטלטל ולא גרע מחול המוכן לשבת שמותר לטלטלו. אמנם בעיקר תורת כלי סוגיית הגמ' שבת קכ"ג. נראה שדין מוקצה וטומאה שווים.

בכל הכבוד הראוי לעמלי התורה והעוסקים בה

הרב ש' פרידל כולל בית יוסף

הוא, לענין שבת נמי לאו מנא הוא, {ורבא סובר שאין ללמוד מהמלים כלי מעשה שצריך הכלי להיות ראוי לשימושו המקורי כדי לקבל טומאה, אלא כל חפץ העומד לשימוש נחשב כלי}, מיתב מחט בין נקובה בין שאינה נקובה מותר לטלטלה בשבת, ולא אמרו נקובה אלא לענין טומאה בלבד, תרגומא אביי אליבא דרבא בגולמי עסקינן זימנין דמימלך עליהו ומשווי ליה מנא וכו'.

ופירש רש"י לעיל דף נ"ב ע"ב ד"ה גולמי, וכן פירשו התוס', דמחט שלא נגמרה מלאכתה ועומדת להינקב אינה נחשבת כלי לענין טומאה על אף שראויה היא ליטול בה קוץ, וטעם הדבר מפני שלענין טומאה כלי מעשה בעינן, והיינו כלי שנגמרה כל עשייתו, אבל לענין מוקצה אין אנו צריכים אלא שתהיה לחפץ תורת כלי, אפילו אם לא נגמרה עשייתו, ומאחר שמצוי הדבר שמייחדים את המחט כמות שהיא מבלי לנוקבה לצורך נטילת קוץ נחשבת היא ככלי כבר מעתה לגבי מוקצה, וזה החילוק בין שבת לטומאה.

המשך בצ"ע ט"ז

קופה של בעל הבית!!! ארך לי המון זמן להבין מה זה הקופה הזו בה"א הידיעה?? יש כל מיני כלים... לא חסרים כלים שכולם שייכים לבעל הבית... אז מה זכתה אותה קופה שהיא נקראת על שמו של בעל הבית "קופה של בעל הבית"???

עד שהבנתי... שבעל הבית כאן זה על משקל "בעלבוסטע"!!!! מה זה בעלבוסטע?? כשאנחנו אומרים בעלבוסטע מה אנחנו מתכוונים?? ל... לעקרת בית שמנהלת את הבית ביד רמה... הכל שם דופק... יש הכל... אין הזנחה... לכל דבר יש המקום שלו... אז זהו!!! על אותו משקל **"קופה של בעל הבית"!!!** וכאן טמון אחד מההבדלים התהומיים בין דורות עברו לדור שלנו... כיום... בעולם המודרני מה נקרא בעלבוטע?? איזה הופעה מרשימה יש לאשיינע ייד... שרוצה לשדר לכה"פ כלפי חוץ שהוא שייך לחיים הטובים???

בשביל זה יש לו רכב טוב... והוא נוסע לחווית קניה ברשת מזון יוקרתית... הוא מהלך לו ליד המדפים ומעמים עגלות ואז הוא יורד במעלית לחניון ומכניס לרכב... זה שופינג!!!

אז זהו!!! שבעולם המתוקן של פעם זה היה בדיוק!!!! אבל הפוך!!!

"והיו חייד תלואים לך מנגד"- זה שלוקח חיטים לשנה, ופחדת לילה ויומים- זה הלוקח מזו הסדק, ולא תאמין בחייד- זה הלוקח מן הפלטר... **מה כתוב כאן???**

שפעם!! מי שהולך לחנות ירקות לקנות עגבניות... הוא נעבעע!! מי שהולך למאפיה וקונה לחם- הוא שנורר!! מי שהולך לאושר עד כדי לחכות לביצים שנתקעו באניה מספרד- הוא אביון!! אין לו חיים!! **ולמה??** כי מי שהוא באמת בעלבתניש... יש לו הכל בבית!!!! יש לו גינה מאחורי הבית ויש בה ערוגות ערוגות... ערוגה של עגבניות ומלפפונים... מקשאות של דלועים ופול המצרי... יש לו לול של תרנגולים בצד ימין... מוקצה של תאנים ברחבה שאחורי הבית, ועוד רפת של בקר לחלב ולעגלא תילתא למלווה מלכה... ומידי בוקר יורם חוזר מהתפילה ושואל את גברת צילה בקול בס... נו... מה אוכלים היום???

ואז היא מביאה לו רשימה... חמש עגבניות, שלוש מלפפונים, בצל אחד טוב, ואל תשכח לקטוף לנו גם שני רימונים לקינוח, ואז יורם לוקח ברוב חשיבות את הקופה בה"א הידיעה!!!! קופת בעל הבית!!!! לוקח אותה על הכתף ויוצא לגינה וקוטף... מוציא כמה בצלים מהאדמה לבדוק אם הם כבר טובים... מחזיר... מוציא... משם הוא ממשיך לשתי שורות של קישואים והוא מפתיע את הגברת עם כמה קישואים גדולים... וגם קצת חרדל... ובסוף הוא יוצא לפרדס שמשמאל ושם הוא קוטף את הרימונים הכ"כ מרשימים...

והוא חוזר עם הקופה הכבידה!!!! ומתענג על הכובד שלה!!! אה... זה שלי!! זה השדה שלי!!!! בדרך הוא מודה לה' על שנתקיים בו מקרא שכתוב ו"ברך פרי אדמתך, דגנך תירושך ויצהרך שגר אלפך ועשתרות צאנך", ומרוב שהוא מרגיש אשיינע ייד... פתאום הוא מרגיש שהקופה נהייתה קצת יותר קלה... ואז הוא מגלה לחרדתו שאוי ואביו לו... **חור גדול בקופה!!!!** והחרדל הקטן שהאמורא חזיקה (שבת צא: אומר שאם

כולו בחוץ לא אומרים כלפיו אגד כלי שמיה אגד... הרי החרדל הקטן הזה יצא כמובן דרך החור... אבל הקישואים והדלועים ש"ממלאים בארץ את כל רוחב הקופה", הם איכשהו החזיקו מעמד... אבל גם הם כבר משתחלים דרך החור והם כבר בדרך החוצה... (כמו בקבוק שתיה שלמרות אורכו... תמיד אבל תמיד כשיש חור בשקית הוא הראשון שמתגלגל, כידוע לידועי ח"ן) יורם כעת סר וזעף... כועס ומתוסכל מהקופה הסוררת שלא עמדה בצפיות... הוא חזר הבייתה והתלונן על הקופה המחוררת... שחצי מהירקות שהבאתי נפלו בדרך... די... סיימתי עם הקופה הזו!!! אני שוקל להכריז עליה שמזהים נכפה אותה על פיה ונעשה ממנה מושב... **אבל גברת צילה סירבה!!!!** לא!! עדיין לא אפסה תקווה מהקופה הזו... חבל... תראה... הרימונים שהבאת לא נפלו... אז הקופה הזו עדיין טובה בשביל רימונים... מהיום תדע שאת הקופה הזו לא לוקחים יותר לגינה... וגם לא לתבן... רק ביום ששי כשאני מבקשת ממך שתקטוף לנו עשרים רימונים לסחוט בשבת (קודם שגורו) ואז אתה קוטף אותם בשלישיות... אז תקח את הקופה הזו!! למחרת יורם שוב יצא לגינה... אבל הפעם עם קופת הגננים... אל תדאג... גם בקופה הזו יש חור!!! אבל זה יותר קטן... אגב: החור לא ככזה קטן... רק כשהולכים לגינה זה בדרך כלל הולך עם אגודות... (עי' קה"י טהרות ס"ה) היום גברת צילה ביקשה ממנו שיביא עשר קלחים של חסה וכוסברה... ואז הוא אוגד אותם... וכשהוא אוגד אותם והם ביחד זה כבר לא יוצא דרך החור... (אל תדאג, מיד כשהוא מגיע, גברת צילה פותחת את הקשר של האגודה ורק אז היא לוקחת את הקלחים... כי אם לא... יש על זה כישופים... אל תשאל... "ולא שליף לכו ירקא ואכיל להו מכישא דאסר גינאה")

ומה אתה חושב... לאחר תקופה לא ארוכה... הקופה הנאמנה סיימה את תפקידה וכעת היא משמשת בתור כסא רב שימושי... כל המתניישב עליו נא לרשום שם ותאריך ושעה מדויקת!!!

רק עוד מילה אחת... אמא עדיין לוטשת עיניים על הקופה הזו... היא עדיין תולה בה תקוות... כי לפני שנתיים יורם נסע לכותא... וקנה מהם זרעונים מיוחדים של רימונים מהזן בדאן שהוא פירמה מיוחדת של רימונים שהם גדולים במיוחד... כעת אנחנו עדיין בשנה השלישית של ערלה... אבל בעזה"ש בשנה הבאה... אנחנו כבר נלקוט אותם דין נטע רבעי... ואז אבא שוב יחזור להשתמש בקופה הזו... כי נכון שרימונים בינוניים יוצאים ממנה... אבל רמוני בדאן זה... זה ליגה אחרת... זה מילונים... האם חכמים יתחשבו ברימונים האלו ויאמרו שהקופה ממשיכה לקבל טומאה?? או אזלינן בתר רימונים רגילים?? לא ברור... יש בזה ויכוח גדול בין החכמים... וזה נפ"מ בשבילנו... האם צריך להקפיד שהקופה הזו תהיה טהורה... (כמובן שהרימונים בעצמם לא מוכשרים... אבל מספיק שעל הדרך יורם גם לקט ענבים מהכרם ועדיין משקה טופח עליהם ועל הרמונים... ואז מתחילה חגיגת ההכשר והטומאה... ומספיק שימצא שם באוגני הכלי שרץ ושוב כל הכפר יהיה על הרגלים... מספיק לנו הדף השני של מסכת נדה שכל הבית מדרש רתח במשך כמה ימים סביבנו...)

המשך מלחמתה של תורה מעצ' ט"ו

מבואר דאביי ורבה חולקין אם מדמין כלי של שבת לכלי של טומאה, ורבה סובר דמדמין שבת טומאה, וכן מבואר לעיל דף ק"ב שמדמין שבת לטומאה, אולם מבואר בגמ' דאפילו לפי רבא שמדמה שבת לטומאה, מ"מ מבואר שלגבי טומאה בעינן כלי יותר חשוב מלגבי שבת, דהא כתיב כלי מעשה, ולכן גולמי כלי אינו מקבל טומאה, ולפי"ז יש לדון דאפילו אם נימא דמה דנחשב כלי לגבי טומאה נחשב לכלי לגבי שבת, אולם מה שנחשב כלי לגבי שבת, י"ל דאינו נחשב לכלי לגבי טומאה.

והנה המג"א סי' שח הו"ד במ"ב שם {ס"ק ל"ד} כתב, וכן נר שלם של שעוה או חלב וכו', כל שהיא עדיין ראויה להדלקה מקרי כלי שמלאכתו לאיסור, ובספר מור וקציעה מחמיר דאפילו נר שלם ולצורך מקומו אסור לטלטל שאין עליו שם כלי כלל דלא חזי לאכילה ולשתיה ע"כ. והנה הפמ"ג בא"א {ס"ק י"ח} פסק כהמג"א. והתהלה לדוד סי' שכ"ב {ס"ק ד'} צידד דה"ה גפרורים דינם ככלי שמלאכתו לאיסור. וכ"כ בשש"כ {הנדפס מחדש} פרק כ' סעיף ט"ז גפרורים וכו', סיגריות סבון וחומרי כביסה כל אלה בכלל כלי שמלאכתו לאיסור הם, וכ"כ בקצוה"ש סי' קכ"ב בבדה"ש {ס"ק י"ג} וסי' קמ"ו בבדה"ש סוף {ס"ק ל"ב}, והחוט שני פרק מ"ה בעיף ב' מסתפק לענין גפרורים דשאני מנר דנר

• ניתן לשלוח הארות והערות במסכת כלים למדור מלחמתה של תורה **עד ערש"ק (כולל) פרשת בלק** •

אנו זקוקים להשתתפות בהוצאות לזיכוי הרבים
ניתן לתרום בעמדת קהילות
קופה מס' 8317 תורת הטהרה קטגוריה פנימית 3 אהלי טהרות
וכן בקו הצדקה בשלוחה הנל' 0732757000

לקבלת הגיליון במייל ניתן לשלוח בקשה לכתובת מייל: 8592161@GMAIL.COM
כמו כן בכל עניני הגיליון ניתן לפנות במייל הנ"ל
או בפסל' 0548592161

ניתן להשיג את הגיליון מידי שבוע: בני-ברק: רח' ראב"ד 31 משפ' ברמן
 ירושלים: ישיבת מיר- הרב בצלאל טרוביץ טל: 0533165655
 קרית ספר: רח' נתיבות המשפט 67 משפ' זכריש